

MAYIS 2005

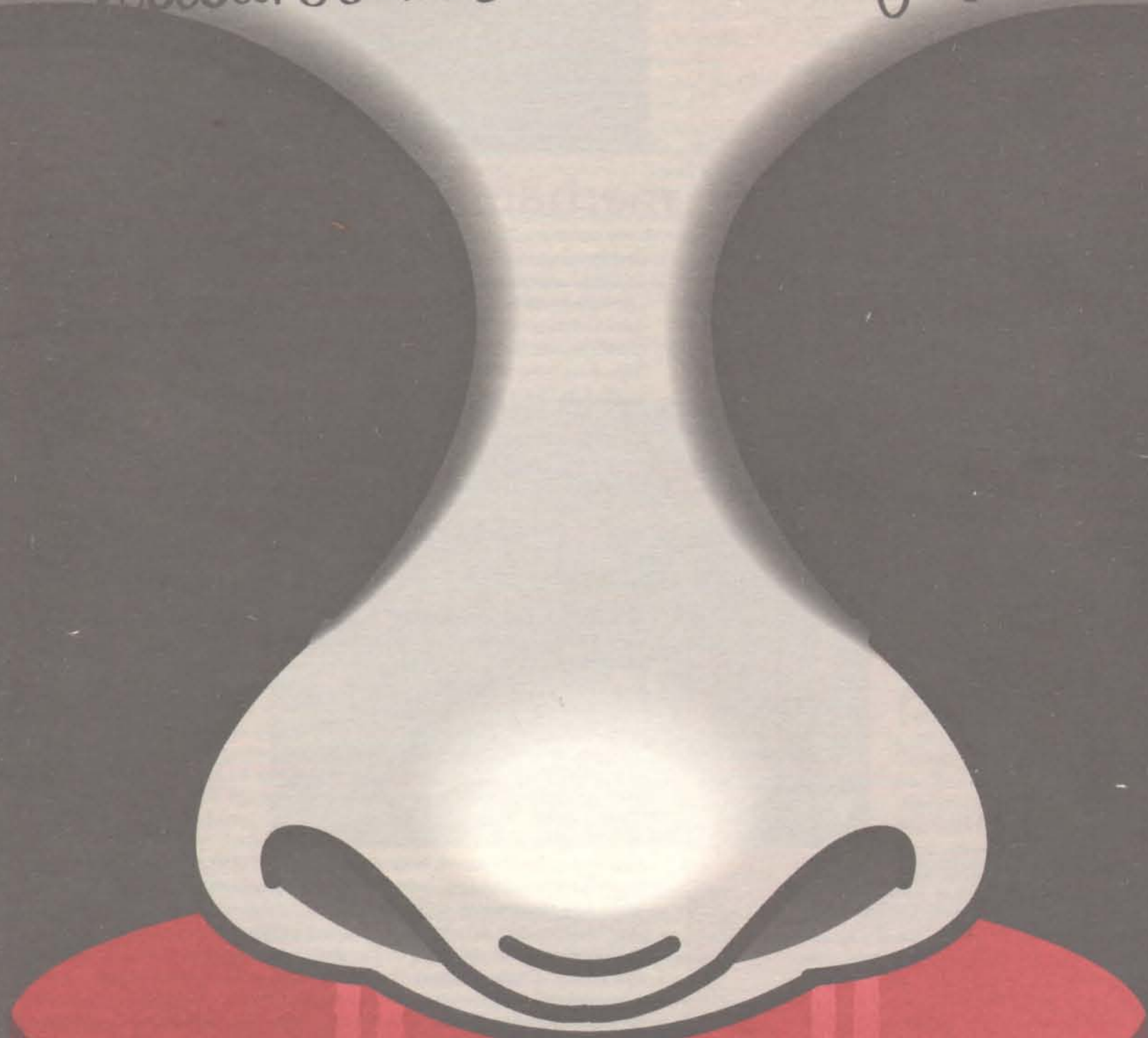
SAYI: 102

3.000.000 TL / 3 YTL (KDV dahil)

PAZARTESİ

kadınlara mahsus gazete

15 yaşındaki R.G.'nin çok gezdiği için burnunu kestiler

**burnunuzdan
getireceğiz**

PAZARTESİ

Kadınlar için mahsus gazete

102 MAYIS 2005

Adres Abdullah Sokak No:9 Beyoğlu - İstanbul

Tel-Faks 0212 249 5959 / 0212 245 8358

GSM 0532 510 0965

E-Posta pazartesi@pazartesi.org

pazartesidergi@mynet.com

Sahibi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Kadın Kültürü ve İletişim Vakfı adına

Beyhan Demir

Katkıda Bulunanlar

Aslı Davaz, ayşe düzkan, Ayşegül Babalık, Ayşegül Oğuz, Bilge Seçkin, Çiğdem Güler, Deniz Demir, Devrim Gökçek, Didem Olkun, Dursaliye Şahan, Emek Ergün, Emine Çelebi, Eylem Polat, Gözde Akgüngör, Gülfer Akkaya, Handan Koç, Hatice Tekdal, Haziran, Hülya Uğur Tanrıöver, Marina Crespin, Mürüvvet Yılmaz, Nazan Askeran, Necla Akgökçe, Nermin Yıldırım, Nilgün Yurdalan, Nur Gönül, Oylum Yılmaz, Özlem Ezer, Özlem Güneş, Övgü Güner, Özgen Altaş, Özgün Akduran, Tuğba Benli Özenç, Yelda Yücel

Fotoğraf Özlem Güneş-Nilgün Yurdalan-Ülkü Özakin

Kapak İllüstrasyon Behzat Taş

Arka Kapak Fotoğraflar Nilgün Yurdalan

Görsel Yönetmen Ömer Süvari

Renk Ayrımı Mavi-Repro

Baskı Dünya Matbaacılık

Dağıtım Yay-Sat

ABONE FORMU

Pazartesi'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var. 10 abone bulana bir kitap veriyoruz. Abone olmak istiyorum

Adı Soyadı:

Adres:

Telefon:

E-Posta:

Abone Süresi 1 yıl ( ) 6 ay ( )

Başlangıç Tarihi:

Türkiye içi

Yıllık 36 Milyon TL / 36 YTL

Altı aylık 18 Milyon TL / 18 YTL

Aboneler için posta çek numarası: 662965

Bağışlarınız için T. İş Bankası Taksim Şubesi

Hesap No: 1052 30000 758921 Beyhan Demir

Yurtdışı

Yıllık 60 Euro 6 aylık 40 Euro

Döviz Hesabı

T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No

1052 301000 3330429

Beyhan Demir

Abone ücretini yatırduğunuzda dair belgeyi ve abone formunu bize gönderin, biz de her ay

PAZARTESİ'nizi gönderelim.

merhaba

Geçtiğimiz ay ülke gündemini en yoğun meşgul eden olay Mersin'de newrozda başlatılan ve ardından da Trabzon'da F Tipi Cezaevlerine karşı bildiri dağıtan tutuklu yakınlarına yapılan linç girişimi oldu. Üzerine her kesim, milliyetçilik tartışmasına farklı bir noktadan yaklaştı. Gülfer Akkaya'nın bu konudaki değerlendirmesini ilk sayfalarımızda okuyabilirsiniz. Kadına yönelik şiddetin görüntüleri her geçen gün biraz daha dehşete düşürüyor hepimizi. Diyarbakır'da R.G.'nin yaşadıkları, İstanbul'da Derya'nın ve Gülselin'in yaşadığı şiddet artık öfkemizi ifade edecek kelime bırakmıyor bizlere. Bu sayımızdaki haberler hepimizin öfkemizi ve isyanımızı kadına yönelik şiddete karşı daha örgütlü ve daha etkili yöntemlerle sürdürmemiz gerektiğini hatırlatıyor. Handan Koç 8 Mart'tı Diyarbakır'da kutladı. Diyarbakır'da geçirdiği 8 Mart kutlamalarını ve Diyarbakır'da kadınlarla birlikte çalışma yapan Kardelen Kadın Evi ve Selis Kadın Danışma Merkeziyle görüştü. Handan Koç'un Diyarbakır izlenimlerini ilgiyle okuyacağınızı düşünüyoruz. Bu sayımızda tarih sayfalarımızda, Aslı Davaz Cumhuriyet tarihindeki kadın pullarını inceliyor. Mayıs ayı denince anneler gününü es geçmek olmaz tabii. Bütün firmalar için "canım annem" cümleleriyle pazarlanan iki yüzlü hediye teranelerini ve annelik kavramını Mürüvvet Yılmaz yazdı. Pakistanlı bir kadının, Meryem'in hikâyesini Pazartesi için Özlem Ezer kaleme aldı. Meryem'in hayatı, dünyanın neresinde olursa olsun kadınların patriarkaya karşı özgürleşme mücadelelerinden sadece birini anlatıyor bize. Gözde Akgüngör Ütopyanın Kadınları, Kadınların Ütopyası" başlıklı master tezini kitaplaştıran Yasemin Temizarabacı Yıldırım'la görüştü. Hülya Uğur Tanrıöver televizyon dizileri izleme rehberiyle karşımızda bu ay. Bu sayı itibariyle kadınlarla yapılmış sözlü tarih çalışmalarını yayınlamaya başlıyoruz. Çiğdem Güler'in 75 yaşındaki Feride K. ile yaptığı çalışma, Karadenizli bir kadının yaşamını kendi dili ve doğallığı içinde paylaşmamızı sağlayacak. Geçtiğimiz ay Amerika'da kadınlar üzerindeki erkek iktidarını protesto edenler hepimizi şaşırttı. Çünkü erkekler, topuklu ayakkabı giyip, kadınların yaşadığı taciz ve tecavüze karşı sokağa dökülmüşlerdi. Mürüvvet Yılmaz'ın haberi, umarız ülkemizdeki erkeklere de imtiyazlarını ve ezen kimliklerini sorgulama yönünde fikirler verir. Kitap sayfamızda, Anais Nin'in yeni kitabı **Ateş Merdivenleri**'ni Oylum Yılmaz'ın kaleminden tanıyacağız. Papa 2. Jean Poul'un ölümünün ardından unutturulmaya çalışılanları ayşe düzkan'ın değerlendirmesinden okumak mümkün. Radikal feminist Andrea Dworkin'i geçtiğimiz ay kaybettik. Özgün Akduran, Dworkin'in hayatı ışığında bir feministin hayatının bize neler anlatacağını yazdı. Yelda Yücel Mısırlı yazar Neval El Saadavi'nin Mısır cumhurbaşkanlığına adaylığını koymasını değerlendirdi. Tuğba Benli Özenç, "İzmirli kızlar güzel olur" lafızlarına cevap veriyor. Bu tip klişelerin ardında yatan erkekliğin farklı yazarlarca değerlendiriliş biçimi ise bizi pek şaşırtmasa da oldukça ilginç. Didem Olkun, bir otel resepsiyonisti gözüyle erkeklik manzaraları çiziyor bizlere. Dürsaliye Şahin televizyon dizilerine bir başka açıdan yaklaşan yazısıyla yer aldı bu sayımızda. Dergimizin baskı aşamasında "feministler" imzalı pankartla katıldığımız 1 Mayıs mitingi İstanbullu kadınlar için oldukça coşkulu ve renkli geçti. Bir kez daha hatırlatmak isteriz ki bizler, zenginlerin sömürsünü de evlerimizdeki sömürüyü de istemiyoruz...

Önümüzdeki ay görüşmek üzere...

günlerden newroz aylardan türk milliyetçiliği

Doğum günleri kimileri için ayı, günü, yılı, saati, hatta dakikası belli olan, gerçek, bilinen tarihlerdir. Kimileri içinse "doğduğunda kıştı, kara kış. Her taraf kar, tipi, ayazdı. Bizim köpeğimiz bile soğuktan ağzını açıp da, havlamıyordu" tarzı hikâyeleştirilmiş, bilinmeyen, aslında bilinmesi de gerekmeyen sahte, yalandan tarihlerdir. Rakamlarla yazılan bir doğum gününün olmaması, burcunu bilememek demektir. Çin, Hint, Tayvan, her neyse, evrenselleşmiş bir burç ya da fal, her ne deniyorsa işte, ona göre kendinizi, kimliğinizi bulamamaktır. Şaka bir yana, bırak bebeklik, insanın çocukluk resimlerinin yokluğu bir yaradır içinde. Ne çirkin şeymişim ben böyle diyememesi kendi kendine ya da resimdeki el kadar bebekle kendisi arasında bir ilişki kurmakta güçlük çekip, ne kadar da ufakmışım ben diyememesi yoksulluktur. İnsanın kendi bireysel tarihi içindeki eksiklik, yoksulluktur. Yalan değil. Bu ülkede Kürtler hep ötelendi, aşağılandı, hor görüldü. Her türlü haklarına el kondu. Hep korkutuldu, sindirildi, bastırıldı. İdamlar oldu bu ülkede, Kürtler, sosyalistler asıldı. Asıla asıla, öldürüle öldürüle kökleri kazınacaktı ama, olmadı işte. Kökleri hâlâ yerinde duruyor hepsinin ancak, devlet bir şeyi çok iyi yaptı. Kürtleri, bu ülkenin kuruluşunda emekleri diğer milletlerle aynı olan Kürtleri, ülkenin "sözde vatandaşı" yapmayı çok iyi başardı. Hem de üç beş gün evvel askerlerin yaptığı açıklamayla değil, taa yıllar önce, bizim bebekliklerimizden, hatta babalarımızın, dedelerimizin bebeliğinden bu yana sözde vatandaş Kürtler bu ülkede. Sözde vatandaşın hakları kısıtlıdır. Ne verilmişse onunla yetinmesi gerekir **sözdelerin**. Bu bilinçaltıdır kendi karanlıklarından gözleri gerçeği göremeyen memleketin bir grup aydınlarının açıklamasındaki Kürt düşmanlığı. Onca aydın bir araya gelip yazdıkları metin ve aldıkları tavır neydi? Ortalamacı bir bulamaç; Türk ve Kürt milliyetçiliği. Buyurun buradan yakın. Haberi okurken şöyle düşündüm: Ya ortamın bu kadar sıcak olduğu böyle bir anda bizim aydınların cesaretleri tutuldu ya da Avrupa hayranı aydınlarımızın azından Avrupa tarihinden bile haberleri yok. Bu kadar aydınlar işte. Bu kadar Türk ve sadece Türk aydınıydılar. Bir de kalkmış Kürtleri milliyetçilikle eleştiriyorlar, esas milliyetçiliği kendileri yaparken.

Memleketin aydınları, burada olanların benzeri başka bir ülkede olunca farklı, kendi ülkelerinde olunca daha farklı değerlendirirler. Zaten ezilmeyle, sömürüyle bağlantısı olmamış, beslenmesini buralardan sağlayamamış aydınların gide gele milliyetçilik ve kapitalizmin kucağına oturmaması mümkün mü? Aydınlar devletin oyununu bozacaklarına, bu oyuna cahillikleri dolayısıyla alet oldular. Mersin'de yok yere çıkartılan bayrak krizi savaştan, kandan beslenen, zengin olan, Kürt düşmanı derin devletçilerin halkı galeyana getirerek halklar arasında yeniden savaş, şiddet ve militarist bir süreç başlatma niyetlerinin oyuncakları oldular. Çünkü bizzat kendileri de milliyetçiler, Kürt sevmesler. De ki bir aydının Kürtleri sevmesi şart mı? Değil! Ancak bir aydının tarih, ezme, ezilme ve ülkesindeki

gündelik siyaset üzerine bilgisi olması şart. Aydın oyun bozar, oyuna gelmez. Newroz'da yüz binlerin sokağa dökülmesinin ardında kopartılan gümbürtü hiç de söylendiği gibi doğal halk tepkisi değildi. Bizzat birileri tarafından özenle hazırlanmış Newroz karşıtı eylemdi. Bu planların sahipleri zamanında Çorum, Maraş, Sivas, Gazi katliamlarını da özenle hazırlayan aynı karanlık, gizli, kirli ellerdi. 1977 1 Mayıs'ı da, 1996 1 Mayıs'ı da onlar tarafından kana bulandı. Bu adamlar, bu kurtlar vadisinin cana kast eden anti Kürtçüleri, anti sosyalistleri hala aynı kirli emelleri için ortalığı kan gölüne çevirme planları yapıyorlar. Bu adamlar bu işler için ayarlanmışlar. Buradan para kazanıyorlar. Ailelerine, çocuklarına bu işten kazandıkları paralarla bakıyorlar,

Hayatlarını daha ziyade rakamlı tarihler üzerinden değil, yaşadıkları olaylarla kuranlar, devlet gibi tarihi rakamlarla anlatanları da kendilerine benzettiler. 21 Mart artık birilerine başka şeyler çağırıştırıyor. Bu çağırışım aynı birilerini korkutuyor. O gün günlerden Newroz'du. Akabinde geçen bir ay ise Türk milliyetçiliği. Yaşadığımız son bir ay tarihe böyle geçecek.

büyütüyorlar. Hediyeler alıyorlar. Başkalarının çocuklarının hayatlarını kaydırarak kendi çocuklarının harçlıklarını çıkartıyorlar. Mersin'deki çocukların ellerindeki bayrağı -o bayrak o çocukların eline nasıl geçti orası hala bilinmiyor- yere vuran çocuklar terörist gösterilerek kendi çocukları ve kendileri gibi olanların çocukları vatansız ilan ediliyor. Günlerden Newroz'du. Sokakları dolduran yüz binler barış için, dayanışma için Newroz alanına gittiler. Newroz olaysız, coşkulu geçti. Bu durumdan rahatsız olanlar kendi planlarını devreye soktular. Newroz'un verdiği kardeşlik mesajlarına, kendi kalles emellerini buluşturmaya çalıştılar. İplerini ellerinde tuttıkları kukla vatandaşlarıyla beraber bir aydır terör estiriyorlar. Vaktiyle başlattıkları sağ sol çatışmasını anımsatan bu bildik yöntemi sağcılar bile yemedi. Devlet Bahçeli partilerinin elinde klavye olmasını öğütledi. Başa dönersek, kimliklerimizde doğum tarihlerimizin yalan yanlış olması devletin özellikle Kürtler üzerinde kurduğu baskıyla da

alakalı değil mi? Tarih neyse ki sadece rakamlarla sınırlı değil. Hikâyeler, söylentiler, efsaneler de var. Zaman da sadece rakamlarla belirlenmiyor. Doğanın saat gibi tıkır tıkır işlemesini hatırlayalım. Değnekle, gölgeyle tespit edilen saatleri hatırlayalım. Yıldızlarla tespit edilen yönümüzü... Bunları niye mi söylüyorum? 21 Mart bu ülkede artık Kürtler için de, devlet için de rakamsal bir tarih değil. Hayatlarını daha ziyade rakamlı tarihler üzerinden değil, yaşadıkları olaylarla kuranlar, devlet gibi, tarihi rakamlarla anlatanları da kendilerine benzettiler. 21 Mart artık birilerine başka şeyler çağırıştırıyor. Bu çağırışım aynı birilerini korkutuyor. O gün günlerden Newroz'du. Akabinde geçirdiğimiz bir ay ise Türk milliyetçiliği. Yaşadığımız son bir ay tarihe böyle geçecek.

sokaklar kadınlara yasak mı?

Geçtiğimiz ay, Derya Orman ve kardeşi Gülselin Orman İstanbul Bostancı'da gözaltına alındılar. Bostancı Karakolu'nda yaşadıkları taciz ve işkenceyi basına ve kamuoyuna duyurduklarında hepimiz dehşet içinde kaldık. kendilerine işkence yapan polisler hakkında suç duyurusunda bulunan Derya ve Gülselin yaşadıkları haksızlığa karşı sessiz kalmayacaklarını söylüyor.

Derya ve Gülselin Orman, Bostancı'daki evlerine daha yeni taşınmışlardı. Derya Balıkesir'den dönüyordu o gece. İki genç kadın, iki arkadaşlarıyla birlikte, Bostancı ışıklarda, evlerine çok yakın bir mesafede polislerce çevrildi. Ve kimlikleri istendi. Gülselin'in kimliği yanında değildi. Gülselin ve Derya'nın yaşadığı kâbus böyle başladı. O andan itibaren yaşadıklarını İnsan Hakları Derneği'nde düzenledikleri basın toplantısında avukatları Eren Keskin'le birlikte aktardılar. "Kardeşimin üzerinde eşofmanları vardı. Polisler kimliklerimizi alıp GBT(Genel Bilgi Tarama) için bizi bekletmeye başladılar. Hiçbir problem yoktu. Sonra yanımıza gelip, kardeşimi kimliksiz olduğu için gözaltına alacaklarını söylediler. Ben de kimliğinin evde olduğunu gidip evden alıp getirebileceğimi söyledim. Ancak onlar beni beklettiler ve kardeşime gidip kimliğini alıp getirmesini söylediler. Ben polislerle kaldım. Ben polislerle karakola giderken kardeşim aradı. Kimliğini bulamadığını söyledi. Sonra bir arkadaşımın çantasında kaldığını hatırladım kimliğim. Muhtarlığa gidip ikâmetgah ve nüfus cüzdanı sureti çıkarttırabileceğimi söyledim ama kabul etmediler. Kardeşimi gözaltın alacaklarını söylediler. Bu arada da sürekli hakaret ediyorlardı kardeşime ve bana. Gecenin bir vakti sokakta olduğumuz için bizi pavyondan gelmekle, zaten ne olduğunuz belli gibi laflarla bizi aşağılamaya çalışıyorlardı. Kardeşimi gözaltına almaya karar verdiklerini söylediklerinde ben de tutanak tutmalarını istedim. Beni de orada tuttuklarına dair bir tutanak olması gerektiğini söylediğimde bana elle yazılmış bir tutanak verdiler. Ben de onu imzalamak zorunda kaldım. Kardeşime de gözaltı işlemi yapıldı. Bu sırada da kardeşime, "orijinal sarışın mısın?", "En güzel aşklar kavgayla başlar," gibi laflar edip, taciz ediyorlardı. Kardeşim polislere eğer gözaltına alındıysa nezarethanede olması gerektiğini söylemesine rağmen onu nezarete koymak yerine, aralarına alıp, taciz etmeyi sürdürdüler. Bir ara bana anlaşma yapmayı teklif ettiler.

"sen bizi hiç görmedin, biz de seni hiç görmedik," dediler. Kabul etmedim. Tutanak tutmalarında ısrar ettim. Avukatıma ulaşmaya çalıştım bu arada. Bir arkadaşım aracılığıyla ulaştım avukatıma. O arada vardiya değişti ve gündüz görevli olan polisler geldi. Gelen başkomiserin beni çağırması üzerine yanına gittim. Ben ona da ikâmetgah kâğıdı ve nüfus cüzdanı örneği getirebileceğimi söyledim. O ise bana, aşağı inip, birlikte olabileceğimizi, bu işi bu şekilde çözebileceğimizi söyledi. Ben kabul etmeyince de beni saçımdan tutup, yere fırlattı. O sırada nezarete giden koridorda birdenbire sekiz dokuz polis oldular. Hepsi bir anda tekme tokat saldırmaya başladılar. Beni nezarete attılar. Nezarete de dayak ve taciz devam etti. Tişörtümü ve sutyenimi çıkarıp elle taciz etmeye başladılar. Taciz ederken de bana, "ben orospuyum, ben kahpeyim," gibi şeyler söyletmeye çalışıyorlardı. Kafamıza ve yüzümüze vurmamaya çalışıyorlardı ama tacizlerinin arttığı bir noktada kardeşim beni korumak için üzerime kapaklanınca attıkları tekmelerden biri onun gözünün altına geldi. İz oluşmasından çok korktular. Kardeşimi alıp bir odaya kapadılar. Sesler duyuyordum sürekli. Kardeşimin kafasını dolap kapaklarına vuruyorlarmış o esnada. İki üç saat sonra bizi hastaneye götürmeleri gerektiğini söyledik. Ben belime yediğim bir tekmeden dolayı mesela bir süre yerimden kalkamamıştım. Hâlâ da sorun var belimde. Neyse, bizi Fatih Sultan Mehmet Hastanesi'ne götürdüler. Ama Orada da kimse bizim şikâyetlerimizi dinlemedi. Mesela sırtım için film çekmeleri gerekiyordu. Çekmediler. Sadece görünen morlukları yazdılar. Hastaneden bizi karakola geri getirdiler. Sarışın bir kadın polis çantamdakileri saymaya başladı. Ben tuvalet ihtiyacım olduğunu söyledim ama beni yine tekme tokat nezarete attılar. Kardeşimin çantasında eve vermek üzere ayırdığımız 600 dolar para vardı. O para çantadan çıkmadı. Kardeşime, çantadaki her şeyin tam olduğuna dair kâğıt imzalatmaya çalıştılar. O imzalamayınca da işkenceye devam ettiler. Telefonla ulaşım

gözaltında olduğumuzu haber verdiğimiz bir arkadaşımız da o sırada yaka paça nezarete atıldı. Onu da gerekçesiz gözaltına aldılar yani. Kimseyi aramamıza izin vermiyorlardı. Zaten telefon ettiğim için de dayak yedim. Sarışın kadın polis, beni tuvalete götürme bahanesiyle geldiğinde de beni ve kardeşimi taciz etti. Üstümdeki her şeyi çıkarttırıp, elle ve sözle taciz etmesi çok kötüydü. Avukatım Eren Keskin geldiği andan itibaren ise karakoldaki bütün polislerin hali tavrı değişti. Daha önce tuvalete bile gitmemize izin vermeyen polisler, kardeşimin sigara içmesine ses çıkarmadılar. Avukatıma benim ve kardeşimin birbirimize saldırdığımızı, delirmiş olduğumuzu söyleyip kendilerini temize çıkarmaya çalışıyorlardı. Sonra bizi nöbetçi savcılığa çıkardılar. Savcı, bizi karşısında gördüğü anda daha kimlik tespiti bile yapılmadan, "şikâyet ettiğiniz polisler bir gün size de lazım olur. defolun karşımdan," gibi laflar ederek bağırıp çağırmaya başladı. Kendisine, bizimle ilgili hiçbir bilgi edinmeden kimlik tespiti dahi yapılmadan böyle davranamayacağını söylediğimizde ise bağırmaya devam ederek, "gidin, gözüm görmesin sizi," dedi. avukatım Eren Keskin'in odada olduğunu Eren'in bu duruma müdahalesiyle fark eden savcı, ne yapacağını şaşırıldı tabii. O günden beri, hukuki yollarla mücadeleimiz başladı. Polisler hakkında suç duyurusunda bulunduk. Ama sivil ekipler tarafından takip ediliyorum. Gözümü korkutmaya çalışıyorlar. Yeni taşındığımız apartmanın yöneticisine sivil polisler gelip bizim aranan kişiler olduğumuzu söylemiş. Bu nedenle ev sahibimle problem yaşadım. Savcılıktan temiz kâğıdı getirerek ev sahibime bizim aranmadığımızı söylemek zorunda kaldım. Ama devamdan vazgeçmeyeceğim. Ben, kardeşim ve o gün karakola bizi görmeye gelen arkadaşlarımız bir haksızlığa uğradık ve o polisler bunun cezasını çekmeliler. Kadınlara sokakta olmayı yasaklamaya çalışıyorlar ama ben buna karşı mücadele edeceğim.

kelimeler kifayetsiz

Bu haberi nasıl yazabileceğime, hangi tanımı, hangi sıfatı kullanarak bu olayı aktarabileceğime, hangi kelimelerle öfkemi dile getirebileceğime dair en ufak bir fikrim yok. İnsan bir kere daha kelimelerin ne kadar kifayetsiz, erkeklerin ne kadar acımasız olduğunu görüyor. Görüyor ve yapabileceklerinin sınırları içinde eli kolu bağlı kalakalmanın acısını yaşıyor. İnsanın, hayatı ve yaşadıklarımızı karşılamak konusunda bu kadar beceriksiz kalan kelimelere küsesi geliyor.

Bundan üç yıl önce Diyarbakır'lı R.G. tecavüze uğrayarak hamile kaldı. Tecavüze uğradığında sadece on iki yaşındaydı. Ailesi R.G.'yi yirmi altı yaşındaki tecavüzcüsü Sabahattin Gezginci ile evlendirdi. R.G., kıyılan imam nikâhından sonra tecavüzcüsü, tecavüzcüsünün babası ve kardeşleriyle birlikte aynı evde yaşamaya başladı. Çocuğunu dünyaya getirdikten kısa bir süre sonra, yani bundan iki sene evvel, daha önce yaptığı işten R. G. ile evlenerek yakayı sıyıran ve herhangi bir ceza almayan Sabahattin Gezginci, bu kez yedi yaşındaki bir erkek çocuğa tecavüz etti. Bu defa nikâh kıyarak cezadan kurtulma şansı da kalmamıştı. Yasalarımızın tecavüzcülere ve namusu koruma adı altında kadınları tecavüzcüleriyle evlendirip onlara ebedi işkence çekirtmeye onay veren aile uygulamalarına koltuk çıkan maddeleri geçerli olamadı bu defa. Tecavüz onlar için, "namusun kirlenmesi" nden öte bir anlam taşımıyordu ve bir insanı ömür boyu tecavüzcüsüyle aynı yastığa baş koymaya mahkum etmek, bir ailenin "kirlenen şerefini" temizlemeye yetiyordu. Ailenin şerefi, namusu, kimliği herşeyi ama herşeyi on iki yaşında küçük bir kızın savunmasız bedenine endekslenebilirdi. Ölümler, yaşamlar, şerefler, namuslar, hep bu küçücük beden üzerinden anlam kazanabilir, ifade bulabilirdi. Bedenimiz, başkalarını, onların ne kadar "temiz" olduklarını tanımlayan bir araç olmaktan başka neydi ki zaten...

Sabahattin Gezginci, iktidarının en şiddetli edimini, gücünü, tecavüzünü, bu defa yedi yaşında bir erkek çocuğun bedeni üzerinde gerçekleştirdi. Fakat bu kez ceza olarak cezaevine gönderildi. R. G. ise çocuğuyla birlikte tecavüzcüsünün babası Ekrem (43), ve kardeşleri Feyyat(18), Turan (20) ile aynı evde yaşamayı sürdürmek zorunda kaldı. Malum, tecavüze uğramak neticesinde ve hatta imam nikâhıyla bile olsa evliydi ve artık baba evine dönmeye gibi bir durum söz konusu olamazdı. Küçük bir çocuğa tecavüzden ceza alan kocası cezasını tamamlayıp evine döndüğünde onu bekliyor olması şarttı.

R.G.'nin, tecavüzcüsü, kocası, mahkûmiyeti cezaevindeyken babasının evine gidip gelmesi, aynı evde yaşamak zorunda kaldığı erkekleri,

yani kayınbiraderlerini ve kayınbabasını, bir de onların amcaoğlu olan on altı yaşındaki M.G.'yi kızdırdı. Ne de olsa R.G. artık onların namusuydu. Kendi ailesinin namusunun bedelini tecavüzcüsüyle evlendirilerek ödeyen R.G. şimdi de Gezginci ailesinin şerefine diyetini ödemeliydi. Bu nasıl bir namus anlayışıydı ki kendi oğulları kadınlara, erkeklere, çocuklara tecavüz ederken örselenmiyor da henüz on beş yaşındaki "gelinleri"nin ailesine gitmek için sokağa çıkmasıyla bunca kirlenebiliyordu? İşte bu "öfkeli erkekler" topluluğu, elbette R.G.'yi cezalandıracaktı. Cezalandırarak ve dostu düşmana ibret olmasını sağlayacaklardı. Böyle düşünmüş olmalıydılar. Aslında nasıl düşündüklerin tam olarak anlayabilmeyi öyle çok istiyorum ki... Nasıl zavallı bir zihniyet, nasıl aymaz, nasıl ikiyüzlü bir anlayış olduğunu kavrayabilmek istiyorum bunun. "Dışarıya çıkıyorsun, erkeklerle görüşüyorsun" diyerek, R.G.'nin el ve ayaklarını bağladılar. On beş yıllık hayatına bir tecavüz, bir çocuk ve onların yanına katıp getirdiği sayısız derdi tasayı sığdırmış olan R.G.'nin. Sonrası için net bir şey söyleyebilmek pek mümkün değil. Basında yer

alan kimi haberlerde, sırayla R.G.'ye tecavüz ettikleri yazıyor. Namuslarını korumak için R.G.'yi babasına göndermeyen bu adamların zihinlerinin tecavüzcü oğullarından hiçbir farkı olmadığı bu iddialarla daha da günyüzüne çıkıyor. Bazı haberlerse R.G.'yi tecavüzle tehdit ettiklerini, hatta tecavüze yeltendikleri halde tecavüzün gerçekleşmediğini söylüyor. Sanki, tecavüzün gerçekleşip gerçekleşmemesi onların işkencelerini, almaları gereken cezayı azaltacak bir durummuş gibi... Tecavüzden ya da tecavüz girişiminden hemen sonra, elleri ve ayakları bağlı olan R. G.'nin burnunu kesiyorlar. Sonra da aşırı kanamayı durdurmak için burnuna ezdikleri arpa ve buğdayı sürüyorlar. Yaptıkları pisliği nasıl da kolkola, omuz omuza temizlemeye çalışıyorlar... İyileştirdiler işte. Kanayan, kanattıkları yaraları çabucak iyi ettiler. Geçti, bitti.

Bu onların cezalandırma biçimi. Üzerine çok konuştuk, burnunun kesilmesinin özel bir anlamı var mıydı acaba? Burun kesmek, yüzüne kezzap atmak gibi bir cezalandırma yöntemi miydi? İnsan içine çıkamaması artık demek gibi bir şey miydi? Sağlıklı bir kafadan böyle bir yöntem çıkabilir miydi? Bir araya gelen dört erkek kafası bu kadar hain, acımasız gaddar işleyebilir miydi? Bir de en çok R. G., henüz 15 'indeki R.G. estetik mucizeleriyle burnuna kavuşsa bile bir daha hayata, insanlara güvenebilir, yaşamaktan sonuz bir sevinç duyabilir miydi? Hayat böyle bir şey miydi bir de? Bize sunulan, sarıp sarmalamamız beklenen, her dakikasının kadri bilinmesi gereken hayat...

Peki ne mi oldu dersiniz? Kayınpeder Ekrem Gezginci duruşma sonrasında tahliye olurken, oğulları Turhan ve Ferhat Gezginci'nin tutukluluk hallerinin devamına karar verildi. Feyyat Gezginci, suçu tek başına üstlendi. "Çok geziyordu, burnunu ben kestim," diyerek... Mahallenin en "erkek" erkeği olur belki. Namus temizleyen kahraman. Aile şerefine leke sürdürmeyen delikanlı insan.

R.G. ise Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Danışma ve Uygulama Merkezi'ne sığındı. Davasına on beş kadın avukat müdahil olarak katıldı. Günlerdir gazetelerin manşetlerinden inmiyor bu haber. Fotoğrafları günlerdir aklımızdan çıkmıyor. Bu okuduğunuz da tarifsiz olanı kelimelerle tariflemeye çalışan "haber" ciklerden birisi sadece. Oysa kelimeler, onlar, yaşadıklarımızı, gördüklerimizi, duyduğlarımız karşısında hep kifayetsiz kalıyor...

taş da yağsa

Bu yıl Diyarbakır'da Kadın Platformu 1 Mart'tan 8 Mart'a kadar süren bir haftayı Kadın Günleri olarak ilan etmişti. Ben de 7 ve 8 Mart günlerini orada geçirdim. Diyarbakır'da halkının kaderini değiştirmek için başkaldırmış, kendini yetkinleştirmiş, güçlenmiş kadınlar şehrin her yerindeler, bazıları Belediye işçilerinin örgütlenme çalışmalarında, bazıları kadın danışma merkezlerinde çalışıyor bazıları ise bizzat belediye başkanı olarak karşınıza çıkıyor.

8 Mart sabahı, iki gece misafiri olduğum ev sahibimle birlikte, Kardelen Kadın Evi'ne gitmek üzere evden çıktık. Bir minibüse bindik. İkimiz de elimizi çantaya attık. Malum sen verme, ben vereyim telaşıyla cüzdanlarımızda bozuk para arıyoruz. Muavin bize baktı dedi ki, "bugün kadınlar para vermeyecekler." Ev sahibim dedi ki, "yahu bu kararı çıkartmak için biz Belediye-Sen yönetimindeki kadınlar o kadar çalıştık, ben nasıl daldım." Nasıl gülüyoruz. Minibüsten indiğimizde, bir zabıta kadınlardan para alan oldu mu diye denetim yaparken gördüm. Şehir 8 Mart'a sardırılmış vaziyetteydi. Ama gül al, hediyeye al şeklinde değil. Mitinge git, seminere katıl, afiş al, kitap ver..

Bağlar semtinde, Kardelen Kadın Evi'nde söyleşimiz sürerken kapıyı çalan sınırlıklam ıslanmış iki genç kadın, "yağmur çok fena, mitinge gidecek misiniz," diye sorunca, "Biz taş yağsa gideceğiz," diye cevaplıyor, sohbetimizi keserek Çağlar. Biz de biraz sonra kalkıp mitinge gideceğiz. Ama ondan önce Kardelen'den ayrılıp, Belediye'nin açtığı çamaşırhane, tandır evi ve sanat atölyelerini görmeye gidiyoruz. Belediye-

İş'ten bize eşlik eden erkek arkadaşlara siz evde çamaşır yıkıyor musunuz diye sormak aklımdan geçiyor ama ayıp olur diye susuyorum. Bir gün önce Belediye-Sen den bir yönetici arkadaşına sordum, o elinin tencereye- tavaya değmediğini söyledi. Ama eşi müsaade etmiyormuş. Şehirde kadınlar ev işlerini mi bırakmıyor, adamlar mı yanaşmıyor bilmek zor değil ya neyse. Bölgede ezenle ezilen arasındaki toplumsal ilişkiyi değiştirmek zor, ama ortada dolaşan, "içimizdeki erkeği öldürmemiz gerekir" sözünü tekrarlamak kolay galiba.

Ben dünya gözüyle kamusal bir çamaşırhaneyi ilk kez Diyarbakır'da gördüm. Kismet işi. Bu tarihsel öneme sahip çamaşırhaneler erkeklerle kadınlar arasındaki işbölümünü bozmak için değil de yoksullara hizmet için, yoksulların da yoksulu olan kadınlara yardım için çalışıyor halihazırda. Bize eşlik eden erkek arkadaş bizi veriyor. Üç tane varmış. Hançepök'te, Hasırlı'da, Seyrantepe'de. "Hocam bu fakir bölgelerde çok cilt hastalıkları oluyordu. Bugünkü ortamda çamaşırlar denetimli deterjanlarla, altmış derecede yıkıyor, presli ütülerde ütüleniyor,

mikrop olduğu gibi ölüyor, çocuklar hastalanmıyor" Bu açıklamaya, "Kadınlar daha az yoruluyor diye kafamdan ekliyorum." Tandır evindeki işleyiş de çok akıllıca. İsteyen ununu alıp geliyor, yedi tane tandır ve ateşi belediye'den. Pideni yapıp gidebiliyorsun. Bir diğer bina da ise kadınlar için vitray, seramik ve takı tasarımı dersi verilen atölyeleri gezdiriyor bize güzel sanatlar akademisi mezunu öğretmenler. Bu çalışmalarını takdir etmemek için taş kalpli olmak lazım. Bizim feminist kalplerimiz sevinç içinde, güm güm atarak miting yerine doğru gidiyoruz

8 Mart günü Diyarbakır'da yağmur beş saat boyunca durmuyor, ama meydan da bu saatler boyunca susmuyor. Bağlar Belediye Başkanı Yurdusev Özsoğmenler mitingde yaptığı konuşmaya, "Bize kadının karnından sığa, sırtından sopa eksik etmeyeceksin dediler!" diye başlıyor. Diyarbakır'da ne gördün diye sorarsanız. Bir yanda toplumu sarmak isteyen en koyusundan bir erkek-egemenliği, bir yanda kurtuluş için çok öne fırlamış kadınlar, öyle ki üstlerine taş yağdırılsa da yürüyeceğe benziyorlar....

Bağlar'ın çiçeği...

Geçen yıl kurulan Kardelen Kadın Evi'nde okuma yazma öğrenen kadınlar günlük tutuyorlarmış. Çalışmalar çeşit, çeşit. Amaç kadınların dört duvar arasından çıkması ve ayaklarının üstünde durabilmesine yardımcı olmak.

Daha önce kadınlarla ilgili çalışma yaptınız mı? Buraya nasıl katıldınız?

Ayten Çetiner(El sanatları öğretmeni): Benim altı ay önceden haberim oldu. Arkadaşlar bahsettiler. Ben Halk Eğitim'de on sekiz yıl el sanatları öğretmenliği yaptım. Benim mesleğim kadınlara altın bilezik takmak. Aç kalmazlar. Halk Eğitim'de de bunu yapıyordum. Burada da seve seve çalışıyorum.

Zeynep Demir(Psikolog): Ben Bağlar Belediyesi Eğitim destek evinde çalışıyordum. Sınavlara hazırlanan çocuklara parasız kurs ve danışmanlık veren bir yerdin. Halen faaliyette orası da. Ama burası söylenince ilgimi çekti, başladık işte.

Gülfer: Daha önce kadın çalışması yapmadım. Ben hemşireyim ama burada gönüllü destek veriyorum. Sosyolojide yüksek lisanstaydım. Arkadaşlar Kürtçe bilen kadın sosyologa ihtiyaç

Çağlar, Zeynep, Gülfer

Lamia Mutlu: (Bağlar'da oturan bir kadın) Ben zaten bekliyordum. Kadınlara yönelik aktiviteler beni ilgilendiriyordu. Olunca da gelmeye başladım. Evimiz buraya yakın. Yani yakın olmazsa zor. Evini işlerini ancak yetiştiriyoruz.

Neler yapıyor Kardelen'de?

Zeynep: Eğitim çalışmalarımız var. Sağlık, hukuk, iletişim alanında, avukat doktor hemşire arkadaşlar, kadınlarımızla söyleşi tarzında bilgi alışverişi yapıyorlar. Saha çalışmaları yapıyoruz. Kadın profilini çıkarmaya çalışıyoruz. Daha önce hiç yapılmamış bir şey bu.

Çağlar: Bağlarda oturan kadınlarla beraber tiyatroya, sinemaya gidiyoruz. Çocuklarını büyütmiş ama hiç sinemaya gitmemiş bir kadının mesela çok hoşuna gidiyor. Sonra üzerine konuşuyoruz. Eğitim çalışmaları yapıyoruz. Bunlar kadınların hoşuna gidiyor. Güçlendiklerini hissediyorlar. Okuma yazma kursuna gelenler günlük tutuyorlar, bu günlüklerini bizle paylaşıyorlar. O günlükleri arşivliyoruz.

Gülfer Coşkun(Sosyolog): Sosyal ve psikolojik konularda danışmanlık yapıyoruz. Sorunlara göre diğer kurumlara yönlendirme yapıyoruz.

Çağlar: Biz verici, onlar uygulayıcı olmasın, birlikte yapalım diyoruz. Kadınlar yeteneklerini görüyor, yeni bilgiler ediniyor, şehirde hiç dışarı çıkmamış buraya geliyor. Onlarla birlikte kararlar almaya çalışıyoruz.

Ayten: Ben Halk Eğitim'de, köy kesiminde çalışırken, aile baskısı gören genç kızları özellikle eğitmek isterdim. Sadece el sanatları konusunda değil, her konuda kadınların bildiklerini başka kadınlarla paylaşması lazım. Ayağında çorap yok, pancar gibi ayaklarla kış günü derdine derman aramaya gelen genç kızlar gördüm.

Çağlar: Böyle bir yer örnektir. Her mahallede olabilir zor değil. 83 kadın burada okuma yazma öğrendi. 60 kişi bilgisayar kursu alıyor. Yoksul ve başka yerden eğitim alamayanlar belirlendi. Ücretiz olduğu için seçici davranıyoruz. Şu anda 45 kişi de el sanatları kursu alıyor.

Savaş sonrası tahribat büyük Selis, Diyarbakır'da kadınlara danışmanlık için

kurulmuş bir merkez. Sorularımıza cevap veren Behice "Göçten en çok kırla kent arasında kalan kadınlar etkileniyor. Sonuçlarla biz ne kadar uğraşırsak uğraşalım nedenler varolduğumuz yine aynı şeyler yaşanacaktır," diyor.

Selis ne demek?

Selis Sümerce aydınlık, Farsça yol gösteren anlamında bir kelime. Bölgedeki kadın sorunlarından yola çıkarak böyle bir merkez kurduk. Biz 2002'de kurulduk. On beş yıllık çatışmalı bir ortam vardı. Kadınlar hem savaşın tahribatını yaşıyorlardı. Hem de toplumsal koşulların, savaşın tahribatıyla birleşen sorunlarını yaşıyorlardı. Savaş ortamı sonrası ilimize büyük bir göç yaşandı. Göçten her kesimden insan etkilendi ama en çok zarar görenler kadınlar ve çocuklar oldu.

Göç nerelerden oluyor daha çok?

Diyarbakır'ın ilçelerinden ve köylerinden oluyor. Ayrıca Van'dan Bitlis'ten gelen de var. Ailecek geliyorlar. Kimilerinin köyü tamamen boşaltılmış veya yakılmış. Tarlasını ekip biçemez hale gelmiş, ya da hiçbir ekonomik faaliyet alanı bulamıyor. Göç ettikleri yerde de çok kötü koşullarda yaşıyorlar. Diyarbakır'da çok fazla kentleşme gerçekleşmemiş ama yine de kırsal kesime göre bir kent kültürü var. Bu yaşantıya uyum sağlama noktasında da çok zorlanıyorlar.

Kadınlar geleneksel yapının, kırsal kültürün etkisiyle şekillenmişler, iki kültür arasındaki çelişkileri çok zor yaşıyorlar.

Kent kültürüne uyum noktasında çok zorlanmayla kastettiğin ne tür şeyler?

Şimdi, kent ortamına geliyor. Geleneksel yapıdan, kapalı toplumsal yapıdan çıkmış oluyor. Ama köyünde rahattır, serbesttir, çevresindeki herkes akrabasıdır. Evinden çıkmak, çevresiyle iletişim kurmak kolaydır. Buradaysa yabancı. Çevresi komşuları da yabancı. Geleneksel kültürün etkisiyle "ayıptır, günahdır" düşünceleri başlıyor. Kadın kendini dört duvar arasına sıkıştırıyor. Köyündeki rahatlığı bulamıyor. Sonra maddi imkânsızlıktan kaynaklı ulaşım ile ilgili sorunları oluyor. Türkçe'yi az biliyor. Bilemediği için alışverişe, hastaneye şuraya buraya gitme imkânı da çok fazla olmuyor.

Peki korkuyorlar mı?

var deyince başladım.

Kürtçe'ye nasıl ihtiyaç oluyor?

Çağlar: Bağlar'da yaşayanlar arasında Kürtçe bilmeyen yok, Türkçe bilmeyen çok. Dolayısıyla çalışanların da Kürtçe bilmesi gerekiyor. Bireysel başvurularımız oluyor. Onlarda güven ve iletişim gerekiyor. Öyle bir çalışma ki aracı yok. Direkt iletişim yani yüz yüze ilişki lazım. Araya üçüncü kişi giremez. Ortak dil güven veriyor.

Nasıl bir semt Bağlar?

Çağlar Demirel (Koordinatör): Diyarbakır'da en büyük belediye Bağlar. Nüfusu 350 bin. Çok göç alıyor. Daha önce burada kadın çalışması yürütülmemişti. Biz mahalle arasındayız. Bura halkıyla, kadınıyla iç içe yaşıyoruz. Dikiş nakış da öğretiyoruz, okuma yazma ve bilgisayar da **Ayten:** Genelde sorunlu, evden çıkmak isteyen, rahatlamaya ihtiyacı olan kadınlara geliyor. Bana, "hocam biz buraya geldik mi kendimizi unutuyoruz," diyorlar. Dertleşiyoruz, birbirimizi dertlerimizi anlatıyoruz.

bağlar arttı. Türkiye'deki bütün kadını örgütlerinin katıldığı toplantılar oldu. Mesela biz Vietnam'da uluslararası bir kadın konferansına katıldık. Türkiye'den tek katılımcı bizdik. İlginç aslında. Bir anlamda bizi Diyarbakır'da bilmeyen kadınlar var. Bir paradoks da var. Bu bölgede birçok paradoks var. Kadınlar birçok süreci birden yaşıyor.

Siz kadınlarla nasıl yöntemlerle çalışıyorsunuz?
Bizim işleyiş modelimiz yatay örgütlenme. Açık olsun dedik, katılımcı olsun dedik, hani bu yönüyle elimizden geldiği kadar tüm çalışanların kararlarda söz sahibi olmasını, kendini orada bulmalarını istedik. Burası şirket olarak kuruldu. Ama herkes gönüllü çalışan durumunda. Birçok meslek gruplarından kadınlar çalışıyor burada. Ev kadınları var öğrenciler var. Komisyonlar üzerinden çalışıyoruz. Üç ayda bir dönüşüm oluyor. Kişiler değişiyor. Burada sadece kadınlar çalışıyor. Ayda bir yapı toplantısında herkes çalışmalarını aktarıyor.

Yakınları tarafından baskıya uğrayan kadınlar başvuruyor mu size?

Evet, ama ağır olaylarda genelde kadınların yaşadığı sonuçlar bize yansıyor. Kadın bakış açısını katmaya yönelik çalışmalarımız var. Nedir, bize sonuçlar yansıyor ama bizim sadece sonuçlara çözüm oluşturmak noktasında değil o sonucu yaratan koşulları ortadan kaldırmak üzere de bir politikamız var. Aslında o sonuçların doğmamasını sağlamaya yönelik bir anlayışımız var. O koşulları ortadan kaldırmak lazım. Belki uzun vadede, ama böyle bir politikamız var. Yani nedir, mesela kadın seks işçiliğine bir şekilde itilmiştir, ya da intihara itilmiştir. Bir şekilde kadın katliamı yaşanmıştır, namus cinayetiyle kadın öldürülmüştür. Bize bu hal, yani sonuç yansıyor. Öncesi değil. Bu sonuçların geliştiği zemin var, hepsinin öncesi var, bunlar belki uç noktalar, bu toplumsal yaşanan çalkantının uç noktaları. Bizim politikamız kadının kendini bağımsız var edebileceği, hareket edebileceği cins bilincinin geliştiği, aynı zamanda kendi kimliğini sahiplenen, o kendine yabancılaşmayı gidermiş olan hani daha bağımsız kadınlar yaratmak. Kendi cinsinden kaynaklı yaşadığı haksızlıkların ya da olumsuzlukların farkına varan kadının bu sıkıntılardan kopup farkındalığa varmasını

sağlamak.

Kadın çalışması yapmak isteyen kadınlara tavsiyeleriniz neler?

Mutlaka başka kadın kurumlarıyla, kadın tarihiyle geçmişle bağ kurmak lazım. Sıfırdan başlıyor gibi olmasın. Bizim de miras aldığımız kadın kurumları mutlaka olmuştur. Geçmiş deneyim ve tecrübelerden mutlaka yararlanmak lazım. Dünyanın koşullarına göre şekillenmek, geçmişten model alırken o günün koşullarını gözönüne almak lazımdır. Bizim çok zorlandığımız şudur: erkek egemenlikli bir sistem içerisinde ve geleneksel kültürün hâkim olduğu kapalı bir toplum içinde, erkek egemenlikli zihniyetin içinde bağımsız kadın çalışması olarak kendimizi varetmemiz. Böyle bir sistemin içinde bunun kendimizdeki tezahürlerini de aşmak için uğraşmak gerekiyor. Bu zihniyetten kopmak gerekiyor. Kendi kendimizde bunu yıkmak bir sorun. Bunun dışında toplum içinde kadın bakış açısının olmaması ve erkek egemenlikli zihniyetin varlığıyla ilgili sıkıntılarımız var. Amacımız kadın bakış açısı. İçice geçmiş iki şey var hem kadın bakış açısını yaratıyorsun hem de o bakış açısını yaygınlaştırıyorsun. Yaşama kadınca bakmak hani onu tanımlıyorsun, onun altını dolduruyorsun. Günlük pratiklerden, günlük yaşadığın olaylardan durumlardan ilişki biçimlerinden yola çıkarak şu kadınca, şu işe bendeki erkek egemenlikli zihniyetin ürünü. Kendinde onu aşarak çevrendekilerle onu paylaşarak ne yapıyorsun hem kendini dönüştürüyorsun hem de kendinle beraber çevrendeki kadınları dönüştürüyorsun. Hem teorik anlamda kadınca bir bakış açısı oluşturuyorsun, hem de ne onu diğer kadınlarla paylaşıyorsun. Bu çok zor bir şey. Öte yandan çevre illerden çağrı alıyoruz. Buralarda kadın çalışması başlatın diye. Hakkari'den, Şırnak'tan Van'dan Bismil'den.

Yok ki istiyorlar değil mi?

Yani. Batman'a gittik Viranşehir'e gittik. Biz sadece kadın bakış açısıyla kadın çalışması yapmak istiyoruz. Siyasete bir anlamda karışmak istemiyoruz. Belirtmek istediğim bir şey var Diyarbakır'da ve bölgede son yıllarda kadın kurumları yaygınlaştı. Bu, çok önemli. Kadınların yaşadığı sıkıntılar, problemler toplumsal sorunlardan bağımsız değil. Sivil toplum örgütlerinin tek başlarına çözebilecekleri sorunlar da değil. Biraz da sosyal devlet anlayışıyla çözülecek şeyler. Mesela Sığınmaevleri ya da misafirhaneler sosyal devlet anlayışından bağımsız geliştirebilecek şeyler değil. Eğitim politikalarının değişmesi gerekli. Ekonomik alanda kadının belki gelişmesi, ya da siyasette kadının gelişmesi sosyal devlet anlayışıyla birlikte sivil toplum örgütlerinin ortaklaşa giderebilecekleri durumlar. Bizim yaptığımız çalışmalar, o kocaman sorunlar yumağı içerisinde çok küçük bir parçaya ulaşır. Uzun vadeli kalıcı çözümler üretmek lazım. Kadın kurumlarının, kadın örgütülüğü açısından önemi çok büyük. Kadın bakış açısıyla kadın örgütülüğünü geliştirmek çok önemli. Bu çalışmaların baskısı olmazsa sosyal devlet olamaz. Bu örgütülük kendi cephesinden kendi taleplerini bildirecektir. Böyle olmalıdır.

O da var tabii. Bizim saha çalışmamız vardı. Orada, "tek başınıza sokağa çıkabiliyor musunuz?" diye sormuştuk. Yüzde otuzun üstünde kadın, "bizi eşimiz bırakmıyor," demişti. Yani izin verilmiyor. Bir kısmı, "ayıptır, gınahtır biz gitmeyiz, gitmiyoruz zaten," diyor. Bir kısmı ise, "yol bilmeyiz iz bilmeyiz," diyor.

Saha çalışması yaparken siz kadınlara ulaştığınız peki kadınlar size nasıl ulaşabiliyor?
Tanıtım amacıyla yerel basını, yerel televizyonları kullanıyoruz. Onun dışında kadın etkinliklerine katılıyoruz. Biz kendimiz mahallelerde etkinlik yapıyoruz. Öncelikle okuma yazma kursumuz var onu da mahallelerde yapıyoruz. Danışmanlık maksadıyla kimi kadın kendi bizi buluyor, kimisini başka kurumlar bize yönlendiriyor. Kimisi yoldan geçerken tabelayı görüp geliyor. Hemşire ve öğretmen arkadaşların çok yönlendirmesi oluyor.

Hangi konularda çalışma yapıyorsunuz?
Yenişehir Belediyesi'yle birlikte Epidem'i, eğitim ve psikolojik danışmanlık merkezini kurduk. İki psikoloğumuz ve bir sosyoloğumuz çalışıyor orada. Psikolojik sorunları olan kadınlarla birebir çalışıyorlar. Hukuksal destek isteyen kadınlar başvuruyorlar. Bireysel danışmanlık hizmetini buradaki avukat arkadaştan alabiliyorlar. Dava açmaları gerekiyorsa o zaman baronun kadın hakları komisyonuna yönlendiriyoruz. Ekonomik anlamda kadınlara projeler aracılığıyla iş alanları yaratmaya yönelik çalışmalarımız var. Burası toplumsal sorunlara, kadın çalışmasına karşı duyarlılığı olan birkaç kadının biraraya gelip kurdukları bir yer. Bölgede yaşanan kadın sorunlarının açığa çıkmasıyla ilgili bir şey. O ihtiyacı farkedip biraraya gelen kadınların kurduğu bir yer Selis. Kadın kurumlarının son yıllarda bölgeyle bir ortaklaşması var. Daha önce bölgede zaten çok fazla kadın kurumu yoktu son dört beş yıl içerisinde arttı kadın kurumları. Yine de öncesinde batıdaki kadın kurumlarıyla çok fazla iletişim yoktu bu son yıllarda ortak çalışmalarla eğitimlere atölyelerle

papazı bulduk

Herkes haberi kendine göre aktardı. Vatikan'ın resmi açıklaması Latince yapılmıştı, "Abemus Papam." Seçilen Papa'dan pek hoşnut olmayan yaşlı bir kadın ise, cep telefonuna, "Tutup Ratzinger'i seçmişler" diyordu. Joseph Ratzinger ya da yeni adıyla Papa XVI. Benediktus, üç turun sonunda seçilmişti. Bir papanın tayin edilemediği her turun sonunda bacadan yükselen siyah duman bu tarihi olaya şahit olmak için Vatikan'a gelen kalabalıkları hayal kırıklığına uğratmıştı. Şöyle bir baktık, eskisi de az değildi ama bu öyle ki, insan, "Yeni papamız oldu" diyenlere "Allah eksikliğini göstermesin" diye cevap veremiyor.

"Sevgili Kardeşlerim, Kardinaler, Papa II. Jean Paul'den sonra beni bu göreve seçtiler. Oysa ben Tanrı'nın bahçesinde basit ve mutsuz bir emekçiyim. Ancak Tanrı'nın, en yetersiz araçlarla bile çalışabileceğini bilmek bu konuda tek tesellim. Ve kendimi sizin dualarınıza emanet ediyorum." Joseph Ratzinger ya da papa olduktan sonra kendisine uygun gördüğü adla XVI. Benediktus inananlara ilk seslenişinde böyle dedi. Ama siz bu sözlerle bakmayın. Kendinden emin bir adam Joseph Ratzinger. Çok karmaşık bir hayatı olmuş, her işten başarıyla sıyrılmış. 16 Nisan 1927'de, Almanya'nın Aşağı Bavyera bölgesindeki Markt şehrinde bir polis memurunun oğlu olarak dünyaya geldikten sonra ergenlik yıllarını Traunstein'de geçirmiş. Gençlik yıllarında ise nazi gençlik örgütüne ve savaşın son aylarında ise askere gitti. Ancak kendisi tek bir kurşun bile sıklamadığını, Nazilerle zorunluluk dışında bir ilişki kurmadığını ve savaşın son zamanlarında askerden kaçtığını söylüyor. Bütün bu bilgiler dğoru olma ihtimali yüksek çünkü o yıllarda Nazi gençlik örgütüne üye olmak da savaşa katılmak da zorunluymuş. 1946'dan 1951'e kadar Münih Üniversitesi'nde felsefe ve teoloji okuduktan sonra 29 Haziran 1951'de ise papazlığa adım atmış. Sonra, uzun yıllar boyunca çeşitli üniversitelerde teoloji ve dogma tarihi dersleri vermiş. 1962'de, 35 yaşına gelmiş ve teoloji konusunda tanınmış bir papaz olmuş. O yıl Vatikan II. Konseyi'nden Köln Başpiskoposu Kardinal Joseph Frings'in danışmanlığına seçilmiş. Yazdığı kitapların arasında çeşitli üniversitelerde verdiği derslerden oluşan ve 1968 yılında basılan "Hıristiyanlığa Giriş" önemli bir yer tutuyor. 1968 onun için önemli bir yıl. Çünkü daha önce dinle ilgili konularda genellikle ilerici tutum alan Ratzinger o yıllarda gençlik isyanlarının etkisiyle tavrını değiştirmiş ve son derece tutucu biri olmuş. 1977 yılının Mart ayında VI. Paul tarafından Münih ve Freising Başpiskoposluğuna seçilmiş. Vatikan'a giden yolda ilk adımlar böylece atılmış. Zaten son 20 yıldır da Papa II. John Paul'un teolojik konularda 1 numaralı danışmanıydı. Ratzinger, bu yıllardan sonra, eşcinsellik, evli erkeklerin ve kadınların papaz olabilmeleri gibi konularda hep tutucu bir tavır içinde oldu. Ayrıca kiliseyle ilgili öne sürülen cinsel taciz iddialarına karşı henüz göreve gelmeden bu iddiaların Hıristiyanlığın gücünü

zayıflatmak isteyenlerin işi olduğunu öne sürdüğü de unutulmamalı. Joseph Ratzinger II. Jean Paul'un ölmesinden sonra papalığın en güçlü adaylarından biriydi. Marksist yazar Terry Eagleton, II. Jean Paul'le ilgili olarak, "Ellerinde, o prezervatif kullanılmasına karşı çıktığı için AIDS'ten ölen katoliklerin kanı vardı," diyor. Polonya kökenli II. Jean Paul cinsellik, doğum kontrolü, evli erkeklerin ve kadınların papazlık yapması ve genel olarak kadınların kilisedeki rolü gibi konularda özellikle tutucuydu. XVI. Benediktus ondan daha da tutucu. Gözlemciler, Benediktus'un eski papanın tutucu olduğu bütün konularda onunla tıpatıp aynı görüşleri taşıdığını buna karşılık, onun karizmasına ve dinsel konulardaki dehasına sahip olmadığını söylüyorlar. Halefle selef birbirlerine o kadar benziyorlar ki gözlemci, "Kilise insan klonlanlama konusunda ancak bu noktaya gelebildi," diyor. Vatikan'ın, yeni üreme teknikleri ve doğum kontrolü konusundaki muhafazakar tavrı göz önüne alındığında bu şaka özellikle anlam kazanıyor. Sadece Vatikan gözlemcileri değil, ABD kökenli bir kardinal de, yeni papanın seçilmesini Latince ilahilerle kutladığını hatırlatarak, "Jean Paul'un yaptığı gibi halk şarkıları söylenmedi, çok farklı bir tarz" diyor. Ama yeni papayla ilgili hayalkırıklıkları bununla sınırlı değil. Papalar

genellikle İtalyan kökenli oluyor. Benediktus Alman kökenli. Oysa Katolik kilisesinin gün geçtikçe geliştiği ve dünyada en fazla sayıda Katoliki barındıran Latin Amerika'dan bir kardinalin seçilmesini bekleyenler de çoktu. II. Jean Paul, o dönemde Polonya ve diğer eski sosyalist ülkelerde, sosyalizmin çözülme sürecinde müdahale etmek üzere, Katolik kilisesinin çok güçlü olduğu Polonya'dan seçilmişti. Jean Paul, kadınlar ve eşcinseller gibi konularda son derece tutucu olmakla birlikte uluslar arası barış konusunda olumlu mesajlar vermiş ve hatta ABD ambargosu altındaki Küba'yı ziyaret etmişti. Buna karşılık XVI. Benediktus başka dinlerden olanlar konusundaki dışlayıcı mesajlarıyla tanınıyor. Örneğin Budizmle ilgili fazla hoşgörülü bir din demişliği var. Avrupa'nın çokkültürlülük süreciyle ilgili, "Bu kendi olduğu şeyden uzaklaşmaktır" diyor. Basında çok konuşulan Türkiye'nin AB üyeliğine itirazı da bu kapsamda bir yaklaşım. Bir başka önemli nokta daha var; Papa seçildiğinde ona bir sürü kutlama mesajı geldi ama bunların arasında Washington'dan Başkan Bush'un yeni seçilen papayı "çok bilgi ve akıllı bir adam olarak nitelediği mesajı görünenin ötesinde bir anlam taşıyor. Çünkü 2000 yılında piyasaya çıkan "Tanrı ve Dünya'ın adlı kitabında, "Yahudilerin Tanrı'yla özel bir bağları vardır ve Tanrı'nın bu bağın kopmasını istemediği çok açık. İsrail'in İsa'ya 'Evet' diyeceği anı bekliyoruz ve artık bunun tarihte özel bir görev olacağını farkındayız" diye yazan Ratzinger, bu görüşleriyle Bush'un da mensubu olduğu Evangelist kiliseye yakınlaşıyor. Bir yandan XVI. Benediktus'un ABD'li papazlara, kürtaj hakkını destekleyen politikacılara komünyon vermemeleri yönünde tavsiyede bulunduğu ve bu tavsiyenin açıkça Kerry'yi hedef aldığı biliniyor. XVI. Benediktus hakkındaki en ilginç iddia ise tarihin derinliklerinden geliyor. 12. yüzyılda yaşamış olan Aziz Malacchia, kendi döneminden sonraki 111. papa için "zeytinin ihtiyacı'ın demisti. Ratzinger, simgesi zeytin olan rahiplerden gelen Benediktus papalık adını alınca din uzmanları "Kehanet gerçek oldu" diyor. Ama Malacchia'nın en ilginç kehaneti kendisinden 112 papa sonra kıyametin kopacağı. Yani ona bakarsak XVI. Benediktus kıyametten önceki son papa. Eğer o akli çıkarsa, bizim de kıyameti koparan tarafta olmamızda fayda var.

kayıp kadın aranıyor

"Seni seviyorum anne, günün kutlu olsun." Hemen arkasından, "anne topum nerede, anne pantolonumu bulamıyorum, anne acıktım, çoraplarım nerde?" "Sevgilim seni çok seviyorum, gömleğimi ütüledin mi, akşama ne pişireceksin aşkım? Eti bol olsun, meyveyi de unutma, akşam misafirlerimiz var. Hadi güzelim bak yarın sinemaya gideriz."

Sokak aralarındaki küçük dükkânlardan, alışveriş merkezlerine kadar her yerde onlar var. Annenize en güzel hediye... Annenizi unutmayın! Canım annem vb yazılı, albenisi yüksek paketler süslüyor vitrinleri. Mağazalar yeterli olmamış olacak ki artık anneler günü için hediye fuarları düzenleniyor. Zararı yok, tüketim, alışveriş çılgınlığı biraz daha artsın, ne de olsa cüzdanlar paraya doymuyor. Anneler Günü yaklaştıkça günün çıkış nedeni, gerekliliği düşünülmeyen kurgulananlar tıkrır tıkrır yaşanmaya başlar.

Anneler bazen açıkça, bazen dile getirilmeden heyecanla beklerler; acaba hatırlanacak mıyım diye. Çocuklar da acaba ne alsam sorusu ile gün sayar, para biriktirmeye çalışırlar.

Gerçi her anne aynı yaşamıyor, kimisi derin ayrılıkların özlemini katık yapıyor, kimisi kayıp çocuğundan bir haber bekliyor. Çocuklar da farklı yaşıyor nihayetinde. Anneleri devletin ceza evlerinde olanlar ve anneleri babalarının cezaevinde olanlar başka yaşıyor anneler gününü.

Medya, sokaklar biz istemesek de havaya sokuyor hepimizi. Alışveriş yapıp biraz günün yorgunluğunu atmak, biraz da eğlenmek için kumandayı elimize alırız. Bir günlük anneler günü için on beş-yirmi gün önceden özel reklamlar, programlarla karşılaşırız. Sonra anne, çocuk, eş, sevgili ilişkilerinin olduğu dizilerden nasıl anneler olmamız

gerektiğini öğreniriz Ya Aliye ya Yağmur Zamanı ya da reyting rekorları kıran "Size Anne Diyebilir Miyim?" gibi kendimize yakın dizileri izlemeye koyuluruz. Ben de arada bir göz atıyorum.

Daha ötesine malum zaman yetmiyor. Ama verilmek istenen toplumsal rolleri, anne, çocuk, kadın, sevgili, koca ilişkisini izleyince nereye gidiyoruz, ne oluyor dedim kendi kendime.

Ortalık anneler günü, anne sevgisi furçasından geçilmezken, anne, çocuk ve koca arasındaki ilişkiyi biraz kurcalamak istiyorum.

Mesele kadın ve çocuk olunca ortaya evlilik de çıkıyor. Kadınlar olarak bir erkekle gerek resmi, gerek resmi olmayan bir sözleşme yaptığımızda çocuk doğurmak, bakmak ve erkeğe hizmet etmek tüm zamanımızı alıyor. İstisnai olarak bu çemberi kırmış olan şanslı kadınlar olsa da genellikle durumumuz bu. Bir çocuğu doğurmuş olmak onun tek bakıcısı olarak algılanmayı da beraberinde getiriyor. Tabii ki esnek bir sorumluluk değil, toplumsal

kural olarak önümüze konuluyor. Üstelik sadece evde çalıştığımızda değil, ev dışında bir işimiz olsa da bu toplumsal kurala uymak, gereğini yerine getirmek zorundayız.

İsterseniz şöyle bir evin içine de dolaşalım; çocuğun kalkma zamanı annesi kalk demeye başlar, elini yıka, giyin, kahvaltını yap, derslerini çalış, gel beraber çalışalım, bir taraftan akşam ve öğlen yemeği diğer taraftan temizlik, çocuğun giysilerini, oyuncaklarını toplamak (toplattırmayı öğretmeye çalışmak). Gün doğumuyla böyle başlayan tempo, akşam tersten devam eder. Anne için kendine zaman ayırmak, çıkıp dolaşmak, kitap okumak hepsi ikinci üçüncü planda kalır. Öncelik çocuğun ihtiyaçlarıdır.

Daha doğrusu kadınların yaşamı çocukların ihtiyaçlarına göre düzenlenir. Ne de olsa annemiz. Sen artık anne oldun cümlesi ile dile geliriz yaşama geçirilmesi gereken kurallar. Çocuğun varsa çalışmayı, okumayı, kendine dair bir şeyler yapmayı nasıl düşünürsün?

Dünyan çocukların olmalı, o zaman iyi bir anne olursun, değer ve saygı görürsün. Bizler de çocukluğumuzdan itibaren kural diye öğretilen annelik rolünü oynamaya başlarız. Fedakar, ideal, çalışkan anne olmaya çabalarız. Geceleyin ağlayan çocuğu susturmak için uykusundan vaz geçen kadındır. Eğer çocuğu susturamaz ise bir de rahatı bozulan adamın azarını یشtir anne. İş çıkışı gitmeyi çok istediği bir etkinlikten, toplantıdan çocuk bekliyor diye vazgeçen kadındır.

Ama iş çocuklar üzerinde otorite olmaya gelince, otorite babalara aittir. Kadınların da, babana söylerim, baban gelince sen görürsün vb sözlerle pekiştirerek derinleşmesine katkıda

buldukları, yeniden ürettikleri baba otoritesi(!)

Sevgililere, eşlere annelik...

Çocuğu olmayan kadınlar da var. Onlara bazen gıpta ile bakılır. İsteddiği şekilde hareket eder, önünde bir engel yoktur diye düşünülür. Hatta neden böyle geri duruyor diye içten içe hayıflanılır. Oysa bu kadınların hayatlarında hiç büyümeyecek bir çocuk var: Erkek sevgililer. Kadınlar sevgililerine, eşlerine annelik, bakıcılık, hizmetçilik yaparlar. Hem de sevgi adına. Onlar istediği için giyim tarzları değişir, iş, okul, sendika, parti, sosyal çalışmalar bırakılır, çevre, arkadaşlar bile değiş(tiril)ir.

Sevgilinin arkası toplanır, kılığına, kıyafetine, temizliğine özen gösterilir, uygun kravatlara karar verilir. Yaşamı düzene sokulur, toplanır. Sevmediği işler varsa onlar onun iyiliği için yapılır. Kısaca adamın ilerlemesi, yaşamdan zevk alması için kol kanat gerilir. Ne de olsa dişi kuş ve yuva hikayesi.

Kadınların yaşamı erkeklerin ihtiyaçları doğrultusunda belirlenir. Kaç kadının bu durumdan rahatsız olduğunu ya da bu durumun farkında olduğunu bilmiyorum. Belki bıçak kemiğe dayanınca kalayı basanlar vardır. Ama ne yazık ki eşlere, sevgililere bakıcılık yapmak kadınların tercih ettiği bir durum. Çünkü erkek aracılığıyla sınıf atlama, onun sosyal konumuna dahil olma, buradan kimlik

edinme söz konusudur Bir de akan suları durduran aşk için içine girince itaat alır başını gider.

Sonuçta çocuk doğurmak, bir erkeğe aşık olmak doğaldır. Doğal olmayan ise bunlar üzerinden gelişen ve kadınları yaşamın dışına iten toplumsal rollerdir. Bu roller sayesinde fedakar sevgili, eş, anne rolünü oynamaya devam ederiz. Yaşamımızın ana eksenini kendi arayışlarımız değil, çocuklar ve erkeklerin ihtiyaçları belirler. Ama bu gerçekliğin üstü öyle ince örtülmüştür ki kendi tercihlerimizden erkeklerin lehine vazgeçtiğimizde seven, ideal kadın ya da ideal anne oluruz.

Kendimizi kaybetmemiz kendimizden uzaklaşma, isteklerimizi, arzularımızı terk etmemizle başlıyor. Tüm kayıp olanlarda olduğu gibi. Çocuklarımızın anneleri, eşlerimizin, sevgililerimizin aşık kadınları olmanın ötesinde kendimiz için kadın olmak, kendi kimliğimizle yaşamak mümkün.

"Dayê ez ji te hes dikim, roja te pîroz be' li dû wê, 'dayê topa min li ku ye, dayê ez li şalê xwe digirim', 'dayê ez birçî me', 'kanî gorê min' ? Yara min ez pir ji te hes dikim, gelo te îşlika min ûtî kir ? Tuye evare çi şîvê çê bikî? Bila goştê di nav de zêde be, fekî jî jibîr nekî, de evare mevanên me hebin. Haydê delala min binêre sibê emê herin sinemayê jî."

Li jina wenda tê lêgerîn

Ji dikanen di navbera kuçeyan heta navenden danûstandine ew hene. Ji dayika we re xelata herî xweş... Dayika xwe ji bîr nekin! Dayika min cana min û paketê her wiha ku vîtrînan dixemilînin. Ev yek jî nebes in, edî ji bo Roja Dayikan fuar jî tene lidarxistin. Zirara we tune ye. Bila harbûna danûstandine û mezaxtine zede bibe. Ma ne cuzdan ji pere ter nabe.

Roja Dayikan nezîk dibe, he ku sedema derketina we, pediviya we nehatiye ber çavan. Tiştên ku hatine amadekirin tikir tikir tene firotan. Dayik carnan rast e rast carnan jî beyî ku bilev bikin li bende ne. Di nava we ramane de ne ku gelo de ben bibîranîn. Zarok jî bi ramana 'gelo ez çi bistînim' rojan dijmerin. Ya rastî her dayik heman tiştan najî. Hin ji wan heviya jihevdukbûnê dîke qatix ji xwe re, hinek ji wan ji bo zarokên xwe yê wenda li benda agahiyekê ne. Zarok jî cûda dijîn. En ku dayiken wan di girtîgehen dewlete de ne, en ku baven wan di girtîgehe de ne. Ji bo wan Roja Dayikan ne ya wekî her kesî ye. Medya kuçeyan em nexwazin jî, me dixê nava vî hewayî. Em ji bo ku stresa xwe bavejin û danûstandineke bikin, kumandeyan radihişin

deste we. Ji bo rojêke dayikan bi 15-20 rojan beriya wê, em reklam û danasîna malan dibihîzin. Dawiyê em ji rêzefîlman tarza peywendiyên dayik, zarok, evîndar, hevseran hîn dibin. Em dest bi temaşekirina Aliye, an jî Dema Baranê yan em dest bi temaşeya bernameya "Gelo ez dikarim ji we re bibejim daye" dikin. Ez jî carnan temaşê dikim. Ji bo yê dine malûm zemanê min ter nake. Lê dema ku ez li roja civakî ya dayik, zarok, jin, evîndar mîr dînerim, ji xwe dipirsim; gelo em ber bi ku ve dimeşin? Ez xwe bi xwe dipirsim ku çi dibe bi me. He ku li der dorê qiyameta Roja Dayikan, evîndaran heye min xwest ez hinekî peywendiyên di navbera zarok-dayik û bavan bikolim. Mesela dema jin û zarok hebin zewac çedibe. Wekî jinan ger ku we peymanek fermî an ne fermî îmze kiribe welidandin, lînihêrtin, xizmeta mer hemû dema we digire. Carna di rewşên îstîsna de hin jin hene ku ev rewşê şikandine. Lê bi gelemperî rewşa me ev e. Ger we zarokê anîbe dinê, ev te wateya ku yekane xîdam (bakîci) hûn in. Ev ne peywirek ji reze ye, wekî peywirek civakî li peşiya me ye. Ger ku karek me ji bilî male jî hebe dive em ev peywira xwe bicih bînin. Hun bixwazin em hinek di nava malê de bigerin. Dema rabûna zarokan dayik jê re dibê rabe. Deste

xwe bişo, cilen xwe li xwe ke, sere xwe bişo, taştê bixwe, dersên xwe çêke, were em bi hev re bixebitin, li aliyeke firavin û şîva evare, li aliye dine paqijî û berhevkerina male. Roj bi tempoyek bi vî rengî dest pe dîke û heta evare çeperast berdewam dîke. Ji bo dayike demveqetandina jixwe re, gera li derve, xwendina pirtûke, tev plansaziyan duyemîn an seyemîn in. Peywira sereke bicihanîna pediviyan zarok e. Ya rastî rewşa jiyana jinan li gorî pediviyan zarokên xwe te diyarkirin. Çi bibe em dayik in. Peyva "Tu edî bûyî dayik" hemû peywira mirov a jiyane derdixê

peşiyê. Ger ku zarokê te hebe, tu çawa li jiyane, xwendine, tiştên ji bo kesayetiya xwe dixwazî? Divê çihana te zarokê te be. Wê deme tuye bibî dayikek baş. Tuye we deme hurmet û reze bibînin. Em jî rola xwe ya dayikbûnê ku ji zarokatiyê de ji me re hatiye dayîn dilîzin. Em dixwazin bibin dayikên cefakar, îdeal û zîrek. Dema ku bi şev zarok digirî ya ku dev ji xewa xwe berdide jin e. Ger ku zarok dengê xwe kêm neke ya ku ji mîr gotin dixwe dayik e. Dayik dema ku ji kar derdikeve ji ber ku li malê zarokê wê li bende

ye, dev ji bernameya ku evare ji bilî kar heye berdide. Lê otorîteya li ser zarokan aîdî mer e. Jin ve otorîteyê bi peyvên wekî "binêre eze evare ji bavê te re bibejim" roj bi roj bilind dikin.

Dayikbûna ji evîndar û hevseran re...

Jinên bê zarok jî hene. Her kes dilê xwe dibijîne. Li gorî daxwaza xwe tev digere. Her kes dibê qey li peşiyê tu astengî tune ye. Her kes dema ku lê dinêre li ser navê xwe xemgîn dibe ku çima ne wekî wê ye. Lê ji bo van jinan jî zarokê ku tu caran mezin nebe heye. Evîndaren mîr. Jin ji bo evîndarên xwe dibin dayik, dibin xizmetkar dibin rençber. Hem jî li ser navê evînin e. Ji bo ku mer dixwazin tarza lixwekirina jinan diguhere, ji bo wan xwendin, endamtiya sendîka, partî xebaten civakî ten berdan. Hevalên mirov jî tene guhertin. (An guherandin) Dawiya evîndar te berhevkerin, cilen xweş lê ten kirin, der bare paqijîya wî de hesasiyete çedibe û qirewatên guncav jê re

te dayîn. Jiyana wî te sererastkirin, te berhevkerin. Karen ku je hezneke hebin ji bo xatîre wî tene çekirin. Bi kurtahî ji bo peşketina mer, ji bo zewqa wî ya jiyane, perî û bask ji bo wî ten vekirin. Jiyana jinan li gorî pediviyan mîran te diyarkirin. Nizanim çend jin van rastiyan dibînin an je aciz in. Belkî hin jin hebin ku dema ku ker gihîşt hestî har dibin. Le mixabin xizmetkariya evîndaran, mîran ji hela jinan ve te pejirandin. Sedema ve jî mezinbûna mevkî ya mirov, tevlibûna cihe wî ya civakî mijaragotîne ye. Jin bi vî awayî dibe xwedî nasname. Yek jî dema ku mirov dikeve nava evîna ku ava diherike dide sekinandin roja îteatê dest pê dîke. Li dawiyê welidandina zarok, evîndariya merêkî tiştêkî xwezayî ye. Tiştê ku ne xwezayî ye rolen ku jinan derdixê derveyî jiyana civakî û li ser wê bandorek neyînî dihele ye. Bi saya van rolan, em rola xwe ya evîndara fedakar, hevser, dayik didomînin. Em jiyana xwe ne li gorî lêgerîna xwe, li gorî pediviyan zarok û mîrê xwe diyar dikin. Lê ser ve rastiye wisa hatiye girtin ku dema ku em tercihen xwe li gorî meren xwe diyar dikin, em dibin dayika baş, jina baş a îdeal. Dema devjixweberdane, bi terkîrîna hevî û armancên xwe dest pê dîke. Wekî li hemû windayan te dîtin. Li dû dayikbûna zarokên xwe, jina evîndar a mîrê xwe, yarê xwe jinbûna ji bo xwe, jiyaneke bi nasnameya xwe pekan e.

meryem'in amerika kabusu

kitabımda pes

Bizdeki Meryem, Amerikalı ağızlarda Maryann oluvermiş. Kendisi adını tahtaya Maryam diye yazdı; o yüzden başlıkta Maryam bıraktım. İsmine yabancılaşmak yurtdışına çıkanların kaçınılmaz adaptasyon süreci içindedir. Elif Şafak'ın Araf'ta sözünü ettiği ilk fire budur yabanda işte; en aşına olduğuna, ismine yabancılaşmak... Soyadını yazamıyorum Meryem'in. Meryem'in Chicago yakınlarında bir kasabada yaşadıklarını sizlerle paylaşmak istedim.

Meryem'in öyküsünü kendi ağzından Kadın Sığınakları'nda çalışmak isteyenlere verilen zorunlu eğitim programının üçüncü haftasında dinledim. Hatta söyleşi sona erdiğinde "sorularınız olursa işte telefon numaram" diye koca harflerle tahtaya yazdı ardarda yedi haneli telefon numarasını. O kadar da cesur, açık, kocaman yürekli bir kadındı. Son iki yılda yaşadıklarından dolayı eyalet mahkemelerini, avukatları, göçmenlik yasalarını ve daha pek çok ayrıntıyı Amerikalıların kendilerinden çok daha iyi ve doğru şekilde belleyen, acılarını cesareti, zekâsı ve öğrenme aşkıyla sağaltmayı bilen bir genç kadın.

Meryem Pakistan'da City Bank'ta İnsan Kaynakları müdürü iken, ailesinin yakın dostlarından birinin, Amerika'da okumuş ve Illinois'da bir devlet kurumunda dolgun maaşla çalışan oğluna gelin gidiyor. Üstelik kendi rızası ile. Malum Amerikalı kadın öğrencilerden gelen ilk soru, evliliğin görücü usulü olup olmadığı sorusuydu. Meryem içimi sızlatan bir hayır yanıtı verdi. Görücü usulü değil, çünkü bolca telefonda konuşmuşlardı, e-mailer ve fotoğraflar yollamışlardı birbirlerine. "Yani nikâh öncesi bayağı tanıştım," dedi! Dinleyenler bu lafın üstüne yorum yapmadılar.

Başlangıçta, görece de olsa Pakistan'dan özgür, modern bir ortama, yepyeni bir hayata ve "hayat arkadaşına" kavuşacağı için ailesi de kendisi de çok heyecanlıymış tabii. Fakat Amerika'ya gelip eve yerleştikten hemen sonra, kocası, duygusal ve sözlü tacize başlamış. Sudan sebeplerle kavga çıkarıyor, "sen zaten ne bilirsin burada, bana bağımlısın vs." gibi hakaret bombardımanına tutuyormuş. O kadar ki bir süre sonra okumuş ve kendine güveni olan bir kadın olan Meryem bile "sahiden öyle miyim acaba" sorularını kendine sormaya başlamış. Üniversite dereceleri (işletme mastırı da var) Amerika'da denklik bulmadığından ve zaten kocasından dolayı Amerika'da yaşama hakkı olduğundan (çalışma izni yok) sahiden de ne kadar kısıtlı bir yaşama alanı olduğunu her geçen gün daha beter hissedenden Meryem, başta bu tavırları sineye çekiyor. Derken dayak faslı başlıyor. Beyzbol sopasıyla kaburgalarının kırılmasından, üzerinde sigara söndürülmesine

kadar fiziksel şiddeti her boyutuyla yaşıyor ve kimselere anlatamıyor. Derken kocasının yine Pakistan kökenli arkadaşlarıyla çıktıkları bir yemekte, Meryem, kadınlar tuvaletinde gizli saklı şiddet izlerini gösteriyor diğer kadınlara. Tepki: "Ama senin kocan tam bir centilmen, hoş ve esprili bir adam, bunları yapan o olamaz!" Meryem kulaklarına inanamıyor. Bir süre sonra hamile olduğunu fark ediyor. Bebeğini şiddetli bir dayak sonrası 3.5 aylıkken kaybediyor. Kocası hastanede melek yüzlü şeytani oynamakta ve odadan çıkmamakta ısrarlı. Doktorlardan biri yalnız kaldıkları kısacık bir anda Meryem'e bu olayın sahiden merdivenlerden düşme sonucu olup olmadığını soruyor. Meryem gerçekleri haykırmak istese de kocasının laflarını hatırlıyor: "En fazla bir iki gün sonra yine elime kalırsın ve o zaman seni eve götürür ve öldürürüm." Ne sistemi ne de kanunları bilmediğinden ve kocasından başka kimseyi tanımadığından, "evet düştüm," diyor çaresiz. Doktorların yapacağı bir şey yok. Tutanak tutulmuyor. Eve dönüyorlar. Bir süre sonra ölüm tehditleri sıklaşmaya başlıyor ve her gün ütülenenmiş kar beyazı gömleklerle ofisine giden saygın erkek (!) maskeli adam Meryem'e, onu nasıl öldüreceğini, nasıl kesip gömeceğini filan anlatmaya başlıyor ballandırarak. Üstelik eve kilitlemeye başlıyor. Meryem, "çok trajikomikti; çünkü ne ehliyetim, ne arabam, ne de yakınlarda gidecek bir yerim vardı," diye anlatıyor o günleri. Amerika'da büyük şehirde yaşamıyorsanız arabasızlık zaten kadını kısıtlama metodlarının en etkilisi. Üstüne kilit vurmaksa tamamen bir hastalık yansıması. İşte o günlerden birinde, Meryem pencere camını kırıp evden kaçıyor. Üzerinde tek kuruş para yok, çünkü malum para kaynağı kocası ve en acımasız şiddet yollarından biri de kadın üzerinde ekonomik şiddet uygulamak değil mi? Saatlerce yol yürüyor. Elinde eve kilitlemeden önceki zamanlardan kalma -marketteyken yanaşıp konuştuğu- tanımadığı bir kadının ona verdiği "hotline" (acil telefon hattı) numarası var. Ama sığınma evine nasıl ulaşacak? Utana sıkıla bir köşede bekleyip gözünün tuttuğu insanlardan otobüs bileti almak için para istemeye başlıyor. Sonunda

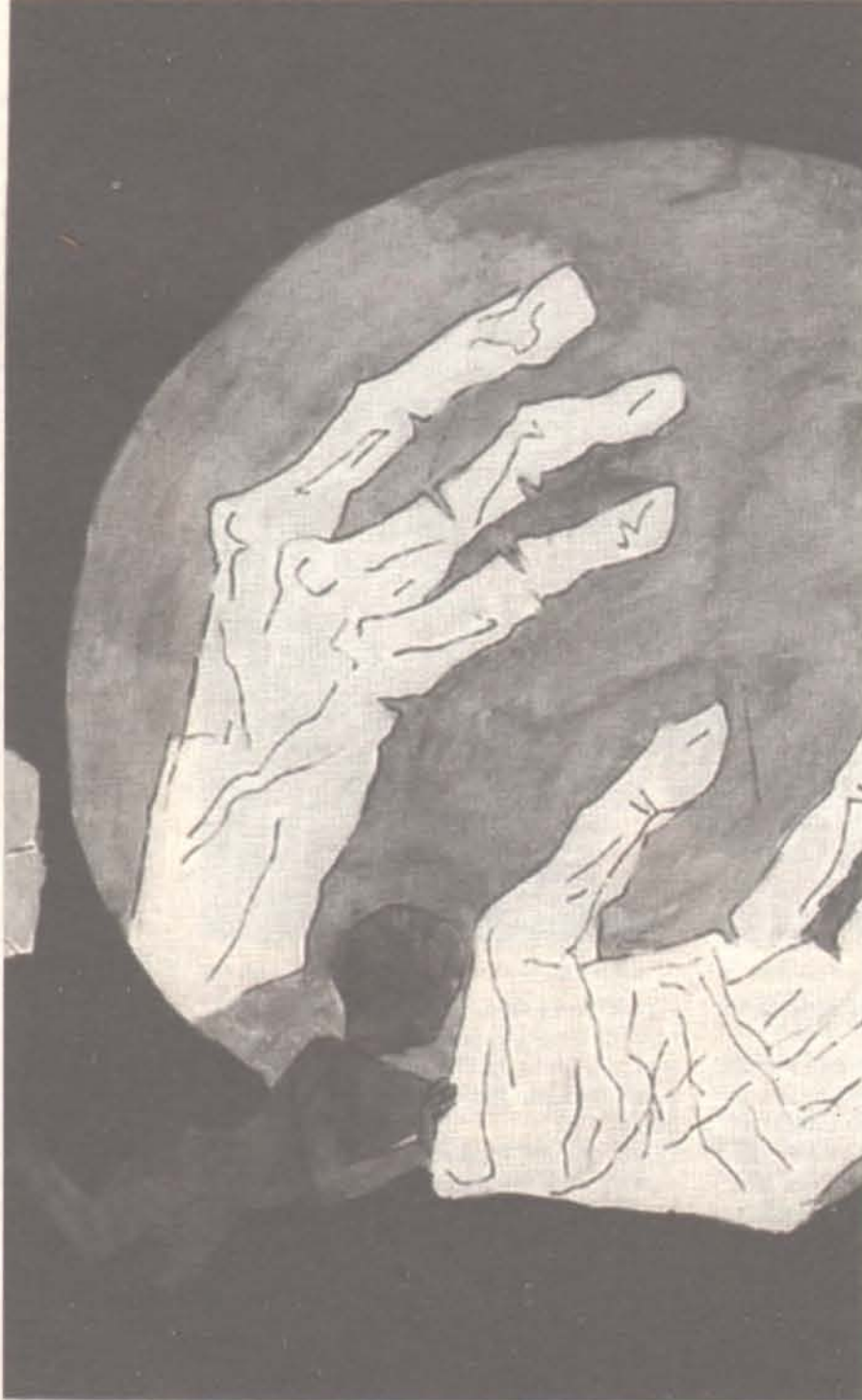
kendini sığınma evine attıktan ve başına gelenleri anlattıktan sonra yeni yeni sorunlar listesi dökülüyor önüne. Ama artık emin ellerde ve yalnız değil. En büyük sorunlardan biri aylardır şiddete uğradığına tanıklık edecek kimsesinin olmaması ve bedeninde üç iz dışında bir kanıt yok. O sırada hocamız Meryem'in konuşmasına müdahale ederek aklımızın ucundan geçmeyen bir tüyo veriyor: şiddet izlerini fotoğraflayın (bu işin sınıfsal, kültürel ve ekonomik ayrıcalıklarla ilgisi olduğunu düşünüyorum gerçi ama yine de not alıyorum). Meryem'in kocası bir an önce onun ülkeden ihracı için boşanma davası açıyor. Sığınaktaki Amerikalı kadınlar, "biz bu filmi önceden gördük," diyor ve fil yavaşlığındaki sistemi alt ederek Meryem'in vizesini eş vizesinden öğrenci vizesine dönüştürüyorlar. Bu işlemi en kısa zamanda yapabilecek okulu bulup ona kefil olarak (aksi halde bankada en az 20 bin dolar paranız olması gerek!) kaydını yaptırıyorlar. Artık kocasının, "Seni attırırım bu ülkeden, dul kadın yaftası üstünde baba evine dönersin," tehditleri de boşuna. Sığınaktaki kadınlardan gördüğü yardımı, desteği ve ilgiyi asla unutamayacağını söylüyor Meryem. Kimseyi tanımadığı (ama neyseki dilini konuşabildiği) Amerika'da şu an onlarca kadın dostu var. Mahkemede cinsiyetçi(sexist) yorumlarından ve kocasının savunma avukatının başarılı laf çevirmelerinden dolayı çok zor anlar da yaşıyor ama sığınaktaki kadınlar sisteme ve kocasının tehditlerine rağmen mahkemede onu yalnız bırakmıyorlar. Pakistanlı ve Müslüman olması ve göçmen statüsü, ek problemler arasında ve başlı başına bir yazı konusu. Sadece seksist değil aynı zamanda ırkçı bir sisteme karşı mücadele vermiş, kadınlardan destek almış ve kendine yeni bir hayat kurmuş Meryem'in konuşması bitince herkes coşkuyla alkışlamaya başlıyor bir onay ve teşekkür göstergesi olarak. Ardından onlarca soru geliyor. Bir buçuk saat olarak planlanmış konuşma üç saate sarkıyor. Meryem ıslık ıslık gözleri -evet şu an sığınaktaki herkes çok daha iyi görüldüğünü söylüyor ona- en karamsar kadının bile yüreğini aydınlatacak sıcaklıkta. Sığınakta artık paralı

etmek yok ki

olarak çalışıyormuş. Kadınlara (özellikle kendi konumundaki göçmenlere) danışmanlık yapıyor. Grup terapisi eğitimi almış. Ayrıca mahkemeye çıkacak kadınları sorulara, hâkimin olası tavırlarına karşı önceden hazırlıyor. Bir de bugün bize yaptığı gibi okullarda ve diğer kadın sığınaklarında söyleşilere katılıyor. Acısını yaratıcı şekilde başarıya dönüştürebilen sayılı kadınlardan. Ama tabii eğer bunlar Pakistan'da başına gelseydi sonu nasıl olurdu hikâyenin düşünmek bile istemiyor. Konuşmasının bir yerinde ailesinin ona manevi olarak çok destek olduğunu söylediği için sorularımdan biri, "dönmeyi düşünüyor musun?" oluyor. Biraz bulutlanıyor gözleri, "zaman gösterecek herşeyi, şu an hâlâ sağalma/sağaltma sürecindeyim," diyor.

"Kadınlara yardım etmekten ve bu yolla iyi kötü geçimimi sağlamaktan zevk alıyorum," diye devam ediyor. "Sanki hâlâ borcumu ödemedim ve giderek güçlenmekteyim," der gibi gözleri. Her zamanki gibi sabırsız olduğumu fark ediyorum utanarak. Az daha ağızımdan kaçacak iki-üç cümleyi kendime saklıyorum: Hani dönse de bu yaşadıklarını Pakistan'da kadın sığınakları açılması için kampanyalar yaparak, kadınları örgütleyerek, daha çok kadına ulaştırırsa diyeceğim ama... Evet imkânsız istemiş ve dolaylı olarak onu yargılamış da olacağım. Oysa burada yaptıkları da çok farklı değil ki! Bağımsız statüsü olmayan ve şiddete uğrayan göçmen kadınlara yardımcı olmak, çeviri yapmak az şey mi? Üstelik onu ayrıcalıklı kılan sadece sözcükler arası değil kültürler, dinler arası bir çevirmenlik yapmak. Burada tanıştığım Amerikalı feministlerin en kararsız ve hatta "aciz"

kaldıkları noktalar (onların lafları, benim değil!) kadınların dini, etnik, kültürel ve kişisel tarihlerini yargılamadan yorumlamak. Meryem kültürel çevirmenlik yapıyor denebilir. Ona bol şans dilemek istedim ama belki de şansını kendi yaratan cesur ve akıllı kadınlara bu laf çok da anlamlı gelmez diyerek vazgeçtim.

Amerika'da 1973 yılında açılan ilk kadın sığınacağından bu yana gerek halkın bilinçlendirilmesi gerekse hukuki düzenlemelerde bir hayli yol katedilmiş. Bize eğitime gelen hocalardan biri geçen hafta AB'ye uyumlu yeni medeni ve ceza yasası tasarıları ve kadın örgütlerinin üniversitelerle işbirliğini desteklemek amaçlı Slovakya'daydı. Ve dönüşte bize, "sanki zaman tüneline girdim ve otuz yıl geriye gittim tartışmalar sırasında," dedi. Bu bir yandan belki de umut veren bir yorumdu. O detayları, bir sonraki derse sakladığını söyleyerek dersi noktalandığında tabii aklım Türkiye'deydi: 1 Haziran'a ertelenmiş ceza kanunundaki ciddi değişikliklerde (evlilik içi tecavüzün nihayet suç sayıldığı, çocukların cinsel istismarının özel olarak düzenlendiği bir ceza kanunu) ve tabii Temmuz 2004'te kabul edilen belediyeler kanunu ertesine kaçı sığınak açıldığı, buralarda kimlerin nasıl çalıştığı, gönüllülerin eğitilmesi için gereken ortamın ve kaynakların yaratılıp yaratılmadığı gibi konularda. Güldal Akşit'in, 20 Ocak 2005 tarihinde, BM Kadınlara Karşı her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin 32. Oturumunda, Türk resmî heyetinin başkanı olarak yaptığı sunumda lafını ettiği sığınaklara dair "uzun vadeli eylem planı" nedir, ne değildir, ne kadar uzundur, kısadır bilemesem de bir an önce dönüp aşınası olduğum kültürel coğrafyada öğrendiklerimi, yaşadıklarımı paylaşmak ve eyleme dökmek istiyorum. Şiddete uğrayan kadınlar için umut ve gelecek istiyorum. Bir an önce!

kadınların ütopyası

Hiçbir ütopyayı okumasaydık da hepimizin zihninde öyle bir yer olurdu, her şeyin gönlümüzce olduğu, nice dertten azade bir yaşam. Belki sihirli değneğimiz yok ama tüm yapıp etmelerimiz, özlediğimiz bir dünyayı kurmaya dönük değil mi? İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Enstitüsü'nde hazırladığı "Ütopyanın Kadınları, Kadınların Ütopyası" başlıklı master tezini kitaplaştıran Yasemin Temizarabacı Yıldırımaz'la hazırladığı tez ve kadınların ütopyaları üzerine konuştuk.

Kadın ütopyası nedir? Neden kadın ütopyalarını incelediniz?

Kadın ütopyasından çok feminist ütopya demeyi tercih ederim. Tabii ki bunlar kadınlar tarafından yazılmış ütopyalar. Yazarı kadın ve konusu da ataerkillik ve toplumsal cinsiyet. Damızlık Kızın Öyküsü (Margaret Atwood) çok etkileyici oldu, çok radikal bir kitap, konusuyla olduğu gibi diliyle de öyle. Onu okudum, bir de Platon'un Devlet'ini düşündüm. Yıllara bakıyorum. Arada 2300 yıl gibi bir zaman var. Bir yerde Atina'da yaşayan bir erkeğin "Daha iyi bir yaşam nedir? Nasıl olabilir?" gibi sorulara cevabı var. Bir tarafta da bir kadının, çok farklı birbirinden gerçekten. Oradan yola çıktım. Erkeğin ütopyası ve kadının karşı ütopyası çok farklı birbirinden. Tabii ütopyanın kendi içinde değişimi de söz konusu.

Nedir feminist ütopyanın kritik noktaları?

İlk olarak toplum karşısında bireye yaklaşımı, bireyselliği ön plana çıkartarak kadın, erkek ya da çocuk herkesin kendini gerçekleştirmesine

olanak tanıyan topluluklar yaratılması önemli. Merkezi bir devlet örgütlenmesinin olmadığı, yeni ve farklı bir dilin kurulduğu, düalist felsefeyi aşmaya çalışan yaklaşımların olduğu ütopyalar bunlar.

Daha çok kadın ve erkeğin uyum içinde yaşadığı toplumlar var, feminist ütopyalarda çok önemli bu; uyum ve denge. Kadın ve erkek var ve birlikte uyum ve denge içinde yaşanılan bir toplum var. Özellikle androjeni çok kullanılan bir şey; hem fiziksel hem de sembolik olarak bir androjeni sözkonusu. Fiziksel olarak aynı bedende iki cinsiyetin taşınması sözkonusu olabilir ya da cinslerin birbirine yaklaşması olabilir.

O androjenlik, toplumsal cinsiyet rollerinden sıyrılmak için iyi bir çözüm belki ama cinsiyetler arası farklılıkları bertaraf etmek gibi bir riski de beraberinde getiriyor mu?

Hayır, tam tersine erkeğin sürekli akılla, iyilikle aydınlıkla özdeşleştiği o düalist felsefeyi aşma yolunda bir aşama. Akıl/doğa, ruh/beden sürekli

bir ikilik halinde. Erkeğin akılla, aşkınlıkla, ruhla özdeşleştirilmesine; kadının, kötü, karanlık, aşağı taraftaki konumlandırılışına bir karşı çıkış sözkonusu. Ayrıca her iki cinsin olumlu özelliklerini birleştirip hem insanlar arası ilişkide ve insanların birey olarak kendi içlerinde daha dengeli olmaları sözkonusu.

Karanlığın Sol Eli'ndeki gibi mi?

Oradaki insanlar her iki cinsin özelliklerini taşırlar, zaman zaman kadın ya da erkek olurlar. Zamanın Kiyısındaki Kadın'da (Marge Piercy) ise erkekler çocuk emzirir. Genellikle kadınlık, erkeklige eşitlenirken, erkeklere kadınlık atfetmek çok daha duyarlı ve çarpıcı.

Kuram ve ütopya birbirini tamamlıyor. Ama bugünden bakıldığında feminizmin kendisinin de bir ütopya gibi algılanma riski var mı?

Ütopyayı hiçbir zaman gerçekleşmeyecek hayal diye tanımlarsan bu çok olumsuz olur tabii. Ama ben ütopyayı şöyle görüyorum; eğlence olsun diye yazılmış değil, varolan düzene başkaldırıyı içeren alternatif bir toplum arayışı. Bir eleştiri aracı olması nedeniyle de çok siyasi bir boyutu var, yoksa ulaşılamayacak bir hayal dünyası değil. Özellikle ikinci dalga feminizmle birlikte hayalden çok, ulaşılabilir ve bunun için çaba gerektirecek bir toplum tasarımı olarak ortaya konuluyor. Christine Delphy'nin bir sözü var; "Kuram ve ütopya aynı arayışın iki yüzüdür," diyor ve "en sıradan kuramı geliştirmek için bile aslında bir hayal gücü gerekir." Ütopya da bu umudu vermesi açısından çok önemli.

Birinin daha baskın olması sözkonusu mu sizce? Ütopyaya bakarak kuramı mı geliştirirsiniz, yoksa ütopyayı kuramdan yola çıkarak mı tasarlıyorsunuz?

Kuram tabii ki olmak zorunda ama ütopya umudu vermeli. "Olabilir" düşüncesi çok harekete geçirici bir şey. Zaten feminist ütopyaların klasik ütopyadan farkı da bu. "Ben bunu yazdım, oldu bitti" gibi bir hayal yerine, "Böyle bir gelecek olabilir ama böyle de olabilir" diye karşına bir kötü örnek de koyar.

Karşı ütopyaların hepsinde yok mu bu?

Evet ama feminist ütopyalarda güzel olan ikisine de görüyor olup, her ikisine de gidebilecek olmanın anlatılması. Senin şu anda yaptığın seçimlere bağlı bu. Bir de ulaşmak istediğin dünya için çabalamaya yönelik bir tavır vardır feminist ütopyalarda.

Kadın hareketiyle ütopyaların gelişimi arasında nasıl bir paralellik var?

İlk kadın hareketiyle birlikte başlıyor. Ama özellikle 1960'larda İkinci Dalga'yla birlikte artık kadınların eşitlik talebi yani kadını erkeğin statüsüne yükseltmeye çalışan anlayış yerine kadını özgünlüğüyle kabul etmek sözkonusu. Harekette dile getirilen talepler de ütopyada yerini buluyor. O dönemin ırksal, sınıfsal özgürlük arayışları da, eko-feminizmle birlikte ekolojik talepler de feminist ütopyalara giriyor. Klasik ütopyalarda insan her zaman erkek cinsiyle temsil ediliyor. Kadın her zaman sosyaldır, eğitime, iş yaşamına katılır ama hiç bir zaman iktidar sahibi değildir. Daha çok devlete hizmet etmesi için, toplumun yarısını oluşturan bu gücün hizmetinden mahrum olmamak için kadın katılır yaşama.

Ütopyada mükemmel ya da tam tersi bir yaşam anlatılıyor ama bu toplum yapısına nasıl ulaştı bu insanlar hiç bilmiyoruz. Ne oldu da buraya gelindi? Pek bahsedilmiyor ama özlenen dünyayı kurmaya yönelik ipuçları var mı?

Evet bir sihirli değnek varmışcasına oluyor bütün değişim. Ama modern ütopyalarla birlikte bahsine başlanıyor bunun. Gelecekte Anılar'da (William Morris) bir devrim yapıldığı ve mücadeleler sonunda buraya geldiği vurgulanır. Feminist ütopyalarda mesela Mülksüzler'de (Ursula K. LeGuin) anarşist grup gezegeni terkeder ve kendi yaşamlarını kurarlar. Zamanın Kıyısındaki Kadın'da, ütopyik toplumun kadınların uzun devriminin bir parçası olduğu söylenir. Özlenen dünyaya ulaşmak için çaba göstermek gerektiği vurgulanır, harekete geçirici bir yapısı vardır.

Klasik ütopyada tamamen bolluk, bereket, maddi koşullar varken, feminist ütopyalarda öne çıkan başka unsurlar mı var?

Devlet, Utopia ve Güneş Ülkesi gibi ütopyalarda gördüğümüz şey düzenlenmiş, bitmiş ve mükemmel bir projedir. Dışardan da kendisinden de gelen yeniliklere kapalı bir toplumdur. Hem fiziksel bir kapalılık var; ada gibi, aşılamayan engellerin ortasında ülke. Hem de düşünsel bir kapalılık var, bu mükemmel bir toplum olduğu için dışarıdan gelen şey ancak kötü olabilir. Ve insanlar sürekli baskıyla yönlendirilirler. Sürekli birlik halindeki devlete katkı sunulan bir yaşam. Ama bu modern ütopyalarda çok eleştirilen bir şey, toplumsal mutluluğu sağlamak için bireyselliğe hiç alan bırakılmaması. Karşı ütopyaların da çıkış noktası zaten.

Feminist ütopyalarda sadece kadının kurtuluşu değil, doğanın ve diğer canlıların da hakları dikkate alınıyor.

Zaten feminist ütopyalarında birçok konu var eleştirilen çevre kirliliği, teknolojinin olumsuz sonuçları, militarizm. Ve ataerkil düşüncenin sürekli hükmetme, ele geçirme gibi bir güdüsü varken, feminist ütopyalarda denge çok vurgulanan bir şeydir, hem kendi içinde hem başkalarıyla ilişkilerde denge.

Anneliğin ortadan kalkması, genetik yollardan üretmek gibi yaklaşımlar da var.

Karşı ütopyalarda var o çoğunlukla. Hem dış çevreye hükmetmek, 1984'teki telescreenlerle olduğu gibi. Bir yandan da beyin ameliyatı olabilir, ceninken sakatlanmayla, çocukken psikolojik koşullamayla içeriye müdahale edilmesi sözkonusu. Ama teknoloji kullanımı, feminist ütopyalarda daha olumlu bir şekilde çıkıyor. Radikal feminizmde olduğu gibi, annelik ve bebek bakımı kadından alınmadığı sürece cinsler arası eşitlik sağlanamaz önermesi var. Zamanın Kıyısındaki Kadın da 74 tarihli bir ütopya ve tam bu söylemlerin yoğunlaştığı bir dönem o. Ve orada tüm iktidara son verilmiştir, dolayısıyla kadınların da sahip olduğu bu annelik iktidarına son verilmiştir.

Mutfaksız bir dünya alternatifleri de var...

Teknolojinin nimetlerinden yararlanır ütopyalar, o anlamda ileridirler ama yaşam tarzı olarak daha ilkel, doğanın içinde kabile gibi yaşarlar. Zaten merkezi bir devlet yoktur ama bunun yanında teknoloji var. Bütün işler fabrikalarda yapılabilir mesela.

Bu makinalaşma, feminist ütopyalarda vurgulanan insan ilişkilerini yıpratmaz mı? Yoksa bu bugünden ve buradan baktığımız için gördüğümüz bir ihtimal mi?

Bugünün toplumunda üremenin kadın bedeninden ayrılması çok şeyi değiştirebilir mi? Hayır değiştiremez, çünkü ilişkilerin değişmesi gerekir. Şu anda teknolojiyi kullanan da erkekler olduğuna göre onların denetiminde. Ütopyalarda teknoloji var ama teknoloji üzerinde ataerkil bir denetim yok.

Cinsellik nasıl yaşanıyor ütopyalarda?

Klasik ütopyalarda istenen toplumun birliği ve bireyselliğin ortadan kaldırılmasıdır. Ve cinsellik devlet denetimindedir, aşk, sevgi engellenir. Feminist ütopyalarda ise kişilerin kendi cinsi ya da diğer cinsten istediği kişiyle istediği biçimde cinsel ilişki yaşamaları var. Görev olarak değil, üreme için değil tercihlerle yaşanır cinsellik. Mülksüzler'deki Anarres'te mesela cinsellik kötü ve pis bir şey olarak algılanmaz, din de yok, bu durumda küfretmek de mümkün olmuyor tabii.

Dildeki yansımaları nelerdir?

Mülksüzler'de mülkiyet olmadığı için iyelik eki de yoktur ya, aynı zamanda kadın ve erkek ismi diye de bir şey yoktur, isimler cinsiyetten bağımsızdır. Ve soyadı da yoktur. Kız/oğlan yerine çocuk, karı/koca yerine eş kullanılır. Damızlık Kızın Öyküsü'nde kısırlık var, nüfusu arttırmak için üreme yeteneğini kaybetmemiş kadınlar damızlık olarak alınıp yetiştiriliyor. Her erkek askeri bir görevde, damızlık kızların isimleri yok mesela, ait oldukları komutanın ismiyle çağırılıyorlar. Adının olmaması kişiliğinin de olmaması anlamına geliyor tabii.

Sadece kadınların olduğu idealini taşıyan ütopyalar totaliter sayılır mı?

Anaerkil toplumdan esinlenilerek yazılmış ütopyalar da var. Ama sadece kadınların olduğu ütopyalar çelişki taşıyor biraz. Amazon yaşamı da kabile yaşantılarından izler taşıyan kadınların eril değerlere sahip olmadan yaşadıkları barışçıl bir topluluk sözkonusu olan ütopya da var.

Mesela Female Man'de (Dişi Adam, Joanna Russ) kadınlar her şeyi yapıyor ama aynı zamanda düello da yapıyorlar, çok militarist ve erkek bir gelenek tabii. Bir diğesinde Kadın Diyar ve Erkek Diyar arasında sürekli savaş var. Ama feminist ütopyalarda genellikle sahip olma, egemen olma ilişkisi yerine çok daha barışçıl ve doğayla uyumlu yaşayacakları düşüncesi hâkim. 70'lerde yazılan ve kadınla erkeği özgür ve eşit bireyler olarak gören ütopyalar feminist ütopyanın karakteristiklerinden. Hem fiziksel hem de toplumsal olarak yakınlaşmak esas.

Hangi ütopya senin için daha yaşanılabilir?

Ben de çok düşündüm bunu. İncelemeye başladığımda tahmin ediyordum farklılıkların çıkacağını ama o kadar geniş bir alan ki çok heyecan verici şeylerle karşılaştım. Ama en çok Anarres'i seviyorum. Orada zorluklar olabilir ama birlikte çalışıyorsun, kurak, toz içinde çalışıyorsun, çalışmaktan zamanın kalmıyor, sevdiklerinden uzak düşebiliyorsun ama hiç bir şeye sahip olmadığın için büyük bir birlik var ve kadınlar ile erkekler orada özgürler. Zorluğa katlanırsın çünkü her şey birlikte aşılabılır. Refah içinde yaşamak yerine dayanışma içinde zorlukları göğüsleyebilirsiniz.

Bu, totaliter ütopyaları çağırıştırıyor mu, bütünün parçadan daha önemli olması bakımından?

Kitapta da eleştirilen bir şey o. Anarres'te bir otorite yok Ama sen arkadaşlarının onayını almamaktan, dışlanmaktan çok korkuyorsun, otokontrol uyguluyorsun.

Feminist ütopyaların çözüm aradığı sorunların çok çeşitli olması, çok kapsayıcı olması, kadınların her şeyi görmeye şartlandırılmasıyla ilgili olabilir mi?

Doğru olabilir. Karşı çıkıyor olsak, aşmaya çalışsak bile toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirmiş bir yandan. Kadınların bazı özelliklerinin farklı olduğu, daha insan ilişkileriyle ilgili bir yaşantıları olduğu bir gerçek. Bunun da tabii etkileri olabilir. Ama çok çeşitli sorunların birleşip kadınların yaşamını olumsuz etkilemesi yüzünden de olabilir bu farkındalık.

24 Nisan 1933

1 kongre 15 pul

Türkiye’de toplanan ilk uluslararası kadın kongresi için Cumhuriyet Dönemi posta pulları 15 pulluk bir seri çıkardı. Kadınların başarılarını görünür kılmamanın ve öncü kadınlara saygının bir ifadesi olarak pulculuk tarihinde ilk kez özel pul basıldı. Posta idaresinden her 8 Mart’ta böyle pul serilerinin basılmasını talep ediyoruz!

Cumhuriyetin ilanından kısa bir süre sonra kurulan Kadınlar Halk Fırkası’na izin verilmeyince, 7 Şubat 1924’te İstanbul’da Türk Kadınlar Birliği kuruldu. Kurucuları arasında Nezihe Muhittin, Şukufe Nihal, Matlube Ömer, Muhsine Salih, İffet İhsan, Seniye Emrullah Tuğrul, Halet Şükri bulunuyordu. Birliğin yayın organı Nezihe Muhittin tarafından çıkarılan “Türk Kadın Yolu” dergisiydi.

17 Şubat 1926’da Medeni Kanun’un kabulü ile kadınların yüzyıllardır içinde buldukları konumdan kurtularak önemli ölçüde yasal haklarına kavuşmalarından sonra, Birlik, bu kez de çalışmalarını seçme-seçilme hakkı konusunda yoğunlaştırdı. 1927’de seçimlerde kadınların aday olması için kamuoyu oluşturmak üzere çeşitli illerde konferanslar, toplantılar düzenlendi, İstanbul’da bir kongre yapıldı. Birlik üyeleri köylere kadar giderek kadınların muhtarlık seçimlerine katılmaları için çalıştı. 1924’ten beri sürdürülen mücadele 1930-33 ve 34 yıllarında kabul edilen yasal düzenlemelerle amacına ulaştı ve kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı.

Birlik, Uluslararası Kadınlar Birliği’ne 1926’da üye oldu. Dernek Başkanı Nezihe Muhittin Dünya Kadınlar Kongresi’ne Türkiye’yi temsilen katıldı. **Türkiye’de kadınlara seçme-seçilme hakkının verilmesi, özellikle henüz bu hakkı alamamış Avrupa ülkelerinde geniş yankı**

uyandırdı ve Birlik, Uluslararası Kadınlar Birliği’nin talebi üzerine 18-25 Nisan 1935 yılında İstanbul’da yapılan 12. Uluslararası Kadınlar Kongresi’ne ev sahipliği yaptı.

Türk Kadınlar Birliği’nin evsahipliğini yaptığı, Kadınların Seçme-Seçilme ve Vatandaşlık Hakkı için, 12. Uluslararası Kadın Birliği Kongresi, İstanbul Yıldız Sarayı’nda toplandı. Kongre’ye Amerika, Avustralya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çekoslovakya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, Japonya, Macaristan, Mısır, Yeni Zelanda, Yugoslavya, Yunanistan ülke düzeyinde katıldı. Kongrede İran, Hindistan, Filistin kadın örgütlerinden de temsilciler vardı. Kongrenin başlıca maddeleri, kadın sorunları ve barış idi. Sulh, hukuk, eşitlik ve medeni durum komisyonları da kuruldu.

Bu kongrenin anısına Türkiye Cumhuriyeti Postaları 15 puldan oluşan bir seri bastı. Kanun maddelerinde belirtildiği gibi bu pulların satışının bir kısmı da Uluslararası Birliğe bağışlanmıştır. Pullar 100 bin seri olarak basıldı ve üzerindeki fiyatın iki katına satıldı. Gelirin yarısı Türk Hükümeti’ne, yarısı da Uluslararası Birliğe kaldı.

Kongre Pulları

Her pulun üzerinde Fransızca olarak, “**XIleme Congres Suffragiste International, İstanbul**

1935, yazmaktadır (12. Uluslararası Seçme-Seçilme Hakkı Kongresi, İstanbul 1935). Özel bir damga taşıyan pullar, “Uluslararası Kadınlar Birliği ve 24 Nisan 1935” tarihini taşımaktadır. Bu seride, uluslararası kadın hareketinin önemli isimleri ve yüzyılın başında, çeşitli alanlarda önde gelen kadın yazar ve barış savunucularının portreleri vardır. Sırasıyla bu pullarda bulunan kadın figürlerine daha yakından bakalım.

9., 10., 12., 13., 14. pullarda yeni kadının toplumdaki yerini simgeleyen konular seçilmiştir. 11 nolu pulda Kongre’nin toplandığı Yıldız Köşkü, 15. ve son pulda Uluslararası Birliğin amblemi ve mottosu (Şiar) “JUS SUFFRAGII” (Seçme ve Seçilme Hakkı) yer almaktadır.

Şimdi 1935 Kongresi için bastırılan pul serisinin Yasa maddelerine bakalım:

“Uluslararası Kadınlar Birliği”nin İstanbul’da yapılacak toplantısı münasebetiyle bastırılacak posta pullarına dair:

KANUN

Kanun No: 2673

Kabul Tarihi: 13.3.1935

Madde 1- Uluslararası Kadınlar Birliği’nin bu yıl içinde İstanbul’da yapılacak toplantısı münasebetiyle bağlı listede yazılı 8.222.500 adet (127.855.000) kuruşluk hatıra posta pulu çıkarmak için Nafia Vekâletine Selâhiyet verilmiştir.

Her pul üzerindeki kıymetin yarısı posta kıymeti, diğer yarısı da munzam kıymetidir. Madde 2- Birinci maddede yazılan pullar Hükümet namına ve Hükümetin murakabesi altında Uluslararası Kadınlar Birliği tarafından basılacaktır.

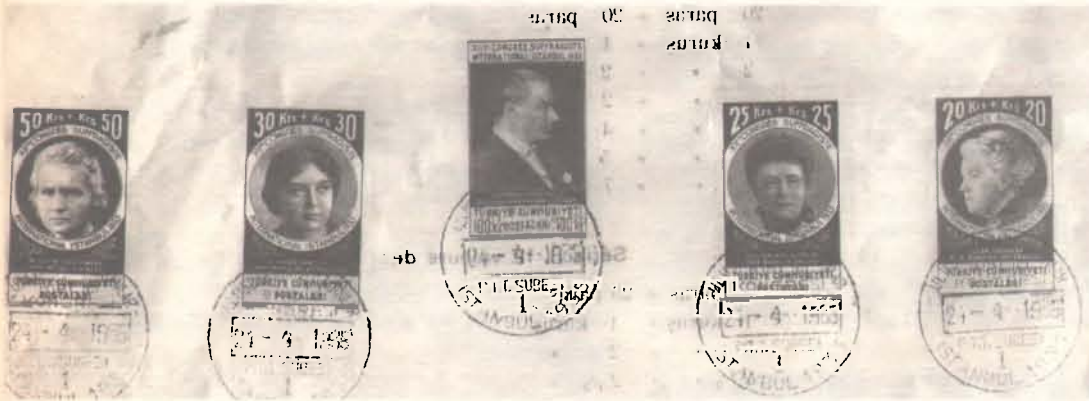
Bu pulların basma, murakabe, bir taraftan diğer tarafa yollama ve diğer her türlü masrafı Uluslararası Kadınlar Birliği’ne aittir.

Madde 3- Basılacak pullardan:

A-1.500 seri posta idaresine.

B-Basma, yollama ve sair masraflara tekabül edecek miktarı Uluslararası Kadınlar Birliği’ne verilir.

C-Geri kalanı da Posta İdaresiyle Uluslararası

1. pul: Marie Curie Skłodowska, 1867-1934, fizikçi, 1903 ve 1911’de Bilim dalında iki kez Nobel Ödülünü almıştır. **2. pul:** Sigrid Undset, 1882-1949, yazar, 1928’de Nobel Edebiyat Ödülü. **3. pul:** Kemal Atatürk, adının altında “Liberateur Des Femmes Turques”-Türk Kadınlarının Kurtarıcısı- yazmaktadır. **4. pul:** Barones Bertha Sophie Felicita Von Suttner, yazar, 1843-1914, 1905 Nobel Barış Ödülü **5. pul:** Selma Lagerlöf, 1858-1940, yazar,

6. pul: Grazia Deledda, 1871-1936, 1926 Nobel Edebiyat Ödülü **7. pul:** Jane Addams, 1860-1935, yazar, 1931 Nobel Barış Ödülü **8. pul:** Carrie Chapman Catt, 1859-1947, Seçme-Seçilme Hakkı ve Barış Savunucusu, Fransızca, "Fondatrice de l'Alliance Internationale"-Uluslararası Birliğin Kurucusu yazmaktadır.

Kadınlar Birliği tarafından İsviçre'de Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin tayin edeceği bir bankaya yatırılır ve posta idaresiyle Kadınlar Birliği tarafından lüzum görüldüğü miktarda alınarak satışa çıkarılır.

Madde 4- C fıkrasındaki pullar satılınca asıl posta kıymeti üzerinden tutarı posta idaresine munzam kıymetin tutarı da Uluslararası Kadınlar Birliği'ne verilecektir.

Madde 5- Bu pulların müraselâta kullanılması gönderenin isteğine bağlıdır.

Madde 6- Bu pullar en geç 1935 takvim senesi sonuna kadar satılabilir. Bu tarihe kadar satılmamış pullar Nafia Vekâletinin seçeceği bir heyet huzurunda yok edilecektir.

Madde 7- Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 8- Bu kanunun hükümlerini yerine getirmeye Nafia Vekili memurdur. Uluslararası Kadınlar Birliği'nin 1935 yılında İstanbul'da akdedeceği kongre münasebetiyle çıkarılacak hatıra pulların listesidir.

(119) Uluslararası XII. Kadınlar Kongresi'nin

İstanbul'da toplanması münasebetiyle 15 değerden ibaret ve çok güzel hazırlanmış bir seri İsviçre'de, La Chaux de Fonds şehrinde, Courvosier Matbaasında, fotogravür usulü ile bastırılarak 18.4.1935 tarihinde tedavüle çıkarılmıştır. Bilhassa en yüksek değer teşkil eden 100 + 100 kuruşluk pul, Atatürk'ün çok güzel bir portresi ile süslenmiştir. Bu pulların satışı için Uluslararası Kadınlar Birliği'nin İsviçre'de bulunan merkezinin bütün Dünya matbuatı vasıtasıyla haftalarca propaganda

yapmasına rağmen -seri ve munzam ücretin çok yüksek olmasından dolayı- 9 ay gibi uzun bir müddet zarfında memleket içinde ve memleket dışında yapılan satış tam 6.880 seridir.

Bu pullar, 2673 sayılı kanun mucibince 31.12.1935 tarihinde tamamen tedavülden kaldırılmış ve İsviçre'de kalan stok, Bern Sefaretimizden bir heyet huzurunda, Temmuz 1936 tarihinde ve memleket içinde kalan stok da Ankara'da Posta İşleri Müdürlüğü Muavinlerinden Bay Nazmi'nin başkanlığı altında teşekkül eden bir heyet huzurunda, 26 Haziran 1936 tarihinde tamamen imha edilmiştir.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Arşivi

Tedavülde iken çok az satılan bu pullar, imha edildikten sonra büyük bir alâka ile aranmaya başlanmış ve piyasa fiyatı günden güne yükselmiştir.

Kongre müddetince, 18-24 Nisan 1935 tarihlerinde kongrenin toplandığı Yıldız Köşkü Şubesi'nde 1 ve 2 numaralı olmak üzere Özel Kongre Damgası kullanılmıştır.

1131-1145 numaralı pullar, 31.12.1935 akşamı tedavülden kaldırılmıştır.

Kadınlar Pullarda Görünür Kılınmalıdır.

Kadınların başarılarını simgeleyen yeni pul serilerini talep ediyoruz. "Türk Kadınına Seçme ve Seçilme Hakkı Tanınmasının 50. Yılı" anısına 1984 yılında 20 liralık bir pul basıldı.

Türkiye'de kadınların hak mücadelesini ve başarılarını simgeleyen pulların veya pul serilerinin 50 yılda bir basılması önemli bir eksiklik. Dünyadaki pul konuları incelendiğinde, kadınlar, toplumdaki yerleriyle ve başarılarıyla orantılı bir şekilde pullarda da yerlerini almaktadırlar.

Türkiye Cumhuriyeti Postaları da artık bu ciddi boşluğu kapatmalıdır. Örneğin her 8 Mart'ta kadın konulu pul ve/veya pul serileri basmalıdır.

Kadın konulu pullardan söz ederken, mevcut pullardaki kadın kıyafetleri, yöresel giysiler vb. konularından söz etmiyoruz.

Kadınların toplumdaki gerçek yerlerini ve varlıklarını yansıtan konulara yer verilmelidir ve kadınlar pullarda da görünür kılınmalıdır.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kurucu Üyesi

dizi kullanım kılavuzu

“İnteraktif yazı” hayallerim suya düştü... Pazartesi okurları “interaktivite”’yi ya da öz Türkçe söylememiz gerekirse yazarlarla etkileşimi, karşılıklı fikir alış-verişini sevmiyorlar belli ki!

Okurlar sadece “okumak” istiyor, yazmak, paylaşmak istemiyor. Herkes yerini yurdunu bilsin yazan yazsın, okuyan okusun diyorlar ! Necip halkımız da kesinlikle aynı düşünce dedir genellikle. Hatta o yüzden, bir araştırma yapmaya başladığınızda, görüşmeye gittiğiniz kişiye, sohbeti başlatmak için örneğin izlediği dizi hakkında “ee, söyleyin bakalım ..” dediğiniz anda bir tür panik ve teslimiyet havasıyla karşılaşsınız “ne söyleyeyim ki ? İşte, onlar yazmış, çekmiş, biz de seyrediyoruz...” Allaha, sonra hikâyenin göbeğinden daldığınızda (“ne olacak peki bu Aliye’nin kaynanasıyla meselesi” gibisinden bir şey) havaya girerler de, aslında en az yazar kadar yazdıklarını, en az yönetmen kadar çektiklerini sergileyen şeyler söylerler. İkinci bir olasılık : *Pazartesi* okurlarının TV’lerimizin bol-çeşit yerli dizileriyle hiç ilgileri yoktur; hiç izlemezler, bunlar ataerkinin ürettiği “aşağı” popüler kültür ürünleridir... Onlar, belgesel falan, haber program izlerler TV’de, hatta mümkünse hiç TV izlemezler ! Olabilir elbette de, şunu unutmamakta yarar var yine de, ataerkil hegemonik değerlerin olduğu bir kültür endüstrisi ortamında, izleyeceğimiz her TV program türü, en az dizilerimiz kadar sorunludur. Hatta, bana sorarsanız daha da sorunludur: zira dizilerin en azından “kurmaca” olduklarını biliriz ve ona göre mesafeli okumalar yapabiliriz, ama haberler örneğin “gerçek” diye sunulduklarından (ki, aslında bunlar da bir başka boyutta tamamen “kurmaca”dırlar) aynı mesafeyi onlara gösteremeyebiliriz... Hiç TV izlememek ve başka etkinlikler yapmak dersenez, orada da “ne” yaptığınız önemli: eğer ömrünüz alternatif-feminist kültürel etkinliklerle geçmiyorsa, göreceğiniz oyun, gezeceğiniz sergi, dinleyeceğimiz konserde daha az “ataerkil” ve daha

az “endüstriyel popüler kültüre ait” öğe olduğunun garantisi hiç mi hiç yoktur. Bu uzun girişi yapma nedenim, anladığınız üzere biraz kırgın, üzgün olmam: okurlardan gelecek birkaç görüş, birkaç eleştiriye ihtiyacım vardı. Ama ne yapalım, burası Türkiye... Yine de hâlâ geç değil. Ben başka ortamlarda “interaktivite” kurabiliyorum neyse ki, daha doğrusu TV dizilerimiz hakkında, sağda, solda her ortamda konuşup, görüş alıyor, gözlem yapıyorum.

Böylece, izleyiciler dizileri nasıl “kullanıyor”u da görebilme ve üzerine düşünebilme şansım oluyor. İşte bu doğrultudaki saptamalarım ya da izleyicilere göre “dizi izleme kılavuzu” :

1) Dizinizin saatini iyice belleğin (**gerçi hangi kanal olursa olsun o saate asla uymayacak ve size ya hiç istemediğiniz halde, Fenerbahçe futbol takımından haberler, bitmek bilmez reklamlar falan-izlettirecek ya da tersine siz tam saatinde açtığınızda dizi başlamış olacaktır –bu sonuncusunun nedeni rakip kanaldaki**

rakip diziden birkaç dakika önce başlayıp reyting avantajı sağlamak oluyor !)

Eğer 20.00 sularındaysa, o gün yemeği acilen, daha öncesinde yiyin: o arada TV açık olsun : hem diziyi kaçırmamış olursunuz, hem de “haberler” gibi gayrı ciddi bir şey, bir yandan mutfağa gidip gelerek izlenebilir –ama dizide olmaz, ya entrikanın tam çözüm sahnesini kaçırsanız! Yok zaten “geç saat” dizisiyse...

Nasılca yemek yenmiş olur da, dikkat edin 21.50’ler falan çoğu zaman 22.00 hatta daha geçlere kayar, uyuyakalmış olmayın: demli çay ya da kahve öneririz. Ama eğer ailece izliyorsanız (ki genelde öyle oluyor) yaş ve başınıza göre, ya anneniz, ya tersine kızınız falan sizi dürter durur: “haydi ama başlıyor” diye

2) En rahat – sevgili koltuğunuza, kanapenize yerleşin (**yani olabilen “en”, zira bilirsiniz ailelerde en rahat yerler her zaman erkeklere ayrılmıştır ve daha şurada birkaç yıl öncesine kadar TV izleme amacıyla yapılmış ergonomik koltuğa mobilyacılar bizde “baba koltuğu” adını veriyorlardı: şimdi adı TV koltuğu oldu ama sonuçta üstünde muhtemelen aynı “baba” oturuyor**). Zira akşam saatinde TV izleme, hele de dizi izleme bir

baro khum'u kapatmak istiyor

rahatlama, bir gevşeme anıdır. TV bizim "evim evim güzel evim" izdir, diziler de onun en nadide "çiçekleri".

3) Daha dizi başlamadan, diğer izleyicilerle (aile fertleri, arkadaşlar) hemen, önce genel bir yorum, sonra da geçen bölümün ve genel gidişatın yorumunu yapın. Hatta biraz okur-yazar, çalışan, şöyle "metroseksüel" (Bu lafa bayılıyorum, kullanmadan edemedim!) falansanız, eleştirisini de yapın, mümkünse "ya ne işim var benim burada, gidip içeride "Falanca Bakış", "Filanca Kulisi" programına bakayım, hatta "kitabıma devam edeyim" deyin. Dizidaşınız (ananız-babanız-kızınız-sevgiliniz...) boşver desin, siz yine de gidin: aldığınız güya kadın yazarın (bilhassa provokatif davranıyorum elbet!) "iyi" romanının nasıl daral getirdiğini sekizinci satırda anlayıp... Bilmemne Kulisi'nde üç kart ve çok Prof., çok uzman adamın sizi dizi senaristinden daha da salak yerine koyan laflarını ve güya esprilerini duyun. Ve anında geri dönüp, kendinizi artık bir nevi tanışınız olmuş, sevgili dizi karakterinin kollarına bırakın! Zaten o arada dizidaşınız hemen patlatsın "ne oldu biliyor musun?" **Çünkü her dizinin her bölümünün sonunda bir "düğüm" olur ve o "düğüm"ün çözümü öbür haftaya kalır, dizi formatı bunu gerektirir.**

4) Dizi sürerken, bol bol yorum yapın... Bu yorumlar mümkünse, sizin aile fertleriyle doğrudan konuşmakta zorlandığınız konularda olsun. Yani "topu diziye ve dizi kahramanlarına atın" ve içinizdekileri dökün. Örneğin, babası gece dışarı çıkmasına izin vermeyen bir "genç kız"sanız, dizi kahramanı kızın babasıyla aynı konudaki tartışmasına hararetle katılıp, "geri kafalı" dizi-babasını eleştirin. Bir umut, birkaç dizi sonra, babanız olaylara daha sıcak bakabilir. Ya da en azından babanızla asla "kuramsal" düzeyde konuşmadığınız şeyleri konuşmuş olursunuz.

5) Dizi sürerken dedim de, siz siz olun, dizi sürerken yapılması gereken "hizmet"lerin zamanlama ve işbölümünü güzel ayarlayın. Zamanlama açık: reklam arası. İşbölümü, biraz da size ve ilişkilerinize kalmış bir şey: her şeyi sizden istemelerini engelleyebilirsiniz, "ya, kahveyi ben yaptım, çayı demleme sırası sende," gibisine. Siz siz olun, başka tür işleri dizi arasına koymayın. Ha! Telefon var bir de: herhangi biri arıyorsa sosyal statünüze göre, "ya, şu an bir dosya üzerinde çalışıyorum, ben seni 10'da arasam olur mu?" dan, "Nilgün! Deli misin böyle tam Yağmur Zamanı'nda arıyorsun, ben ararım sonra," diyorsunuz, iş bitiyor. Hem zaten "iyi dizi" izleyicisini "iyi arkadaşı" asla dizi zamanı aramıyor, çünkü "iyi arkadaş, genelde sizinle aynı diziyi izleyen arkadaş" oluyor! Bu işin bir de "alternatif" yorumu var. Mesela yine genç kızsanız ve erkek arkadaşınız arayacaksa, tersine muhafazakâr anne-babanın, tercihen diziye en daldığı anda arayabilir, zira o zaman ne sizin pembeleşen yanaklarınızın, ne de gülen gözlerinizin farkına varırlar, siz de onlara, "Hande aradı, yarınki Coğrafya sınavı için," yalanını kolayca yutturabilirsiniz!

6)Yine dizi sürerken yapılacak bir dolu işiniz var:

a)Karakterlerin/oyuncuların tipleri ve giyimlerini tartışmak. Biraz daha uyanıksanız, giyim tartışmalarını "sponsor" firmalarla bağlantılandırabilirsiniz (bunun için arka-jenerik kavramınız olması ve bayağı hızlı okuyabilmeniz lazım, zira o tabelalar, saatte 500.000 km. hızla akar).

b)İç mekânların dekorasyon öğelerini tartışmak

c)Dış mekânların yerini keşfetmeye çalışmak –ve bildiğiniz bir yerse mutlu olmak, "Aa! Bu bizim Ortaköy'deki Morfil'in yanındaki sokak değil mi?" Hiç bilmediğiniz bir yerse kültürel-estetik değerlendirmede bulunmak, "Ayy! Urfa mı burası, ne hoş değil mi şu ara sokaklar!"

d)Hikâyenin devamını keşfetmeye çalışmak (kendinizi çok yormayın, buna zaten dizi bittikten sonra: ertesi gün, işyerinde, okulda, konu komşuda bol bol, sonraki günler de daha az olsa bile devam edeceksiniz)

e)Dizinin sonuna doğru, acaba öbür kanalda başlayacak olan öbür dizinin başladı mı, diye arada bir zap yapmak.

Ah, nasıl yorucu, nasıl ciddi bir iş şu dizi izleme ve dizileri kullanma bir bilerseniz? Bir kerede bitme olasılığı kesinlikle yok...

Demek ki, DEVAMI GELECEK SAYIDA. **DİKKAT: ÇABUK OKUYUN SPONSOR FİRMALAR AKMAYA BAŞLIYOR! YAZIYI YAZARKEN ÜSTÜMDE OLAN KAHVERENGİ KIRÇILLI ETEĞİN "NEREDEN" OLDUĞUNU YOKSA ASLA ANLAYAMAZSINIZ**

İstanbul Barosu'nun, yıllardır hukuki desteğe ihtiyacı olan kadınlar için mücadele eden Kadın Hakları Uygulama Merkezi (KHUM)'nin çalışmalarını engelleme çabasını daha önce de duyurmuştuk. Ne yazık ki gelişmeler bize, Baro yönetiminin hatasını anlamak yerine, KHUM'u kapatma girişimine devam ettiğini gösteriyor.

İstanbul Barosu'nda sular durulmuyor. KHUM üzerinde süren tartışmalar devam ederken son olarak KHUM çalışma grubu seçimleri, seçim yapıldıktan bir gün sonra iptal edildi. KHUM yönetmeliğine göre, çalışma grubu seçimlerinin iki yılda bir tekrarlanması gerekiyor. Bu seçimlerde on kişilik yeni bir çalışma grubu oluşturuluyor. Bu nedenle, 23 Mart 2005 günü KHUM çalışma grubu seçimlerinde 168 merkez üyesi avukat oy kullandı. Kullanılan oylar sonucuna göre Av.Fatma Gül Karapıçak, Av.Fatma Hoşgör, Av.Simla Gürcan, Av.Süreyya Arcan, Av.Neslihan Canpolat, Av. Fatma Karakaş, Av.Ayşe Akkaya, Av.Sibel Okur, Av.Esra Baş ve Av. Ayşe Sağlam yeni dönem çalışma grubuna seçildiler. Ancak 24 Mart 2005 günü yani seçimlerden bir gün sonra İstanbul Barosu Yönetimi seçimleri iptal ettiğini duyurdu.

Baro antidemokratik icraatına devam ediyor

Seçimin demokratik usullere ve kurallara uygun yapılmadığını belirten Baro Yönetimi, "adayların kendilerini tanıtımalarına fırsat verilmemesi; henüz listeye aday isimlerinin yazımı bitmeden oy kullanma işleminin başlaması, ayrıca çalışma grubunca seçimin usulüne uygun yapılması için hazırlanmış listesinin ve seçim ortamının tam oluşturulmamış olması nedeniyle verilen dilekçedeki talep ve Yönetim Kurulu üyesinin gözlemci raporu dikkate alınarak" seçimleri iptal etti.

Bu karar Baro tarihinde ilk kez alınırken, Baro'nun bu kararı almasının nedeni ise gruba seçilen avukatların ortak yanlarının, yıllardır KHUM'da çalışıyor olmaları. Ve zaten bu avukatlardan bir kısmının geçen dönem çalışma grubunda yer almış olmaları. Seçimlerin ne zaman tekrarlanacağı hakkında Baro Yönetimi henüz bir açıklama yapmış değil.

Baro yönetiminin bu tutumu KHUM'u sadece başvurulara yanıt veren bir alt komisyon haline getirme çabası olduğu aşikâr. Oysa KHUM diğer Barolarda da Kadın Hakları Merkezlerinin kurulmasına öncülük yapmış, gerek Ceza Yasası'nın, gerek Medeni Kanun'un, gerekse de kadınları ilgilendiren diğer tüm yasaların hazırlanması sürecinde aktif olarak çalışmaktadır. Baro'nun bu müdahaleleri kadın mücadelesinde faaliyet gösteren, tanınmış kadınlarca da destekleniyor.

Seçimin iptaline ilişkin 24.03.2005 tarih ve 11/118 sayılı karar KHUM'a tebliğ edildikten üç hafta sonra aynı tarih ve sayılı karara bir "b bendi" eklenerek iki kadın hakkında disiplin soruşturması açılmasına karar verildi. Oysa karar üzerinde yapılan bu değişiklik usule aykırı. Disiplin soruşturmasının gerekçesi, seçim sırasında gösterilen tutum olarak açıklanıyor. İstanbul Barosu'nun yıllardır zor duruma düşen kadınlar için mücadele eden KHUM'u içine sindiremediği ve burayı kapatmak için çabaladığını daha önce de dergimizde yazmıştık. Baro Yönetimi kadınların kazanımı olan KHUM'a ilişkin kadın düşmanı politikalarından vazgeçmelidir.

Feride K. (75) / Trabzon

ben oni seviyorum

Feride K. Yetmiş beş yaşında, dokuz çocuk büyütmüş, hayatına binbir zorluk sığdırmış, az da olsa yaşlılığında rahata erebilmiş, yaşadıklarını ah u vah etmeden tatlı tatlı anlatabilmeyi başaran bir Karadeniz kadını. Feride K.'nin Çiğdem Güler'e anlattığı hayatını ilgiyle okuyacaksınız...

Annemle babamın ilişkisi... Doğru evlendiler yani. İlişkilerinin nasi olduğunu bilemeyiz o zaman... Babam öldüğünde on yaşındaydım. Babamı hatırlıyorum, iyi davranırdılar, fena değil, yaşamları iyiydi yani. Babam öldükten sonra annem toparlayamadı kendini. Dedem çok fenalıklar yaptı.. Çık git kocaya, dedi ona. Ole, çok kötülükler etmiştir ona. Annem ole bizi nasıl büyüttü, onu bi kendisi bilir, bi da Allah bilir... Kaynana kaynata hep bir evde oturuyorlardı tabi. İsteyidi, annemun annesini alacaktı dedem. Dedemun karisi elmiş (ölmüş) idi, isteyidi, alacağıdı annemun annesini almak. Annem de yapamadi o işi, veremedi oni dedeme. Annemun onun için evden çıkmasını istedi. Çık git kocaya, dedi ona, sen bi dane

daha ev şenlersun. Yaparsun çocuklar, ev şenlersun bi daha, çık git, dedi ona. Babam kırk yaşında elmiştir. Tabi annem da ondan daha küçük idi. Annem da, demek otuz beşlerde var idi, heralda.

Biz bir erkek, altı tane kız, yedi kardeş iduk. Kocam benum babaannemun kardeşinin oğludur. Bi köyli iduk. Komşi iduk. Tanışiyoduk her an için. Birbirlerimizi çocuklukta beri görüyoduk, tanışiyoduk. Ole ne bileyim, seviştuk sevduk. Seviyorum diye ilk o dedi. Bana demedi, eltime demiş; M.'ye. Ben oni seviyorum, demiş. Konuştuk bak oni; sever mi, sevmez mi? İşte ole tanıştık, ole seviştuk. On sekiz yaşında evlenduk işte. Birbirimizi sevmemuz bir iki sene kadar surdi. Sevmemuz sevişmemuz on altı yaşında başlamıştık herhalde. Ole bi iki sene da surdi. Şimdi yetmiş beş yaşınayum. Kocam benden hemen hemen iki yaş küçüktür.

Evlenmeye karar verdik. Beni başkaları istiyodi. O da dedi bana ki, kaçabilur misun? Onun da uvey annesi var idi, babasi ole evlendurmeye kalkışamadi oni da. Ondan dolayı dedi bana: Kacabilur misun, dedi, başka yere verecekler seni. Kaçarım, dedum. Ole işte, ole kaçtık. Bi sabaha yakın kaktum, sabah ezaninlan beraber. Haberi var idi kacacağımdan, kaçtım. Gittum amcasinin evine. Evde akşamdan da ablamla beraber yatıyoduk. Ablam yattığı odada yatıyodum. O da bizde idi, evliydi ama gelmiş idi bize. Ondan sonra kaktum. Kaç gel, kaç gel, kacacasun dediler başa. Ben da onların lafi ile işte çocukluk, cahilluk işte, kaktum, çıktum kapidan. Kapiyi da arkadan dayakladum, kapi acilmasun diye. Tabi daha sabah açmamış idi. Ole kaktı ablam, aradi beni işte. Anneme sordi, nerdedu Feride? Nerdedu, ne oldi? Anladiler kaçtığımı. Ole işte. Ondan sonra o da geldi oriya. Aldi beni ordan, geturdi kendilerinin evine. Gittuk oriya. Oriyada on, on beş gün durduk. Ondan sonra işte kıydiler nikahlarımızı.

Bizum zamanumuzda kızlar erkekler ırgatluklarda tanışudile. Toplardile milleti, imece yapardiler. Ya kazardiler, ya taş taşırdiler. Ole ırgatluk yapardiler. Köyün gençleri, erkekleri, verurdile kızlara, onlar taşırdiler. Gece sabaha kadar, ay ışığınlan beraber ırgatluk olurdu. Horon olurdu, türkiler denulurdu. Ne bileyim, nerde bir ırmak orda bir haykırmak. Ole olurdu çok, yani bir gece olmazsa öbür gece olurdu. İlerden

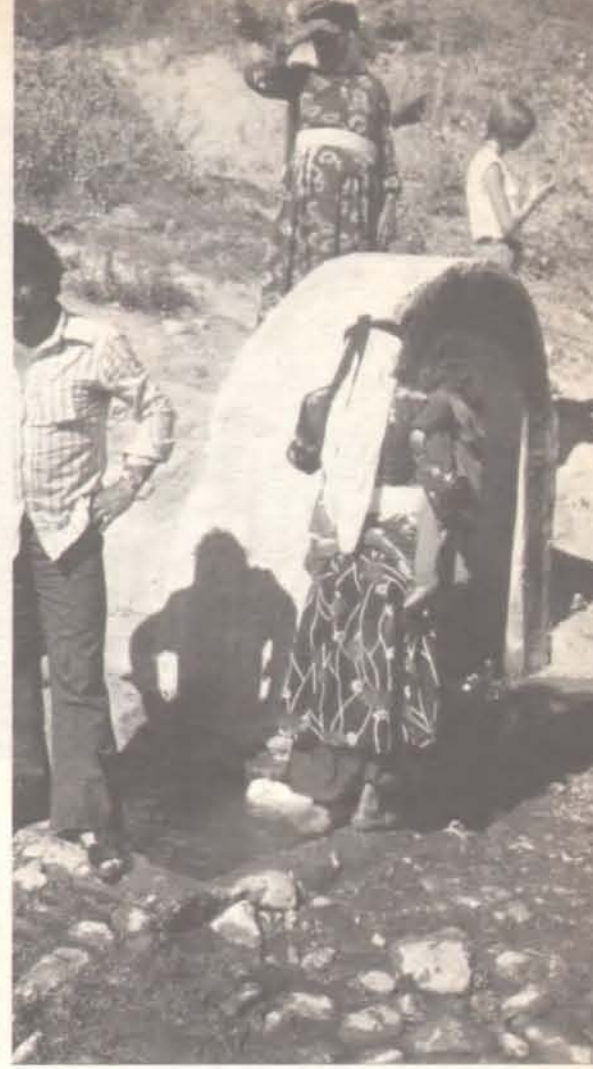

ilerden... Benum kızlık zamanlarumda. Biz da ole tanışmışıyduk. Gerçi biz daha evvelden tanışmışıyduk ama ole o zamanlarda sevişmiştük. Herkes derdi toplayalum milleti, bu işimizi görelum. O işler göruludi. Geceleri ole toplardile ay ışığınlan beraber, o iş göruludi. Gece sabaha kadar yemek verudile, yemek yerduk. Ne bileyim, gezerduk, oynarduk, işi görurdük. Geceleri oyle geçuruduk çoğunlukla. Düğünler da güzel olurdu. Yemekli, her şeyli. Kına geceleri olurdu. Kınalar vurulurdu. Düğünlerde tanışuludi, sevişilirdi. Köy düğünleri de çok güzel olurdu, ilerlerden. Gelinler kamaros ederdi. O zamanlar çekinmek vardı, utanmak vardı. Mendil verudile gelinin eline, tutardi oni, başparmaklarına bakardile. Utandukları için, ole ellerine bakardile. Başka bi yere bakamazdı gelin. Devamli önine, parmaklarına bakardı. Oğa kamaros ediydi derdile. Tabii şimdi ole bişe yok. Şimdi gelinler oynuyo, gülüyo. Eskiden sevdaluklar yürektendi, yürekten. M.'yle (kocası) gizli gizli yerlerde buluşurdük, ötede beride konuşurdük, anlaşırđık. Birbirimizi görduğumuzde felan zamanda, felan yerde buluşalum, derduk. Telefon melefona o zamanlarda yokti. Araci da olurdu. Bizum aracımız eltim idi. O yapmıştık beni ona. Araci olmadan olmaz ole şeyler zaten. Kimisi kaçardı. Kimisi düğünlan olurdu işte. Hepsı bi halli değildi yani. Çoğunluk düğünle evlenirdi. Evlilik hayatımız siften o kadar iyi değildi. Daha başkaları var idi. Cahillik var idi onda. Başkalarına başvurdı. Başkalarını seviydi. Başka kızlarla sevdaluk kuraydı. ırgatluklarda başkalarının kızlarınlan sevdaluklar kurardı. Yeni evliyan. Daha çocuğum yokti. Hanca biz ilk evlenduk, karılan nasıl muamele görülecek,

oni da bi doğri bilmezdi hiç. İlk evlendiğümüzde bilmezdi ole şeyleri, karılan nasi yatılır? Nasıl bakılır? Nasi sevilir, nasi sevmek olur? Cahilluk var idi o zamanlar. Şimdiki gibi değildi. Şimdi çocuklar da her şeyi bilir. O zamanda ole şeyler yokti. Ondan sora, ole severdi başkalarını. Irgatluklara giderduk, başkalarının kızlarının peşlerine düşerdi. Ben da görürdüm, kızardım ona ama hiç aldurmazdi. Ondan sora çok iyi hayatlarımız geçmiştir yani. Başka kızları sevmesi çok sürmedi. Bir, iki ay kadar bişe surdi, ondan sora iyi oldi. Evlendiğimiz zaman hemen mamelelerimiz olmamış idi. Hacan mamelemuz oldi, iki çecüğümüz var idi, iki kızımız var idi, hacan mamele etti başa. Çocukları yazdırmak için ettuk mamele. İmam nikâhlan evlenmişiz. O zaman oleydi, çoğu oleydi o zaman. Önce imam nikahlan evlenudile, sora çocuklar ki oludi, ederdi mameleyi işte. Düğün muğun ole bişe etmeduk. Bi akşam ole toplandı millet. Ole olduk nikâh, ole evlenduk işte. Ole, dört sene uvey kaynana ile yaşaduk. Annemler nikâha gelmediler. Hersliyidiler benden, gelur miydiler? Ondan sonra kaynatam uymak istedi onlarla beraber, ole uyduk onlarla. Aradan geçti herhalda bir sene kadar. Annemlere gider gelurdum, onlar gider geludi. Dört sene uvey kaynanalan kalmışiz. Dört seneden sora bi ev yaptile bize, ayirdiler bizi. Kayınulan beraber ikumuzi bi eve koydiler. Ortadan böldiler, bi tarafa birumuz bi tarafa birumuz. Ondan sora işte kocam gitti askere, iki sene askerluk yaptı. Ondan sonra askerden geldi işte, girdi memurluğa. Oriya girduktan sonra epey gitti geldi. Ondan sora S.'ye tayin oldi. Oriya gitti. Ordanda sora S. 'ye kadrosu geldi. Gittuk, on yedi sene oturduk. Ondan sora gelduk yine O.'a. On sene da O.'da durduk. İşte emekli oldu. Şimdi da burada yaşıyoruz. Ne bileyim, şimdi hayatımız iyi. O zamanlar hayatımız kritik idi işte... Eve geldüğümüzde kaynatam, dört tane kayınım var idi. Büyük kayınım evliydi. Eltim var idi bi tane. Ondan sora otekiler evlendi. Eski

zamanları bilmezsunuz kızım siz şimdi... Eski zamanlar kritik işte, yaşamamız. Uvey kaynana nasıl insana davranur, nasıl yapar, nasıl bakar? Ole ayrılduk işte. Dokuz dane çocuğu ole bir oda, bir mutfakta büyütmişim. Ondan sora ne evler gördük, ne yaşamlar geçürdük, nerelere gittük... Üvey kaynanam neler neler etmiştir... Söylenurdi, kavga ederdi bizlan. Köti derdi, eyi derdi, döverdi. Bi keren dövdi beni, kaynatam beni kurtaruken kesildi ayağı, duştı taranun üzerine, kesildi bacağı. Kaynatam zorla kurtarurdi bizi ondan. Kaynatam eyi adam idi, o eyiydi. Kayınlarımızdan da hiç ole bişe görmedum. Ole kavga, vurmak, dövmek, kötü söz, kötü laf hic işittüğüm yok, gördüğüm yok. Kaynanam yemek saklardi bizden. Aç bırakurdi bizi. Eey neler çekmişük, neler görmüşük... Kaynanam kocama da ole davranurdi, bize da ole davranurdi. Kocam kırdi yekun, kitleduğu kapıları. Niye kitleyisun diye, niye böyle yapayisun diye kırardı kapıları. Bunda ne vardur, yemekluk var orda, altun mi var orda derdi, kırardı kapiyi. Kavga döğüş çıkardı evde, ne bileyim, huzursuzluk olurdi. Benum cecüğüm var idi, çecüğüm hiç ha bole bir kaşuk süt vercek olsaydum, yalvaruduk yakaruduk, bir kaşuk süt kordi, bi şeye atardı, oflana al onida edeni oğa yemek. Kaynatam söylenurdi oğa ama kaynatam da sayardından. Bi beni döverkan işte ole bi keren daldı oğa, aldini gerida basti taraya kesildi ayağı. O zaman işte, eve ole kavga kıyamet çıktı. Sora kocam şart etti, evden çıktum. O eve dönmedum. Ayri ev yaptile bize, o eve gittuk. Ama gittuk gelduk, o eve çalıştuk yani. Gittum geldum, çalıştuk. Akşam giderdum babamun evine, günduz giderdum oriya. Taş taşirduk, kum taşirduk. Ev yapayduk ya, evun duvarlarına da taş kum taşirduk, yaptuk. Tarlaları bellerduk, kazarduk. Olarun tarlalarına bile giderduk, yaparduk. Ey gidi... Onlan dururkan bile beşuğu alurdum omzuma, giderdum, babamun oriya koyardum cocuğumi da gelurdum, çalışurdum. Ole uvey kaynanaydi işte. Annem saklardi cecüğumi, biz da oriya

çalışuduk. Büyük kızım küçük idi işte. Çocuğuma kendum bakamazdum. Sabah karanlık ezanlan kalkarduk, daha yatmak yok. Çalış, çalış, çalış, ne çekerduk! Şimdi Allaha şükür... Akşamları kocamızlan sadece yatmaya giderduk. Yatmaya gitmeden önce kocanlan bir arada duramazdun hiç dünyada. Ya desa sağa gel, oni ver başa, giyineyim. Ver çorap giyineyim. Dünyada odaya yanına gidemezduk, vu dünya oynardı. Vu kocasinlan girdi odaya, kocasinlan konuşuyo, kocasinlan duruyo, o rezil o utanmaz! Söylenudi söylenudi... Dünyaya neler demezdi eh. Ole neler çekmişük oğlum, neler görmüşük, ey gidi. Bi zamanlar çok iyiduk kocamlan. Şimdi o kendi kendine kalmış, ben kendi kendime kalmışım. O zamanlar dövmek da döverdi, sevmek da severdi. Ben ne biliyim, evlilikdur işte. Kâh seversun, kızduğun zaman da döversun. İlk dayağını bi şeyden dolayı... Çok da evli değilduk ha. Var iduk herhalda bir iki ayluk evli. Suratuma ole bi dane vurmuştur. İlk dayağını hatırlarum tabi. Hiç unutmam oni. İnsan olanları unutmaz, kızım. Neden dolayı olduğunu unuttum. Bilmem, bişe dedum ona da, ondan dolayı işte. Evun meşguliyetinden dolayıydı, ama unuttum oni... Geçmiş zamandır, şimdi akluma gelmiyor. İlk ole bi tokat vurmuştur bana. Oni bilirum... Evlendiğimizde hiç bi işi yokti. Tavukları var idi, buluları var idi. Olarlan gezerdi evun yanlarına. Hiç bi şesi yok idi. Haçan ilk kızım oldi, o tavukları satmıştu da, çecüğümüze yorgan almıştur. Kaynatam o kariya karşı bakabilumidi bize üvey anne var idi. Ey gidi... Benum çecuklerume bakmazdi. Kiskanç kariydi çok. Kiskanurdi. Ben da çok güzel susli beşuk saklardum, temiz. Bezlerume namaz kılınurdi. Ole temiz bezler saklardum. Kiskanurdu

bezlerumi, beşuğumi, vurudi bi tekme atardi o yana, atardi bi tekme vurudi bu yana. Kızardı. Öbür eltime da genellikle öyle davranurdi da, oni daha çok alurdi götinun altına, beni alamazdı. Kocam beni ona buyurtmazdı pek. Onun için da beni daha çok hor görürdi. Onun kocası onları hiç ilgilenmezdi. Oni bırakmışdı uvey kaynananın eline. Derdi bana, kocam ki, yani o ne dursa sağa, onun dedüğünü etcesun. O desa sağa, felan yere gitcesun, orospuluk etcesun, oni da mi yapacasun? Oğa karşı da beni sevmezdi. Bağa atalet ederdi. Öbür kaynım kariya sahibiyetluk etmezdi ona karşı. Kaynanaya karşı. Kaynımında işi gücü yok idi. Bağ bahçelerde çalışurdi. Evde kaynana kaynata vardı da, bir banyo var mıydi? Kakıp yıkanmak var mıydi? Ne yapcaıydun? Banyo yok idi. Bişey yok idi. Bi bucağa kaynatan yatay, öbür bucağa kayınların yatay, öbür bucağa eltin yatay, nasıl kakacaıydun? Neler etmişum, neler görmüşum... Bi kaşuk su alup girerduk odamıza, dökerduk üstün aşığı, ıslatuduk kendümüzi. Öle yıkanuduk. Çamaşurlarumuzun üstüne yıkanuduk. Banyo manyo bişey yok idi. Banyo var idi da, banyo olduğı odada kaynatam yatardı. Anlaymısın? Öle abdestluk gibi bişey vardı. Kendilerine özel banyo ettiler, gelinlerine bişey ettükleri yoktiler. Eskiden büyükler büyük miydi oğlum? Ya hayde! Hiç bişeyi önemsemezdiler. Ey gidi, giderduk otlara, kaynanam yollardı bizi da giderduk, ırmaklarda yıkanuduk. Eltilan beraber. Neler çekmişum, neler geçirmişum. Kocam da giderdi, denizde yıkanurdi. Kışın ne ederdi bilmem. Kışın da odamızda bişeler ederduk. Gece kakacasun, ateşler yanacak, su isitcasun... Şimdiki gibi miydi? Şimdi şofbenler mofbenler... Şimdi gelinlerimiz gelinluk mi yapayle?. Kaynanam gece kaktuğumuzı duysa sabahleyin öle lafini ederdi, öle laflar söylerdi ki, yerdı bizi pırtullarımızdan. Söylenurdi. Anlaştıurdu bize duyduğun sızı diye. Öyle bir kadun idi. İlla utandıuracak. Bi kere yıkanuken, kapiya bucaklamaya evun burnına yıkanuyduğun, yakaladı beni. Sabah karanlık, kalktı yakaladı beni. Bi kere de, eltimi yakaladı damun altına yıkanukan. Ben da dışarıda, kapınun yanında

yikanuyduğun. Geceydi da heralda kaktı aradı beni, orda yakaladı beni. Ben da hemen çabuk çabuk giyduğun şeylerumi da netceyduğun? Söylendi mi, eltilan ikimize de söylenurdi. Eltim ama çok eyiydi. Allah rahmet olsun ruhına. Onun annesi var idi, yollardı bizi kaynanam meşelere çalışmaya. Onun annesi ederdi ekmek, ha bole bi küçük kolof yapardı, koyardı, o kolofı verudi bize annesi. Allah rahmet olsun ruhına. Yiye yiye gidun oğlum, derdi bize. Çoğunlukla aç duruduk hoş. Yemek edup yedurmezdi bizi. Ekmek desen doğru dürüst görmezduk, günde bi keren yavan yemek. Yemek da ne; lahana, çorba, kabak yemekleri... Aluduk çocuklarımızı kucaklarımıza da, biz yemeden oları yedurduğun doyurduğun da, ondan sora bağa duşerdisa yerdum, duşmezdisa bişey yok. Bi daha alup da yiyemezduğun o yemekten. Ey gidi oğlum, ılerden nasi günler geçürmüşum... Fakırluk var idi o zaman. Kocam askerdeydi. Evlendikten sonra, üç beş sene sora, yani iki kızları variduk haçan gitti askere. Oriya taşınmışıduğun. Çalışıduğun, cavrarduk, giderduk öteye beriye. Giderduk, kaynatamun dükani var idi, çarşıya giderduk dükanına. Bi avuç misir verceydi bize o zamanlar, ey gidi... Akşama kadar duruduk çarşıya, vereceydi bi avuç misir, o bi avuç misirden sebep akşama kadar çarşıya saklardı bizi, sığırlarımız ahıra açtan elurdi. Vercesun bize bi avuç misir, ver bize da gidelun da... Kaynatam eyiydi ama karısına karşı da çok fena korkardı ondan. Taşınduk oriya bi evi ikiye böldük, sora o eltim o rahmetli öldi... O öldi, sora öbür eltim geldi. Geldi Ezrail. Onları çok fena çekmişum. Kavgalar kıyametler, huzursuzluklar. Haçan eltim öldi, kocam on beş günlük gelmiş idi askerden. Kocam askerdeyken geçiniyoduk işte. Kaynatam bakardı bize ara sıra, öle bole biri obiri, bağdan bahçelerden yapardı, koşardı öle geçinurduk işte, ne bileyim... Bağ bahçeden alurduk bişeler, lahana alurduk mesela, fasulya dikersun, misir ekersun. Öbür eltim ölen eltimün üvey kardeşiydi. Babadan bir, anneden ayrı. O çok kötüydi. Kocam çalışıuydu. O.'a geldikten sora bozuldu aramız onları. İstemedi beni odasına. İstemedi beni yatağına. Bu yeni evümüzi ettük ya, buyan

ki tarafa, yolun üstüne, oğa nuska ettile adama, nuskalarıda evun temeline gömdile. Yeni evun temeline. Bağa falci kari dedini. Falci kari da değıl... Bi sabah eve bi kari geldi. Sabahleyin oraya geçtuğumuzde, yeni geçmiş iduk oriya, geldi kari, habu evi yeni mi ettunuz, dedi kadun. Ha bole kısa misa bi kadun.. Evet, dedum ona. Eee, dedi, habu evun temeline nuska koydiler. Dedum, neden dolayı koydiler? Dedi, kocanları senun aranı bozmak için. Dedum oğa, nelan bozulur deni bağa dedum. Deni bağa ne istersan vereceğum sağa. Demedini bağa. Ha bole kadun ağızını tutti, kapıdan çıktı gitti, hiç anlamadum oni. Öle çıktı gitti, kadun.

Biz o eve başladuk. Adamun kötülüklerini anladum. Adam eve geldi, karşıya oturuğuk işte, evi yaparken bir tek küçük kızımı yoğıduğun. Sekiz taneyi da oriya büyüttüm. O eve başladuk, temellerini döktük, geldi kocam çarşıdan. Uğardı oriya da, öle gelurdi eve. Ustaların yanına. O temellerun üstünden geçti geldi adam, adama bişey oldi. Adam oldi simsiyah. Söyleniyo. Girdi bi odaya, kitlendi. Ne yemek yiyo... Gel yemek ye, diyruk oğa, gelmiyo. Öle fenalandı adam. Öle bi acayıp olmuş, o zaman anladuk işte... Ordan sora beni daha yatağına da istemedi. Nelerumuz vardı, oları tutti, kapınun önüne yaktı. Çamaşurlarımız, yeni şemsiye almış idi annene, yeni kıyafetler, oları geturdi kapınun önüne yaktı. Neler neler etti bize... Ne kötülükler... O eve başladuktan sora oldi öle. Ne kadar eyi hayatum var idi. O evde banyomuz mutfağıydı. Çocuklarımızı yaturuduk odaya, biz mutfağına yaturduk, mutfağına yıkanuduk. Ayrı odamız yokti. Kâh çocukları mutfağına yaturduğun, kâh biz yaturduk odaya, karyolamıza. Tertibatlı dolanırduk işte. Eğer bişey yapcaıksak, mutfağına yaturduk. Orda da yıkanuduk hep. Çocuklarımızı bi yere yaturuduk, biz öbür yere yaturduk. Ey neler çekmişum, neler görmüşum.. Karşiki eve geçtuğumları derduğun ki, ama gene o daracuk yere dursam kırk sene da, habu geniş eve gelmesam. Çünkü orda emduğumuz sütler burnumuzdan geldi. Çok ataletler etti bize bu adam o zaman. O ki, öle nuskalar ettiler oğa, adama fenaluklar geldi. Çocuklara da çok fenaluklar etmiştir. M'nun (oğlu) peşine mermi atmıştır. Çocukları döverdi. Hiç bişey diyemezduk oğa. N'lan (kızı) M'yi (oğlu) çok döverdi. Yekten yere bi hata buludi bize, bişey bulurdi, döverdi, vururdi. Girerdi odalara, olurdi simsiyah, söylenurdi, söverdi, küfrederdi. Biz da kaçardı giderduk kaynanamun oriya. Köpek dövüldüğü kapiya gider. Olar etti ne ettisa, biz gene kaçardı giderduk oriya. Ne ettisa olar etti. Olardan alduğun araziyi da, ev ettük oriya. Doktora bi yere gitmedi, ama ne ilaçlar ettük, oğa neler neler yaptuk, ama ha bu kadar olmuştur işte... Bağa davranışı düzelmedi da ama yine o kadar vurmadı, dövmeydi. Biraz biraz uydu işte. Ey kızım şimdi bile kızduğunları döver beni. Olmuşum kaç yaşına hâlâ döver beni. Oğa hep sen haklısun diyecesun. Onun dedüğüne zit bişey dedun mi atlatuy hepten adam. Yataklarımız ...'a geldikten sora ayırduk, ama gene istemezdi beni yatağına. Oflardı puflardı, ya sen çıkcasun bu yataktan, ya ben

derdi. Ole derdi bana. Ben kendi haluma değilim, derdi bana. Bağa bişe olmuşdu, ben kendi haluma değilim. Sen kocasuz yataysan ben da karisuz yatayrum, derdi bağa. Ole işte ben da daha üstüne sürmedum, kaktum, yataktan ben çıktum işte. Dedum o cıkcağıne yatağından, ben çıkayım yatağımdan. Genç iduk, yatakları ayurduğumuz zaman. Dokuz çocuğumuz olmuştu ama peşpeşe olmuşdile. Beş on senenin içine oldi, dokuz tane çocuk. Ondan sora haçan ayrılduk, kırk yaşına anca varduk. En küçüğümü doğurdum, ondan sora aramız olmadı daha işte. Tabi üzuldüm ama ne yapayım, çocuklarumdan ayrılamadum, çıkmaya yüz tutmadum. Dedum yani gene ayrı durayım, ayrı yatayım ama çocuklarumdan durayım.

Döverdi beni, hiç annemün evine gitmezdim. Enerdum ahıra, N.(küçük kızum) küçük idi, enerdum ahıra, bodrumlara. Pencereleden çocuklar alurdi beni içeri, kapıya vuramazdum, duyardı bizi pencereden, girerdum içeri. Ey gidi neler görmüşüm, neler geçirmişüm... Ne kadar dövdisa beni, döndi aradı beni. Çocuklere ederdi; annenüz neredu? Annenüz ne oldi? Arardı beni. Babamün evine da gitmezdim. Çeçuğüm var idi da, emerdi. Küçük idi N.. İnerdum altlara, durudum, durudum, sora çıkardum gelurdum eve, gene çeçuğümün yanına. Ole hayatlar geçirmişiz işte. Büyük kızum gitti mi okula? Onun ufağı gitti mi? Ben gitcedum okula! Kim verceydi bizi okula? Oları okula göndermedüğümüzün manası, dedeleri istemedi. Kızlar orospı olur okula gittiler mi... O zaman ole idi. İşte o iki çeçuğümüzi okula o yüzden verememişük. Ondan sorasını verduk işte. Saymaduk, oni

verduk. Kocamları kaç senelerdur bi yatağa yatmamışük. Ama evde ole arar beni. Bi yere gitsam arar beni. Çocuklara sorar, annen nere gitti? Gitsem bi yere, istemez beni yollamak dünyade. Ole yakınlığı var da, işte yatağına yatmiycaksun. Ama o kendisi da dedi ki, ben gurur etmişim, sen cahilidun, okul okumuş değilidun. Ondan gurur etmişüm da, ole etmişüm sağa... Oni da demiştur. Çok değil dedini... Gururdan etmiş idi. Kendi büyük adam olmuş da, ben okumadum. Kendi da beşe kadar okumuş da... Ben okumadum beşe kadar diye gurur etmiş idi. Ben kara cahilmişüm. Ole demiştü bağa. Dokuz çocuk olana kadar gurur etmedi da, işte ondan sora etti gururu... Başka kadınlarla hiç dışarı hayati olmamıştur. Dünyade. Ben oğa güvenmişüm, yani güvenurum da. Akşam olur, eve gelur hemen. Gün gelir, çarşıya gider, iki saat kalmaz, fırp düşer eve. Ole adama der misun, gider bi yere? Bazi günler hiç gitmez çarşıya. Hiç hayatta ole bişeye gittiği yok hiç. İnanurum, ole bişesi yok. Ole temiz ruhli adam idi. Ama erkekliğuna bişe ettiler da, gidemedi, oni da bilemem. Allahlan o bilir oni. O konuda bişe bilemem yani. Ama kakar yıkanudı sabahları... Bazen kakar yıkanudı. Ole bişesi olsa kakup yıkanmazdı, ne bileyim... Başka çocuk yapmayı istemezdim ama, her kadun ister kocasını, mutlu huzurlı olmayı... İki tane çocuk düşürmüşüm, bi danesini aldurmüşüm. Trabzon'a doktora aldurmüşüm. Çocukları da evde, ebelan doğurmüşüm. Eve ebe anne gelurdi. Düşükleri da bilerek düşürdüm. E fazla oldiler diye uğraştum olara, ne bileyim... N.'ye (en küçük kızum) da çok

uğraştum, ondan bira dangalak oldi... Oğa da uğraşmışüm, N.'ye da (ikinci çeçuğüm) uğraşmışüm çok. N.'e, ilk çeçuğümün peşine haman kaldum ona diye. Ederdi bağa kaynanam, vuh eltinun çocuğu yok, sen iki dane çeçuk etcesun hemen, ederdi bana. Ula allahun işidur. Allah verduğu şeydur, eltimun çocuğu yok. O da doğursun, ne edeyim? Yok isa yok. Ederdi bağa ole, ben da utanurdum... Çok uğraşmışüm o yüzden N.'e. Odunlan ha boyle sokardum rahime. Odun sokardum da rahima, ole uğraşmışüm onlan. Ole düşürmüşüm oları. Ole kanlanurdi odun. Çevirudum oni rahimün içine. Acirdi. Ole hat hat oterdi, anlardum oni. İştudum oni. Aldurduğumi da büyük kızum ilk çocuğuna hamileydi. Ordan sora dedum, kaldum ona ben, deli oldum. Vu eniştem var, torunum olacak, etcem bi daha çeçuk. İştemedum. Alduracağum oni, dedum. Söylendum, söylendum kocama. Ole gittuk, aldurduk oni. Torunumlan yaş olcaydı, kız, erkek neysa. Öbürler da öldiler, düştüler. Ey gidi, ne kadar kanama olmuşüm. Kanama, kanama, kanama, ben hastaneye yattum, beş on gün kadar. Kanumi durduramaydiler. Ondan sora buz koydiler, bilmem ne koydiler. Hastaneye yattum bi danesine da... Eşi geçmedi da çocuğün. Doktora da söylemedum, uğraştum diye. Çocuk düştü, dedum. Ole demedum olara. İşte eşini aldiler, kanamayı da durduramaydiler, çok fena oldum. O zaman az daha ölüydüm. Ole işte, Allah gene günüm var idi, kurtardum, iyi oldum. Çocuk aldurduktan sora da, kocamları ilişkim bitti demektur. Ondan sora işte... Yirmi seneden çoktur daha bi araya yatmamışüm...

Erkekler, en azından dünyayı değiştirme iddiasında olan erkekler, çıkıp da kadınların kendilerine ait olmadığını, kadınlar üzerindeki iktidarlarından vazgeçtiklerini söyleyebilselerdi, böyle bir yürüyüş tertip etselerdi, kadın sorunu diye bahsedilen sorunun bir o kadar erkek sorunu olduğu ve erkekleri de "özgür" köleler haline getiren bu çarktan kurtulmadıkları sürece devrimci kurtuluşun olamayacağını savunsalardı, sizce de anlamlı bir iş yapılmış olmaz mıydı bizim ülkemizde de?

'o'nun ayakkabıları ile 1. m i l

Geçenlerde Amerika'nın California eyaletinde erkekler bir yürüyüş yaptılar. Zaten yürüyorlar diyeceksiniz. Ama bu yürüyüş diğerlerinden biraz farklı. On beş yıldır süren ve bir anlamda gelenekselleşen bu yürüyüşün içeriği erkekleri vuran bir yerden. Bu yürüyüşte erkekler, erkekleri ve kadınlara uygulanan cinsel taciz, tecavüz ve cins ayrımcılığını protesto ettiler. Erkekler ayaklarına topuklu kadın ayakkabıları geçirip, makyaj yaptılar. Üzerlerine etek giydiler ve kadınlara erkeklerin yaptığı tacizi, tecavüzü protesto için yürüdüler. Tam bir mil.

Cinsel taciz ve tecavüzlerin, namus adına işlenen cinayetlerin azalmadan devam ettiği bir toplumda yaşıyoruz. Her gün gazetelerde bir kadının kocasından yediği dayak ya da kocası tarafından öldürülmesi haberiyle karşılaşılıyor. Ama, kadın olarak tüm yaşadıklarımızdan gene biz sorumlu tutuluyor. "Bir kadının ne işi var o saatte sokakta, ailenin töresi var buna karşı gelinir mi" sorularını soran gözler yüzümüzde gezinir, bizleri suçlayarak. Erkek adam namusunu temizlemelidir, Yaşanan taciz karşısında uygun para verilirse anlaşmak da mümkündür ya.

Evin büyükleri mahpusta çürümesin diye çocuk denecek yaşta gençler çeker tetiği kadına, ya da kadının kendisi geçirmek zorundadır ipi boynuna.

Güldünya örneğinde yaşadığımız gibi toplum onaylar, devlet onaylar bizlere karşı erkeklerin uyguladığı bu şiddeti.

Oysa böyle dönemlerde erkekler, en azından dünyayı değiştirme iddiasında olan erkekler, çıkıp da kadınların erkeklere ait olmadığını, erkeklerin kadınlar üzerindeki iktidarlarından vazgeçtiklerini söyleyebilselerdi, böyle bir yürüyüş tertip etselerdi, kadın sorunu diye bahsedilen olgunun erkek sorunu olduğunu ve erkekleri de "özgür" köleler haline getiren bu çarktan kurtulmadıkları sürece devrimci kurtuluşun olamayacağını savunsalardı, sizce

de anlamlı bir iş yapılmış olmaz mıydı bizim ülkemizde de?

Erkekler bir de kadınların ayakkabıları ile yaşamda var olmayı deneseler neler olur acaba? Bir otobüste tacize maruz kalmamak için bir köşe aramanın, akşam iş dönüşü تنها bir yerden geçerken nasıl nefes nefese kalındığının, tacize uğradığında kimseye anlatamamanın, anlattığında, "sen nasıl davrandın" sorusu ile karşılaşmanın, istemesen de erkek istiyor diye birlikte olmanın, "namusumuzu iki paralık ettin yaşamaya hakkın yok," kararı ile karşılaşmanın, bir kadın bıçaklanırken bir sürü erkeğin toplanıp seyretmesinin ne demek olduğunu anlamayı deneseler... Yarattıkları sistemin vahşiliğini, kendilerine de neler kaybettiğini ve kurdukları çarkın kendi ayaklarına nasıl dolandığını ah bir görebilseler...

Bir diğer deyişle erkek egemen sistemin onlara verdiği avantajdan (dezavantaj aslında) vazgeçmeye cesaret etmek gerekiyor. Evet erkeği öldürmek. Biyolojik olarak değil elbette. Ama kadınlara, çocuklara istediği her şeyi yapma hakkını kendinde gören, ezen, sömüren erkeği öldürmek. Erkeklerin kadın emeğine el koyan, kendini merkeze koyan şu kahrolası sistemini ortadan kaldırmak. Ev içinden, üretim ilişkilerine, siyasete kadar her şeyi yıkıp, değiştirebilmek.

Ne güzel olurdu, değil mi?

Neyi, niçin istiyoruz? Nasıl yaşayacağız? Nasıl bir erkek ile yaşamak istiyoruz? Nasıl bir erkek sevilir? Bir erkekle yaşamak istiyor muyuz? Hangi sözleşme ile birlikte olunur? Buna kadınlar kendileri karar verecek. Ama erkeklerin de sandığı kadar kurtulmuş olmadığı bir gerçek. Bin yıllardır kurumsallaşmış erkeklik onların da ellerini kollarını bağlamış durumda. Yani aslında erkeklerin kendileri için kadınların ayakkabılarını giymeye ihtiyaçları var. Çünkü aksi düz taban ve düz mantığa yol açıyor. Erkeği öldürmek için erkekler çaba sarf etmeyip,

kadınlara karşı tacizlerini devam ettirmeyi tercih edebilirler. Bugüne kadar olduğu gibi. Ama bu devran böyle sürmez. Dünyanın her yerinde örgütlü kadınlar artık insanca yaşam istediklerini haykırıyorlar. Bu başkaldırıya karşı üç maymunu oynayanlar bu tepkilerden artık korkmalıdır. Çünkü kadın hayatını bunca ucuz görenler bu kadınların öfkelerinin nereye varacağını da hesap etmelidirler.

Elbette kadınların neler yaşadığını sadece ayağımıza geçirdiğiniz topuklu pabuçlarla, kıcınıza geçirdiğiniz eteklerle anlamak mümkün değil. Ama bunu yaparak en azından suçunuzu kabul ettiğinizi söylemiş oluyorsunuz. Sıradaki adımsa suçluya biçilecek ceza. Kadınların her zaman suskun kalacağını zannedenlere duyurulur. Bu hayat değişecek. Kadınlar ve erkekler lehine...

benliğin arka bahçelerinde edepsizce

Benliğin bahçelerine utanmaz aynalar yerleştirendir Ananis Nin. Hem de, ateşe çıkan merdivenleri yaratıp onlara tırmanan ve hatta sizi de yanına almaktan çekinmeyen. Genç yaşta kendi dilinin peşinden koşması gerektiğini anlayıp, erkek egemen tüm yaratımlara karşı kendi yazın evrenini inatla oluşturmaya çalışmıştır. "Ateş Merdivenleri" ise onun kadın benliğine doğru çıktığı yolculuğun ilk adımlarından biridir.

Benliğin bahçelerinde dolaşmak cesaret ister. Düşlerle, kendi gerçekliğiyle, arzularıyla yüzleşmek... Kendi doğasının derinliklerinde nelerle karşılaşacağını bilemez çünkü insan. Dingin, estetik, dizginlenmiş bir bahçe içinde acının kol gezdiği çilekeş mağaralar, uğultulu koyaklar, kimselerin ayak basmadığı tekensiz ormanlarla yüzleşmek de vardır işin içinde. Hele ki bu bahçenin içinde utanmazca, acımasızca yerleştirilmiş aynalar varsa, o aynaların ardındaki bakmak, benliğin bahçesinde ölümüne bir korkuyla gezen insanı; kendini ansızın görmek, ne olduğunu anlamak... Yürek ister. Arayışının farkında olmak, gerçek anlamda neyle uğraştığını, neyin altını kazdığını bilmek ister. Yani tırmandığınız merdivenlerin ateşin içine doğru yükseldiğini... Benliğin bahçelerine utanmaz aynalar yerleştirendir Ananis Nin. Hem de, ateşe çıkan merdivenleri yaratıp onlara tırmanan ve hatta sizi de yanına almaktan çekinmeyen. Yaşamı boyunca benliğini, kim olduğunu korkusuzca aramaktan vazgeçmemiştir o. Genç yaşta kendi dilinin peşinden koşması gerektiğini anlayıp, erkek egemen tüm yaratımlara karşı kendi yazın evrenini inatla oluşturmaya çalışmıştır. "Ateş Merdivenleri" ise onun kadın benliğine doğru çıktığı yolculuğun ilk adımlarından biridir. "İçsel Kentler" beşlemesinin birinci kitabı... Dünya edebiyatının bu en ilgi çekici isimlerinden biri olan Anais Nin'in başyapıtıdır "İçsel Kentler" beşlemesi. Yazarın çok uzun yıllarını almıştır bu roman. On bir yaşından itibaren yazmaya başladığı günlüğünü bıkıp usanmadan yıllarca yeniden yoğurmasıyla, bu günlüğünü yeni bir kurgu içinde kaleme almasıyla meydana gelmiştir. Nin'in bu yeni kurgu arayışının altında kadın cinsinin gerçekliğini, özbenliğini aktarma çabası yatar. Yani, erkeklerin hiçbir zaman anlamadıklarını dolayısıyla da başaramadıklarını gerçekleştirmek isteği. Ve kim ne derse desin başarılı olmuştur Nin. Aldığı tüm çelişkili eleştirilere, sevilmemesine, beşlemenin ayrı

kitaplar gibi algılanmasına ve bu sebeple yarattığı ortak karakterlerin dağılmasına rağmen, kurgusal romana yeni bir boyut getirmeyi başarmıştır. Geleneksel romanın "döşemesi"ni yırtıp atarak yeni bir algı biçiminin kapılarını açmıştır.

İlk kez Türkçeye çevrilen "Ateş Merdivenleri"nde bilinç akışı tekniğiyle yazılmış "İçsel Kentler"in tüm karakterleriyle tanışıyoruz. Bu kitabın ana kahramanı Lillian. "Sürekli hareket halindeydi; bir mektup ve telefon girdabının tam merkezinde, durmaksızın devinen bir kadın. Hep bir kubbeden aşağıya, çarpıcı olaylı bir gösterinin, bir sorunun, bir çekişmenin ortasına sarkıtılmış durumda. İki doruk arasına gerilmiş bir trapezde, bir uçtan ötekine savrulan, bir korku nöbetinden ötekine sıçrayan, aradaki sakin, huzurlu yöreyi, çölleri, durma işaretlerini ıskalayarak." Sönmüş bir yanardağ olan, Lillian tarafından durgunluğu bir sel gibi kuşatılan, anne imgesine takılıp kalmış Gerard'ın ardından kahramanımızın hayatına Djuana girer. Gerard'ın tam tersine Djuana capcanlıdır. "Gerard seni kaybedince, her şeyini kaybetti," der Lillian'a. "Hayatı kaybetti." Djuana'nın gönüllü olduğu kadar bilinçli de olan rehberliği eşliğinde, yürümeyen evliliğinin bir hesabını da çıkarmayı başarır Lillian. Eleştirmenler Nin'in bu evliliği derinlemesine ele alamadığını söylerler. Nin'in buna karşı cevabı gayet nettir: "Ana karaktere gerçek dışı gelen bir şeyi, gerçekmiş gibi göstermek için insan bütün bir romanı nasıl harcar?"

Aşka yakın bir kızkardeşliktir Djuana'yla Lillian'ın yaşadığı. Doğa ile nevrozun karşı karşıya gelmesi gibidir onların ilişkisi. Djuana'nın masalsi gözlerinin içinde açlık vardır. Katı, yoksul gerçeklikle, hayal gücünün sınırsız zenginliği arasındaki uçurumun yol açtığı açlık. Djuana bu açlığı aşka çevirmeyi başarmıştır. Açlık, aşk olmuştur. İşte bu yüzden Lillian, Djuana olmak ister ya da daha dürüstçesi ona sahip olmak. Derken hayatına

A. N. at the time her book D. H. Lawrence, An Unprofessional Study was published, in 1932

Jay girer. "Yeraltındaki ecinni, şeytan, keçi gövdeli, erkek başlı tanrı, anneye bağımlı zampara, iflah olmaz çapkın." Ve dolayısıyla da Jay'in diğer kadınlarından Helen ile Sabina. Kendi benliğinin arayışı içinde olan Lillian bu kadınlar aracılığıyla, onlarla yer değiştirme, onlar olma arzusuyla, erkeğiyle ilişki kurar. Yani kendisiyle. Romanın sonlarına doğru hayatının karanlık kentlerindeki rehberini erkeklerde aradığını itiraf edecektir kahramanımız. Kadının içindeki rehber imgesiyle erkeğin çözülmez ipliklerle, birlikte dokunduğunu. "Benden büyük, değerli bir kadın yarat!" diye seslenir Jay'e. Ancak erkeğin kendi kaosu buna izin vermez, hiçbir zaman da vermeyecektir zaten. Kadın ne olursa olsun benliğin bahçelerindeki aynalarla yüzleşmek zorundadır.

Nin'in dili şiirsel, sözcükleri büyüdü "Ateş Merdivenleri"nde. Ama anlattıkları gerçek. Hatta kullandığı imgeler gerçekten beter yaralıyor insanı, korkutuyor. Onun tamamlanmamış, bölük pörçük kadını, tam da kadınlığın yazılmamış diliyle konuşuyor. Dinlemeyi bilenlere...

Ateş Merdivenleri
Anais Nin
Çeviren: Püren Özgören
Everest Yayınları

nawal el saadawi

cumhurbaşkanı adayını

Mısır'da, sembolik olsa da, Nawal El Saadawi'nin bu yılın Ekim ayında yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde adaylığını koyması, hükümetten İslamcı kesime pek çok erkeği kızdırdı. Saadawi'nin seçim propogandası yapmasına izin verilmiyor. Kadından Cumhurbaşkanı olamamasının nedeni, İslamcı "yetkililere" göre, "regl döneminde kadınların ağrı ve fiziksel yorgunluğa maruz kalmaları."

Nawal El Saadawi, bütün ömrünü haksızlıklarla, kadınlara yönelik baskılarla, kapitalizm ve muhafazakar İslam'la mücadele ederek geçirmiş bir feminist, romancı ve psikiyatrist. Bugün Mısır'da ve özellikle Arap dünyasında birkaç nesil genç kadına örnek ve öncü olmuş bir isim. 1972'de Sedat rejimi döneminde işini kaybedip editörü olduğu "*Sağlık*" isimli dergi kapatıldığında, 1981'de hapse atıldığında, daha sonraları çalıştığı "*Arap Kadınları Dayanışma Derneği*" ve yayınları susturulduğunda yılmadan yeniden yoluna devam etti; ismi fanatik örgütlerin listelerinde yer aldığı ve hakkında ölüm fermanları yayınlandığı halde ölüme burun kıvrıldı. İşte bu gözüpük kadın, Mısır'da geçtiğimiz yılın Aralık ayında Cumhurbaşkanlığı'na adaylığını açıkladı. Saadawi, bu kararı verirken genç kadın ve erkeklerin ülkelerindeki işsizlik ve yoksulluk karşısında çaresiz hissederek göç etmeye çalışmalarından etkilendiğini söylüyor. Uluslararası bağlantıları nedeniyle kendisinden göç konusunda yardım isteyen genç insanlara "neden kalıp da, ülkeyi değiştirmeyi denemiyorsunuz?" diye sorduğunda aldığı yanıt; "o halde siz de bizimle mücadele edin" olmuş. Böylece, Cumhurbaşkanlığı adaylığı fikri de bu tartışmalar sırasında ortaya çıkmış. Ölüm tehditleri nedeniyle beş yıl sürgünde kaldığı ABD'de ders verebileceği halde, öğretmenlik

"glocal" (küreyere) kelimesi ile ifade eden Saadawi, küreselleşmenin olumsuz etkileri ile mücadele etmek için önce tabandan başlanmasını, köylerin ve taban örgütlerinin küresel hareketlerle ilişkisinin kurulması gerektiğini savunuyor. Muhafazakar İslam ile Amerikan emperyalizmin birbirine düşman değil, tüketim toplumu ortak paydasında birbirini tamamlayan paradigmlar olduğunu vurgulayan Saadawi, son dönemde Irak işgalinden ve radikal dinci akımların hem Batı'da hem de Doğu'da yükselişe geçmesinden üzüntü ve endişe duyduğunu; bazı zamanlar umutsuzluğa kapılır gibi olsa da, bu anların yerini hemen ümide bıraktığını söylüyor.

74 yaşındaki bu yürekli kadının "insan aklının üzerindeki örtüleri aralamak" için başlattığı Cumhurbaşkanlığı kampanyası aslında sembolik bir eylem. Saadawi'nin kazanma şansı olmadığı gibi, Saadawi'nin kendisinin de

böyle bir iddiası yok. Onun amacı, insanları biraz olsun "toplumun paradokslarını görme konusunda hareketlendirebilmek." Ama bu bile, birilerinin küplere binmesine ve statükonun değişeceği sanrılarıyla karşı saldırıya geçmesine neden oldu. Tahmin edebileceğiniz gibi, başta hükümet ve İslami kesimler karalama, baskı ve susturma kampanyası başlattı. Mısır'ın ileri düzeydeki iki din görevlisi, *Egypt Today* gazetesine, "regl döneminde kadınların ağrı ve fiziksel yorgunluğa maruz kaldıkları" gerekçesiyle, kadınların Cumhurbaşkanı adayını alamayacaklarını buyurdular. Polis, 31 Mart ve 15 Nisan 2005 tarihlerinde olmak üzere iki kez Saadawi'nin kendi köyünde konuşma yapmasını engelledi. Baskılar sadece bunlarla sınırlı kalmayıp, konuşma yasağı radyo ve televizyonda da sürüyor. Birkaç bağımsız küçük radyo dışında, sesini duyuramadığı ülkesinde, Saadawi'nin görüşlerine gazetelerde de sansür konmuş durumda.

Statükonun bu refleksleri Saadawi'nin doğru yolda olduğunu gösteriyor. "Yönetim korktu", diyor Saadawi, "Eğer benim yetmiş milyon vatandaşıma ulaşmama izin verirlerse, kazanacağımı biliyorlar". Karşı tepkinin ortaya çıkmasını da, mesajın iletildiğini gösteren bir işaret olarak yorumlamak gerek. Onu bu mücadelesinde yürekten destekliyor, ülkede kalıp onunla birlikte yürüyen genç insanların da sayılarının giderek arttığına inanıyor.

andrea dworkin

bir feministin hayatı

Andrea Dworkin 9 Nisan 2005 tarihinde elli dokuz yaşındayken hayatını kaybetti. O bir feministti, radikaldi, militandı... Çoğumuz belki de öldüğünde ilk kez duyduk adını...

Şimdi soralım kendimize, acaba bir feministin hayatı neyi anlatır? Anımsatır? Miras bırakır bize?

Ailesi Hitler faşizminden korunmak için Amerika'ya göçen Andrea, bir Yahudi ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Amerika'da ilk çocukluğunun geçtiği kırmızı tuğlalı evlerini hiç unutmamış. Çünkü daha sonra Andrea dokuz yaşındayken Amerika'nın varoşlarına taşınmak zorunda kalmışlar. Hayatını hep bir mücadele ve yoksulluk içinde geçirdiğini söyleyen Andrea'nın çocukluğuna ilişkin en canlı hatırası ölüm korkusu olmuş. Önce Yahudilere karşı uygulanan soykırım gerçeği ve daha sonra o dönemde Amerika'da sıkça pompalanan Rusya'nın nükleer saldırı yapacağı ihtimaline(!) karşı geliştirilen politikaların etkisi altında, nükleer bomba düşeceğine inandırılarak kendi deyimiyle zehredilmiş bir çocukluk... Andrea çocuk aklı ile hep büyük bir patlama ve sonrasında olacakları - etrafa saçılmış kanlı insan bedeni parçaları- beyni patlayana kadar düşündükten sonra bu düşünceleri aklından kovmak için üç küçük domuzcuk masalını düşünerek kendini rahatlatmaya çalışmış... Küçük bir çocuğun dünya ile kurduğu ilk ilişki biçimi; nükleer bomba nedeniyle yaşanabilecek bir ölüm korkusu ve buna karşı üç küçük domuzcuk ve kırmızı tuğlalı ev... Sonrası? Avrupa'dan göç sırasında yakalandığı kızıl humma hastalığı ile boğuşmaktan yorgun düşmüş bir kalp ile her an bir kalp krizi geçirme endişesi taşıyarak doktorlara taşınan hasta bir anne ve evi geçindirmek için üç işte birden çalıştığı için çoğu zaman evde olmayan bir baba. Bu günler anne ve babalarını sık sık hastaneye uğurlayan Andrea ve küçük kardeşi Mark için komşularda veya yakın akrabalarda geçen korku dolu uykusuz geceler anlamına geliyordu... Ya annem ölürse korkusu...

Andrea ilk aşkının annesine olan umutsuz sevgisi olduğunu söylüyor bir yazısında. Onu sürekli bir kız çocuğunun nasıl davranması, oturması, kalkması, konuşması gerektiği üzerine eğitmeye çalışılan ama Andrea'nın yüreğinde dönen fırtınaları anlamaktan uzak annesine duyduğu deli aşk... O kendini anlatmaya çalıştıkça ve bu süreçte annesi ile didiştikçe daha da uzaklaştığı birine duyduğu aşk... Andrea babasının sevgisini kazanmak için ise hiçbir şey yapmadığını söylüyor. Biz feministler için bu bir paradoks mu acaba? Bir tarafta, ona

öğretildiği gibi bir hayatı seçmek istemediğimiz, özgür birer kadın olarak yaşamımızı sürdürmeye çalıştığımızda ve bizlere vaat edilen kadınlık rollerini sürdürmek istemediğimizde, yani annemizin devamı olmayı reddettiğimizde, onlara kendimizi anlatacak uygun kelimeleri bulmayı beceremedikçe uzaklaştığımız hayatımızın biricik kadınları... Diğer tarafta biz

okudukça, düşündükçe, dile getirdikçe yani erkeklere ait olduğu öngörülmesi alana girdikçe yakınlaştığımız babalarımız... Ama biz her ikisi de olmak istememiştik... Başka bir dünyaydı bizim özlemimiz... Feminist bir dünyaya... Babası hep desteklemiş Andrea'nın hayallerini, dinlemiş düşlerini... Hatta ekonomik anlamda sıkıntı içinde olmalarına rağmen babasının pek çok yerden borç alarak onu üniversiteye yollamasını hep minnetle anıyor Andrea. Bu yıllar, üniversitenin akademik takvimi dolayısıyla uzun süren tatil dönemlerinde evden yeterli kadar yardım göremeyen Andrea'yı farklı bir çok işte çalışmaya da zorlamış zaman zaman. Andrea'nın üniversite yılları Amerika'nın Vietnam'ı işgali yıllarına rastlıyor. Bir takım öğrenci örgütlerinde politika ile tanışıyor ve 1965'te katıldığı bir savaş karşıtı protesto eyleminde gözaltına alınarak Manhattan Kadın Tutukevi'nde dört gün geçiriyor. Çıktıktan sonra

ise içeride geçirdiği adına dahili muayene denilen yoğun cinsel taciz, tecavüz sonucunda kendini travma sonrası sendromun içinde buluyor. Çıktıktan sonra başına gelenleri anlatmak buna karşı bir şeyler örgütlemek istediğinde birlikte mücadele ettiği erkek arkadaşları gülüyorlar sözlerine! "Aman canım yaşadığımız şiddet ve savaş döneminde senin deneyiminin önemi ne olabilir?" Ama o dönemin bazı önemli gazeteleri Andrea'ya ilgisiz kalmıyorlar ve gözaltında uğradığı taciz ülkede tartışılan bir gündem oluyor. Ailesi bu olayın duyulması sonucu utanç duyuyor ve ondan nereye giderse gitsin ortadan kaybolmasını istiyorlar. Andrea, ülkeyi terk ederek Avrupa'ya gidiyor bir süre sonra geri döndüğünde, acıtıcı bir evlilik deneyimi geçiyor başından. Kocası tarafından sürekli dövülerek, aşağılanarak, tehdit edilerek geçirdiği ve çözümü kaçmakta bulunduğu günler başlıyor. Kayıkhanelerde, tanıdıkların evlerinin mutfaklarında, yer yataklarında, terk edilmiş evlerde, hippie komünlerinde, boş sinema salonlarında sabahlayarak geçirilen günler geceler... Kaçmaktan yorgun düştüğünde Amsterdam'da bir feminist olan Ricki Abrams ile tanışıyor. Ricki ile yaptığı uzun tartışmalarda o zamana dek hiç kadınları görmediğini hatta kendini bir kadın olarak bile görmediğini fark ediyor. Yıllar boyu yaşadığı tüm kötü deneyimlerin sadece kendi başından geçen şanssız rastlantılar olduğunu sanırken, Ricki'nin yardımıyla bunların kadın olduğu için başına gelen ve pek çok kadının sürekli yaşamakta olduğu cehennem bir parçası olduğunu kavriyor. İlk okuduğu feminist kitapların, Kate Millet'in "Cinsel Politika'sı ve Shulamith Firestone'un "Cinselliğin Diyalektiği" olması ne kadar da tanıdık öyle değil mi? Sonrasında yine Ricki'nin desteği ile yaşadıklarını yazmaya başlıyor, tüm kadınlar için birer paylaşım, dayanışma, direnme stratejisi, kızkardeşlik bağı oluşturmak için dökülen kelimelerden onlarca makale ve kitap ve bir yazar çıkıyor ortaya... Bu süreçte Andrea'yı, kâh bir feminist eylemde yüzlerce kadınla birlikte herkesin duyması için bağırırken kâh bir federal komisyon toplantısında bütün kadınların sözcüsü olarak pornografinin kadınların insan haklarına karşı bir saldırı ve şiddetin ve tecavüzün tetikleyicisi olduğunu savunurken buluyoruz. Andrea şimdi yok, ama binlerce feministin yürüttüğü ve yürüteceği kurtuluş mücadelesinde bilincinde ve vicdanında taşıyacağı uslanmaz bir inat, cesaret ve isyan çağrısı olarak yer alacak. Ruhu özgür olsun... Not: Andrea Dworkin hakkında daha fazla bilgi için adresine başvurulabilir.

İzmirli kızlar teranesi

Malumunuz özellikle İstanbul'da yaşayanların büyük bir kısmı için buralar uçucu, hafif değerlere ve magazin kodlamalara hapsedilmiş bir sayfiye yeri gibidir. Bir kıyı kentinin insanın muhayyilesine bıraktığı ufak tefek bilgi kırıntıları böyle tepeden inme yargıların tuhaf bir gelenek gibi sürdürülmesine de yol açar.

“İzmir kızlarının güzel olduklarını zannetmemizin nedeni, İzmir'deki kadın-erkek ilişkilerinin Türkiye geneline göre daha normal olmasıdır. Yani İzmir kızları iletişim kurmasını bildiklerinden bize fiziksel olarak daha güzel görünürler,” -der, Tuna Kiremitçi, aylık bir dergideki röportajı esnasında-

“Sayın Kiremitçi acaba güzellik yarışmalarının birinciliğini tekeline almış bir şehrin kızları hakkında nasıl böyle bir yargıya varabiliyor? Buradan güzellik yarışmasında birinci olmuş kızlarımızın adlarını yazmaya kalksak bu köşe, ilk üçe girenleri yazmaya kalksak bölge ekimizin sayfaları yetmez.” -diye köpürerek cevabı yapıyor Akşam'dan Sevinç İşbitiren.-

“İzmir kızları güzelliklerini sergilemekte alabildiğine özgür, Kiremitçi'nin dediği gibi alabildiğine rahat yetiştikleri için fark attılar aslında. Böyle yetiştikleri için, hem fizikleri ile hemen göze çarptılar, hem ruhları ile erkekleri çok kolay etkilediler,” yazarak da Hıncal Uluç durumu toparlıyor.- (Radikal cumartesi-30 /04/2005)

Bu uzun alıntıyı yapmamın sebebi, uzun yıllardır İzmir'de yaşayan bir kadın olarak bu İzmirli kızlar genelleştirmesinin bıkırtıcı bir teraneye dönüşmesinden duyduğum rahatsızlıktır. Malumunuz özellikle İstanbul'da yaşayanların büyük bir kısmı için buralar uçucu, hafif değerlere ve magazin kodlamalara hapsedilmiş bir sayfiye yeri gibidir. Bir kıyı kentinin insanın muhayyilesine bıraktığı ufak tefek bilgi kırıntıları böyle tepeden inme yargıların tuhaf bir gelenek gibi sürdürülmesine de yol açar. Evet, İzmir, tarihinin bugünlere aslında pek de taşıyamadığı bir kozmopolitliği ve bunun yarattığı gelişkin bir demokratik yapıyı da barındırır. Kordon'dan denize girildiği zamanları hatırlayanlar hâlâ “Gavur İzmir” derler mesela. Diğer bir çok kentin aksine insanlar daha renkli, biraz ağır ve gevşek, politize, duyarlı, ama aynı zamanda biraz da tutucudurlar. Güneşin altında bulanık kentin silueti ve yaşayanları sanki hiçbir şeyin olduğundan farklı olmasını istemezler. Diyelim ki İstanbul gibi devasa bir köyün keşmekeşinin içinden ve insanı yabancılaştıran o hızlı temposundan kopup gelenler için İzmir, biraz soluklanmak ve yaşamak için de ideal bir yerdir.

Ama aynı zamanda özellikle göçlerle melezleşen kent kimliği bu değişime direnmeye ve hatta yok saymaya yönelik bir seçkinciliğe de meyletmeye devam etti. Geçen yerel seçimlerde ağırlıklı olarak değişmeyen netice CHP yönünde çıkmasına rağmen aynı zamanda Genç Parti de hatırı sayılır bir oy oranına sahip olmuştu. Demek istediğim İzmir kızları ile ilgili bu saçma sapan “özlü sözler” i sarf edenlerin azıcık daha düşünmelerinde ve en azından işte bu kısa arka fon girizgahındakine benzer temel birkaç şeyi bilmelerinde fayda var bence. Yani bu kent tıpkı diğer kentler gibi farklı kimlikleri yaşayan ve dolayısıyla homojen, tek bir başlık altında toplanabilecek bir yapıya sahip değildir. Kordon kafelerinde, restoranlarında körfeze nazır kahvelerini yudumlayan, oralarda oturup da hafta sonları otobandan direk Çeşme'nin sahillerine ışınlanan, şık şıkırdım kıyı yürüyüşlerini ve

Alsancak'ta alışveriş turlarını hiç aksatmayan, Karşıyaka'da da benzer şeyleri yaşayan kesimin (öyle zannedildiği gibi fazla da değildir) yaşadığı kadın-erkek ilişkilerindeki 'normal' rahatlık o 'alabildiğine özgürlük' nedense Yamanlar semtindeki yoksulluğa erişememiş, kıyılarında gezinip az sayıdaki insanı tırnaklamış, şöyle turistik bir gösteriye seyirci yapmış ya da orasından burasından çekiştirip bu rahatlığa tabi kılmıştır. Kentin aralarına, kıyılarına sıkışmış tüm o insanlar acaba ne düşünüyorlardı İzmir kızlarının güzelliği hakkında? Anlatabilecekleri bölge eklerinin sayfalarını doldurur mu dersiniz?

Doğrudur, İzmir'de kadınların belli bir kısmı geceleri belli semtlerde rahatlıkla dolaşabilirler, sokakta sigara içebilirler, kılık kıyafetlerini istedikleri gibi seçip istedikleri ebatlarda giyinebilirler (hepsi de birbirinin aynısıdır halbuki) sevgilileri ile el ele özgürce dolaşabilirler, evet çoğu da güzeldir ve güzellik yarışmalarına katılıp gurur verici neticeler alabilirler, elbette çok rahat yetiştikleri ve iyi iletişim kurabildikleri için de göğsümüzü kabartırlar. Buna da kimse karışmaz. Ama nedir tüm bunlar? Kadınların erkeklerle mahsus görelî serbestiyi talep etmelerinin bu yazının konusu gereği İzmirli kadınlara ne getirdiğini ve genel anlamda kadınların ne işine yarayacağını ben bilmiyorum.

Bilen varsa aydınlanmak da isterim. Tuna Kiremitçi aslında bize diyor ki; Güzelliğin art alanında görmekte zorlandığınız şeyler var bunlar da normal ilişkiler ve iletişim rahatlığı. Arkadan (üstelik bir de kadın) Sevinç İşbitiren de diyor ki; Yok efendim, biz kadınlar bunları istemeyiz, biz güzellik yarışmalarında derecelere girelim, endamımız yeter, gazete eklerine sığmayalım da sığmayalım! En son Hıncal Uluç hakikaten toparlıyor; Siz en iyisi beni dinleyin, orta yolu bulalım hem göze hem ruha hitap edin olsun bitsin, diyor. Bu yersiz ve gereksiz lafazanlıkların, İzmir kızlarının güzelliği derken arkadan çalan o hafiften aşağılayıcı müziğin artık başka makamlarda çalması gerek. Kadınların özgürleşmesindeki ve erkek dilini bayrak eden kadınların da pek güzel yerleştiği o basamaklardan biri en geniş ve en yükseğidir. Eğer bu basamakta fazla soluklanırsak yukarıdaki sözlerin benzerlerini daha çok duyarız biz.

feminist resepsiyonist aldatan erkeğe karşı

Her gün farklı hayatları tek bir çatı altında toplayan bir mekânda, eleştirilmesi ve değiştirilmesi gereken ne çok şey var diyerek çalışmak garip bir şey aslında. İstanbul'un göbeğinde beş yıldızlı bir otelin resepsiyonunda azıcığından eli yüzü düzgün bir resepsiyonist olarak çalışmak mesela.

Kendilerine haftalık hayatlar seçen, "param var her şeyi yapabilirim," diyen, otele geldiğinde kendisini karşılamakla görevli olan resepsiyonistten (benden) başlayarak, "kime, nasıl asılıyorum ve havamı atarım," derdine düşmüş müşterilerle sekiz saatini geçirmek... Düşünülecek ve anlatılacak o kadar çok hikâyeleri var ki...

Uzun yıllardır otelin misafiri olduğunu bildiğimiz bir adam, eşikle birlikte geldi bir gün. Fiyat konusunda alıştığımız tarzda epey pazarlık yaptık. Biraz olsun insafli davranacaktım ki, "odada eşikle kalacağım. Bunun için iki kişilik ücret almamalısınız benden," deyiverdi. Fiyat mı kırmaya çalışıyordu -ki bu saatten sonra mümkün değil- yoksa birkaç dolar için eşini insan yerine mi koymuyordu anlamadım. Eşine bakarak açıklama yapıyorum, "Beyefendi odada iki kişi konaklıyorsunuz siz değil mi?" Eşine bakarak konuştuğumu görünce, yanındakinin de insan olarak kayda geçeceğini anlamış olmalı ki fiyatı kabul ederek odaya çıktı. Ertesi gün çıkış yaparlarken kafede içtiği çay için epey azarlamış eşini. Bu olayı da duyunca kendimi eşinin yerine koyarak geçirdiğim bir haftayı anlatmaya gerek bile yok aslında.

Üzerinden bir hafta geçmişti ki, aynı adamı otele girerken gördüğümde kendimi hem pazarlığa hem de eşine yaptıklarının hesabını sormaya -tabii farklı bir yolla- hazırlamıştım. Yanındaki kadına bakınca misafirin o olmadığını düşündüm birden. Eşine benzemiyordu yanındaki kadın ama adam aynı adam. Kimliğini istiyorum emin olmak için ama, "beyefendi" derken bile içim kalkıyor, çünkü adam, o adam. O kadar kibar ve güler yüzlü ki kimliğini görmemiş olsam inanmayacağım o olduğuna. Geçen hafta verdiğim fiyatın iki katını veriyorum. Çok nazik bir şekilde önemli olmadığını söylüyor. Aynı oda numarasını söylüyorum rahatsız olur belki diye, umurunda bile değil. Yanındaki kadının gözleri parlıyor mutluluktan. Daha geçen hafta eşinin gözlerinde bir gram hayat göremeyen ben, bu manzara karşısında ne söylemeli, bilemiyorum. En yükseğinden bahşış bırakıyor artık bahşış

mi demek, yoksa sus payı mı kim bilir... Şoförü poşet poşet kıyafet çıkarıyor odaya. Hanımefendiye alınmış onlar. Bütün gün alışveriş yapmışlar. Söylediğine göre şoför abinin, adam çok bonkörmüş. Geçen hafta bir çay için eşine neler söylediğini anlatmalı bu adama da. Kendimi eşinin yerine mi koyup düşünsem sevgilisinin mi karar veremiyorum. Birbirlerinden haberleri olmadığına emin olduğum iki kadın ve geçen

haftaya nazaran daha bir kasılarak yürüyen adam. Yanındaki kadına göre yürüyüşü bile değişiyor resmen. Daha neler var diyorum. Neler gördüm. Beş yıldır turizm sektörünün içindeyim, düşünme bu kadar. Ama ah bir eşine ve sevgilisine ulaşabilsem neler anlatacağım. Bir hafta daha geçiyor üzerinden. Aynı adam yine oteldeymiş, arkadaşlar söylüyor. Kayıtlara bakıyorum, tek kalıyor. Eşi ve sevgilisi her şeyi öğrenmiş ve onu terk etmiş olsun istiyorum. Bir çiçekçi geliyor elinde kocaman bir buketle. O adamın oda numarasını söylüyor ve çiçekler odaya çıkıyor. Biri öğrendi ve kendini affettirmeye

çalışıyor, çiçekler onun için diye düşünürken, yabancı uyruklu bir kardeşimiz elinde o adamın oda numarası olan bir kâğıtla resepsiyona geliyor. Ne düşünmeli, bu nasıl bir insan, dahası insan mı bilemiyorum. Erken çıkış yapıyor adam. (İçimden böyle demek bile gelmiyor. O zaman erkek diyeyim.) Daha bir dik yürüyor sanki, ben iyice deli oluyorum. Birbirinden habersiz üç kadın, her seferinde daha dik yürüyen bir erkek ve bunlara şahit olan ben, her şeyin ortaya çıkması için her şeyi yapabilecek olan ben. Haftalık hayat derken tam bu hayatı anlatmışım sanırım. Bir kez daha otele geldiğinde neler yapacağımı kimseler bilemez.

Otele gelen tanınmış insanların hayatları da bu adamın hayatından farklı değil aslında. Her gelişlerinde farklı kişilerle, aynı yalanlarla, tanınmışlıklarının verdiği bir havayla, televizyonlarda boy gösterdikleri eşlerinden, sevgililerinden haberdar olan insanların arasında ben insanım diye dolaşırken neler düşündüğümüzü bilmelerini ne çok isterdim. Dahası, insanların onları bizim tanıdığımız kadar iyi tanımlarını isterdim. Bu aralar takipteyim, rapor yapıp günlük mü, haftalık mı yaşadıklarını ortaya çıkaracağım. Hayatlarının rezalet olduğu zaten ortada ama kurtarılacak durumda mı onu anlamaya çalışıyorum şimdilik. Bu ve bunun gibi haftalık hayat yaşayan insanlar o kadar çok ki. İnsanın mesleği

turizm olunca zaten bildiği şeylere şahit oluyor her gün.

Anladığım ve belki de hiç değişmeyecek olan şey şu ki; kadınlar bir şekilde hata varsa düzeltirken, erkekler her şeyi farklı yollarla yapmaya devam ediyor. Çünkü onlar için önemli olan hata değil, hatanın ortaya çıkmaması. Hani bazen değişti diyoruz ya. Aslında değişen kendisi değil, hatayı saklama koşulları. Yiyecekleri tabakta değil de buzdolabı poşetinde saklamak gibi. Tabaktakiler çabuk kokar, poşettekiler zamanla. Neticede hepsi bir gün kokar ve atılır. Yanlış mı düşünüyorum siz ne dersiniz?

erkek külkedileri

Tamam bütün dizilerde bir gerçekdışılık hali hâkim. Kadın ve erkek kahramanların çevresine ille de iki eş -sevgili- hayran yerleştiriliyor. Yani mutlu olmak için bir eşe, bir eş de –ya da sevgili de- yetmez ille yedek lastiklere ihtiyaç var mantığı ve fantezisi. Tabii 38 beden giyme zorunluluğu filan da var.

Son yılların trendlerinden, 'metroseksüel erkek,' her kesime göre farklı yorumlanıyor elbet. Ben de bir kadın olarak, kendime göre değerlendiriyorum. Hadi en son cümleyi, en başa alalım. Bayılıyorum bu metroseksüel erkek tiplerine. Her yerde herkese söylüyorum. Metroseksüel değil, erkek külkedileri. Niye hoşuma gidiyor? Her hoşuma giden şeyi sorgulamam mı gerekiyor? Diyeceksiniz ki bu

mahcup bakışları; sonunda zengin, fütursuz, güzel kıza dayanamıyor ve aşk meşk olayları. Bu senaryo size bir şey hatırlatmadı mı? Hani eski Türk filmlerindeki "zengin, yakışıklı, iyi niyetli adam, fakir, masum, güzel genç kızla evlenir mutlu olurlar." Pamuk Prenses ve Kül Kedisi'nin değişmez hikâyesi. Yıllar önce, İngiliz erkek arkadaşına bir türlü aşık olamadığı için oflayıp pufleyen bir arkadaşım, neden olarak,

Kendi ayakları üzerinde durabilen bağımsız bir kadın. En kötü dizilerde bile kadın kahramanların bir başkaldırısı, asi yanı öne çıkarılıyor. Erkekler biraz daha yumuşak çiziliyor. Reklamlarda yukarıdaki Selin örneğinde olduğu gibi, "götüren" taraf erkek değil, artık kadınlar. Tamam bütün dizilerde bir gerçekdışılık hali hâkim. Kadın ve erkek kahramanların çevresine ille de iki eş -sevgili- hayran yerleştiriliyor. Yani mutlu olmak için bir eşe, bir eş de –ya da sevgili de- yetmez ille yedek lastiklere ihtiyaç var mantığı ve fantezisi. Tabii 38 beden giyme zorunluluğu filan da var, onlara girmiyorum artık. Kozmetik ürünlerini çok iyi değerlendiriyor olmak, hatta olmazsa olmaz estetik ameliyatlar gibi. Hülya Avşar'ın oynadığı akıllara zarar 'Kadın İsterse' dizisinde olduğu üzere. Biz şimdilik konumuza, metroseksüel – külkedisi erkek tiplerine bakalım. Burada öyleyken böyle, böyleyken şöyle olur diyerek, size ahkâm kesecek değilim. Nihayetinde bunlardan 3-5 tane tanımış değilim. Henüz azınlıktalar. Yalnızca emin olduğum bir şey var. Birileri 'eşcinselliğin diğer adı' filan diyerek olayı başka taraflara çekmeye çalışsa da HAYIR! Konu ve olay bu değil. Evrenin kanunu bu. Ne kadar geriye çekseniz de olmuyor. Bir yanımızdan yobaz çibanlar fıksırda da toplum olgunlaşıyor. Çocuklarımızın çağında, maçoçluk çoktan 'out' olmuş olacak. Bir kadının namus uğruna öldürülmesi tarihe karışacak. Bu tür saçmalıklara gülüp geçecekler. Çocuklarımız torunlarımıza hikâye anlatırken, beyaz atlı prensi elinde kılıcı ile tasvir etmeyecek diye düşünüyorum. İlkokulların duvarlarında Osmanlı Padişahlarının savaş alanlarındaki kanlı düşman askerlerinin üzerindeki ihtişamlı figürleri resmedilmeyecek. Tarihimizdeki kumandanlar anlatılırken süpermen modeli çizilmeyecek. Ne mutlu ırkıma! Benim bir soydaşım dünyaya bedel sözleri yerine, 'bütün insanlık barış içinde, eşit olmalıdır' denecek. Bütün bunların yakın gelecekte gerçekleşeceğini düşünüyorum. İşaretlerini de görüyorum. Artık timsah ya da yılan derisinden çanta ayakkabı dönemi kapandı. Şimdilerde cicili bicili pamuklu kumaşlar üzerine incik boncuk işlenmiş, ışıl ışıl sevimli çantalar moda. Yılanları, timsahları çanta ve ayakkabı için öldürmeye devam edersek; herkes kendi ırkını dünyanın en güçlü ırkı olarak görürse; dünyanın sonu kaçınılmaz.

metroseksüellerden kaç tane tanırırsun? Ya da hayatınızdaki erkek onlardan mı? İkinci soruyu geçelim, birinci soruyu ele alalım. Metroseksüel erkekler (bakın sık sık tekrar ediyorum ki, kulağımız iyice alışsın, onlarla yaşamaları öğrenelim.) Televizyondaki Bellona reklamlarının genç kadın tipini düşünün. (Avrupa Yakası'nın Selin'ini yani) Yağmurlu bir günde, pahalı arabası ile giderken, genç ve masum bir genci ıslatıyor, sonra da yalvar yakar arabasına alıp, ille de gideceği yere bırakıyor, sonra düşüyor peşine. Tacize varan ilgi görüntüleri başlıyor. Tezgahtar çocuğun, masum,

"biraz maço erkeklerden hoşlanıyorum galiba," dediğinde şaşırılmışım. Şaşmamak gerek. O yıllarda metroseksüel kelimesi henüz telaffuz edilmediği gibi, çevremizde örneklerine rastlamak da pek mümkün değildi. İnsan görmediği, tanımadığı şeyleri nasıl tercih edebilir, kabul edebilir ya da sevebilir ki? Televizyon dizilerine bakın. İstanbul Masalı'ndaki Esmâ bunun en iyi örneği. Külkedisi rolünde klasik ezik, ensesine vur ekmeğini elinden al, yaşam boyu tek erkek tiplemesi mi var? Kariyeri, gururu erkek arkadaşlarından ya da eşinden önce geliyor.

Feminist

Ansiklopedi

Kadın Hareketi: (İng. Women's Movement) Özgürlük ve eşitlik için reformlar yaratmayı hedefleyen bileşenleriyle birlikte, kadınların toplumsal durumunu değiştirmeyi hedefleyen, talep sahibi kadın çalışmalarının tümünü kasteden, "işçi hareketi" gibi genel bir terim. 1980 sonrası Türkiye'de yükselen feminist hareketinin bileşenlerinin çoğu kendini özgürlükçü değil kurtuluşçu bir çizgide tanımlamış, kendilerini tercihleri yönünde Kadın Kurtuluş Hareketi olarak adlandırmış, dünya üzerinde onun bir parçası olarak görmüşlerdir.

Kadın Kurtuluş Hareketi (İng. Women's Liberation Movement) 1970'lerde özellikle ABD ve Avrupa'da yükselen ikinci dalga feminist kadın hareketi. Bu yeni ve yenilikçi bir hareketti. Eski eşitlikçi feminizmden izler taşıyordu. Ama kendini hiçbir kökene bağlamıyordu. Kadınlar konusunda Marksçı tezlerle tartışmayı göze alıyordu. Örgütlenme yöntemleri yeniydi. Politik dili kendine özgüydü. Bütün kadınların ezildiği fikrini ortaya sürdü. Ezilen ikinci cins tespiti ve onun kurtuluşu için cins politikası önerisiyle çığır açtı. Daha önce hiç düşünülmemiş yönleriyle kadın sorununu ele alan bu kadın mücadelesi dalgası, "kadın sorunu" yaklaşımını alaşağı etti. Kadınların "ezilmesi ve sömürülmesi" ve bu durumun topyekün ortadan kaldırılması doğrultusunda tahliller yapılmasının önünü açtı.

Kadınların Tarihi'nde Yasmine Ergas şöyle yazar: *Feminist yeniden doğuş kendisini çeşitli görüngülerle gösterdi: 1968'de Amerikalı kadınlar Arlington ulusal mezarlığında meşaleli bir yürüyüşle "geleneksel kadınlığın cenaze töreni"ni yaptılar, bir koyuna Amerika güzeli tacı taktılar ve sutyenleri, korseleri ve takma kirpikleri bir "özgürlük çöp tenekesi"ne attılar; iki yıl sonra Fransız kadınlar Paris'te Arc de Triomphe'a "meçhul askerın meçhul karısı" adına bir çelenk koydular ve buna, üzerinde küçümseyici bir biçimde didaktik bir demografik gözlem yazılı başka bir çelenk eşlik etti:"Her iki insandan biri kadındır"*

Bu hareketlerin öznesi olan kadınlar kendilerine bir merkez seçerek, böyle bir imza edinmediler, yarattıkları etkiyle adlandırıldılar, bu etkiyi ve ismi taşıdılar, güçlendirdiler. Dönemin Filistin Kurtuluş Örgütü vb. kuruluşlarının taşıdığı kurtuluşçu ruhu taşıyan bu hareket medyada yer bulan kışkırtıcı hareketlerle sınırlı kalmamış, kadınların taşıdığı kendine özgü yaraları ortaya dökmelerine ve bunlarla ilgili çareler ve bakış açıları üretmelerine yol açmış, dünya üzerinde tüm sınıf ve yaşta kadınları etkilemiştir.

Bu terim Türkçe'ye bazen "kadın özgürlüğü hareketi" olarak yanlış çevrilmiştir. Örneğin Rowbotham'ın Kadın Bilinci Erkek Dünyası kitabında terim yanlış çevrilmiştir. "Kadın Özgürlüğü Hareketi kadınlar arasında yeni bir bilincin anlatıma kavuşmasını sağlamış ve ancak ileri kapitalist düzende mümkün olan yaşam biçimine özgü bir gerçeklikten doğmuştur. Bu hareketin dolaysız siyasal bağlamı altmışlı yılların sonlarında ortaya çıkan sol öğrenci eylemlerinin pek de tutarlı olmayan köktencilik ve yüksek öğrenime giren kadınların karşılaştıkları kadınlara özgü çelişiklerdir"

Kadın Özgürlüğü/ Kadın Kurtuluşu: Bu iki kavram feminist politika içinde büyük önem taşır. Arkadaşım Ayşe Düzkan'ın bir yazısından aktarmak isterim "kadınların kurtuluşu için mücadeleyle kadınların özgürlüğü için mücadele arasında çok net bazı ayrımlar koyabiliriz. kadınların özgürlüğü mücadelesi bugünün koşullarını değerlendirir, bugünün koşullarında kadınların hayatını, çalışma, evlenme, siyaset yapma, sanat üretme vb. koşullarını dönüştürecek adımlar atar. kadınların kurtuluşu mücadelesi ise patriarkanın ortadan kalktığı bir dünyayı hedefler. Özgürlük ve kurtuluş anlayışı birbirini tamamen dışlamak zorunda değildir. nitekim kadınların kurtuluşu için mücadele veren feministler kadınların özgürlük mücadeleleri içinde her zaman yer almışlar bunu devrimci feminizmlerinin bir parçası olarak görmüşler.ancak devrimci feministler kadınların hayatını kolaylaştıran her adımı benimsemeyizler. Bunun en iyi örneği annelik hakları için verilen mücadele....annelik izni anne olmayı tercih eden kadınların hayatını kolaylaştırır, ancak bunların çoğu kadınların anne olması durumunu da mutlaklaştırır. dahası kadınları annelik rolüne sıkıştırır, teşvik eder.devrimci feminizm kısa vadede kadınların yararına görünse bile bu tür talepleri savunmaz, desteklemez. çünkü bu talepler kadınların kurtuluşunun örülmesiyle çelişir. devrimci feminizm kadınları anne olamaya teşvik eden talepleri desteklemez. bunun yerine örneğin babalık izni gibi, çocuklara mümkün olduğu kadar erkeklerin ve kamusal kurumların bakacağı çözümleri ve talepleri savunur."

Özgür Pencere Kadın Öyküleri Yarışması

1. Amatör, profesyonel her yaşta bütün bayanlara açıktır.
2. Bu yarışmada kadın üzerine yazılmış öyküler yarışacaktır. Her katılımcı en fazla iki öyküyle yarışmaya katılabilir. Yapıtlar, ödül alsın ya da almasın geri verilmeyecektir.
3. Öyküler bilgisayarda yazılıp, postayla veya maille dernek iletişim adresine gönderilecektir.
4. İki öyküden her jüri üyesine ayrı ayrı gönderilmek üzere yedi adet kopya yapılacaktır.
5. Yarışmaya katılan yapıtların üzerinde yazarı ile ilgili bir bilgi olmayacaktır. Yarışmacı yazar, yapıtların üstünde bir rumuz kullanacaktır. Ayrıca üzerinde aynı rumuzun yazılı olduğu bir zarfın içinde yazarın adı, soyadı, adresi, telefon numarası, kısa bir özgeçmiş, dernek hesabına yatırılacakları beşmilyon lira'nın postaçeki dekontu ve bir adet fotoğrafı bulunacaktır.
6. Son katılma tarihi: 30.06.2005'dir. Postadaki gecikmeler dikkate alınmayacaktır.
7. Yarışma sonucunun açıklanması Eylül ayı içinde yapılacaktır.
8. Yarışmaya katılan yapıtlar, ödül kazansın ya da kazanmasın, yayınlanmaya değer bulunmaları halinde yazarları, bu yapıtların Özgür Pencere Edebiyat ve Sanat Derneği Yayınları olarak kitaplaşmasını ve yayınlanmasını kabul edecekler.

Jüri Üyeleri:

Buket Uzuner, İnci Aral, Sinan Tanyıldız, Zafer Doruk, Ş. Sema Tuncel
Feyza Altındere, Mine Haykır

Ödüller:

Değerlendirme sonucu, Birincilik, İkincilik, Üçüncülük ve 6 adet mansiyon sahiplerini bulacaktır.

Değerlendirme sonucunda dereceye giren bayanlara verilecek plaketlerin ve hediye paketlerinin yanı sıra ;

Dereceye giren bayanlar dernek binasında, yazarlar tarafından yönetilecek, 3 günlük "Öykü Nasıl Yazılır" konulu atölye çalışmasına davet edileceklerdir. Atölye çalışmaları sırasında, her yazar kendi öyküsünü inceleme ve farklı tekniklerle nasıl yazacağını öğrenmekle kalmayacak, diğer katılımcı yazarların öyküleri üzerinde çalışma olanağı da bulacaklardır. İçinde Yaşar Kemal'in köyünün de olduğu, yöreyi tanıtan geziler ile atölye çalışmasının dinlenme bölümü oluşturulacaktır.

Adres :

Özgür Pencere Edebiyat ve Sanat Derneği, Çınarlı Mah. 26 Sok.
Altınova Apt. No 9. kat 1, Adana
Tel: 0322 4581358

Hesap numarası:

Özgür Pencere Edebiyat ve Sanat Derneği 1097231 posta çeki hesabı.

Yarışma İletişim maili: admin@ozgurpencere.com

Özgür Pencere Yönetim Kurulu

Feministler, yoksulların en yoksulu,

emekçilerin de evdeki kölesi olmayacağız

diyerek tek pankart altında birleştik...

